



ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม



“ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้รับการรักษา พันฟู ทำให้เกิดความยั่งยืน เป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศ สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ ทั้งทรัพยากรทางบก ทรัพยากรทางน้ำ ทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง ความหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อม และระบบการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ดังปรากฏผลการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ทำให้รายได้ต่อหัวของคนไทยเพิ่มสูงขึ้นกว่า 10 เท่า การเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นจำนวนรวมกว่า 66 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2562 ขณะเดียวกันก็ได้ก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งในเรื่องขยะ น้ำเสีย มลภาวะ รวมถึง ความเสื่อมโทรมลงของทรัพยากรทั้งทางบก ทางน้ำ และทางทะเล ซึ่งส่งผลต่อความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพชีวิต และความยั่งยืนของประเทศในระยะยาว นอกจากนี้ ปัจจัยจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้เกิดภัยพิบัติที่รุนแรงและบ่อยครั้งเพิ่มขึ้น การขาดความต่อเนื่องของนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความล่าช้า ของระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อจำกัด ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เป็นเหตุให้ จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการดำเนินการด้านทรัพยากรธรรมชาติ



และสิ่งแวดล้อมของประเทศ เพื่อให้เกิดการรักษาฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างสมดุล มีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดประเด็นปฏิรูป 6 เรื่องหลัก ได้แก่ (1) ทรัพยากรทางบก (2) ทรัพยากรน้ำ (3) ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (4) ความหลากหลายทางชีวภาพ (5) สิ่งแวดล้อม และ (6) ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีเรื่องและประเด็นปฏิรูป จำนวนรวม 36 ประเด็น โดยมีเป้าหมายหรือผลอันพึงประสงค์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อดำเนินการแล้วเสร็จ ดังนี้ (1) ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการรักษาและฟื้นฟูให้มีความสมบูรณ์และยั่งยืนเป็นฐานการพัฒนาประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (2) สิ่งแวดล้อมได้รับการดูแลรักษาอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ (3) เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ลดความขัดแย้งของการพัฒนาที่ใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติ บรรเทาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและลดภัยพิบัติทางธรรมชาติ และ (4) มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามแนวทางพระราชรัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเป็นธรรม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกโดยยึดถือผลประโยชน์ของประเทศ

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

1) ทรัพยากรทางบก ปัญหาคุณภาพดิน ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข ให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ อาทิ การให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรแบบยั่งยืน การลดการใช้สารเคมี รวมทั้งปัญหาของหน่วยงานรัฐในการกำกับดูแล ยังคงมีความทับซ้อนกัน ทั้งเรื่องการบริหารจัดการและพื้นที่ที่ดูแล ทำให้เกิดปัญหาในการจัดเก็บข้อมูลและการบริหารจัดการในแต่ละพื้นที่ ดังนั้น ควรมีการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการเร่งพัฒนาปรับปรุงฐานข้อมูลของแนวเขตที่ดินป่าไม้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานให้เป็นเอกภาพ อยู่บนฐานข้อมูลชุดเดียวกัน เพื่อให้เกิดฐานข้อมูลกลางของประเทศในด้านทรัพยากรต่าง ๆ ที่ได้มาตรฐาน

2) ทรัพยากรน้ำ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ อาทิ การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ระบบเส้นทางน้ำ การสร้างกลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ระดับชุมชน และการจัดการองค์ความรู้ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่จึงเป็นประเด็นที่สำคัญ ที่ต้องดำเนินการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการน้ำตั้งแต่ในระดับนโยบายไปจนถึงระดับพื้นที่ โดยเตรียมความพร้อมทั้งในด้านบุคลากร เทคโนโลยีสารสนเทศ การวางแผนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์น้ำ และความร่วมมือจากภาคประชาชน เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินการบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การดำเนินงานในด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีความเกี่ยวข้องกับมาตรการและกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ทันต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน และเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982 ที่ประเทศไทยให้ได้เข้าร่วมเป็นภาคี จึงทำให้



เกิดความล่าช้าในการดำเนินงานในหลายส่วน อีกทั้งควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการรักษาทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ดังนั้น การดำเนินการระยะต่อไป ควรตรากฎหมาย หรือมาตรการต่าง ๆ มาใช้เป็นการชั่วคราว เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาได้ทันทั่วถึง และเพื่อนำปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการออกกฎหมายดังกล่าว มาปรับปรุงและแก้ไขร่างกฎหมายที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต รวมทั้งควรสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การออกนโยบายการจัดทำแผน และร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตนเอง

4) ความหลากหลายทางชีวภาพ การดำเนินการอนุรักษ์ คุ้มครอง พัฒนาและใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการทำงานร่วมกันในหลายส่วน อาทิ การเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพของหน่วยงานต่าง ๆ การวิจัยและพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพที่ตรงต่อความต้องการของประเทศ การสร้างบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความรู้ความสามารถ และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชนผู้เป็นเจ้าของและดูแลรักษาทรัพยากรในพื้นที่ ดังนั้น การดำเนินงานในระยะต่อไป ควรมุ่งเน้นการกำหนดกฎหมาย นโยบาย มาตรการ ข้อบัญญัติต่าง ๆ ให้มีความชัดเจน และจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อประสานงานและบูรณาการกับทุกภาคส่วนในการดำเนินการด้านความหลากหลายทางชีวภาพให้ครอบคลุมในทุกมิติ รวมถึงการพัฒนาฐานข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพให้มีครบถ้วน และสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในมิติต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืน

5) สิ่งแวดล้อม การจัดการมลพิษทางสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง เกิดจากสาเหตุในหลายมิติ ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลา องค์กรความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะปัญหามลพิษจากการใช้

รถยนต์ในเขตเมืองที่ก่อให้เกิดมลพิษ PM 2.5 ที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนจำนวนมาก อีกทั้งยังมีความล่าช้าในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมลพิษ ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไป ควรมุ่งเน้นในการแก้ปัญหาโดยบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการจัดการปัญหามลพิษทั้งระบบ และสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการร่วมมือกันของทุกภาคส่วนในการดำเนินการ โดยยึดกรอบแนวคิดการป้องกันไว้ก่อน (Precautionary Principle) เน้นการป้องกันผลกระทบล่วงหน้าตลอดจนการสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อโดยเฉพาะในระดับปัจเจกที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

6) ระบบบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมจากภาครัฐ เพื่อเป็นเครื่องมือทางกฎหมายในการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ให้ได้รับการดูแลและควบคุมอย่างมีมาตรฐานนั้น ยังไม่ได้รับความเชื่อมั่นจากภาคประชาชนเท่าที่ควร เหตุเพราะยังขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากภาคประชาชน อีกทั้งการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในการจัดทำ เนื่องด้วยการขาดปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินงาน อาทิ การขาดผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การขาดกลไกเชิงสถาบันที่จะมาขับเคลื่อน ดังนั้นในการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนนั้น จึงจำเป็นต้องดำเนินการสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และสร้างกลไกเชิงสถาบัน เพื่อให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ได้ขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการทำให้เครื่องมือการประเมินสิ่งแวดล้อมจากภาครัฐอื่น ๆ เป็นที่ยอมรับจากทุกภาคส่วน โดยปรับปรุงขั้นตอนหรือกลไกในการจัดทำประเมินสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมการรับฟังความเห็นจากทุกภาคส่วนด้วย



สรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ตามประเด็นปฏิรูป 6 เรื่องหลัก ดังนี้

0601

ทรัพยากรทางบก ประกอบด้วย ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ทรัพยากรดิน และทรัพยากรแร่ มีเรื่องและประเด็นปฏิรูป จำนวน 1 เรื่อง

ซึ่งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้ (1) **ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า** ได้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการมีพื้นที่สีเขียวไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศไทย อาทิ พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ที่มีหน้าที่และอำนาจในการขับเคลื่อนนโยบายของประเทศเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าไม้ทั้งระบบให้ทันต่อสถานการณ์และเป็นไปอย่างมีเอกภาพ (2) **ทรัพยากรดิน** โครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ จำนวน 3,945 ราย การฝึกอบรมด้านการพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ พัฒนาต่อยอดศูนย์เรียนรู้ PGS โดยสนับสนุนอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงจัดทำเขตเกษตรอินทรีย์ เพื่อสนองต่อนโยบายของรัฐ (3) **ทรัพยากรแร่** ได้ดำเนินการศึกษาและประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการแร่โพแทช โดยดำเนินการจ้างที่ปรึกษา และปรับปรุงรูปแบบโครงสร้างชั้นข้อมูลพื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อเป็นข้อมูลตั้งต้นในการกำหนดพื้นที่ที่มีศักยภาพในการทำเหมือง และเหมืองหินปูนพร้อมจำแนกประเภท

0602 - 0606 ทรัพยากรน้ำ มีเรื่องและประเด็นปฏิรูป จำนวน 5 เรื่อง

ซึ่งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้ (1) **การบริหารแผนโครงการที่สำคัญตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรน้ำ** อยู่ระหว่างการปรับปรุงพระราชบัญญัติชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และอยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อมในการปรับปรุง แก้ไขพระราชบัญญัติการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2558 และสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้จัดให้มีกลไกการพิจารณาโครงการและการบริหารแผนโครงการสำคัญฯ ผ่านคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการขนาดใหญ่และโครงการสำคัญ ภายใต้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) ตามกรอบของพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 (2) **การบริหารเชิงพื้นที่** ดำเนินงานถ่ายโอนภารกิจความรับผิดชอบงานชลประทานขนาดเล็ก และมุ่งผลักดันให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ สำหรับการดำเนินงานด้านการถ่ายโอนภารกิจและความรับผิดชอบให้แก่ท้องถิ่น อยู่ระหว่างการแก้ไขปัญหาในการถ่ายโอนภารกิจให้เป็นไปตามสภาพข้อเท็จจริง และเน้นในส่วนของการเพิ่มสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (3) **ระบบเส้นทางน้ำ** ได้ดำเนินโครงการศึกษาและพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบแหล่งน้ำธรรมชาติอย่างเหมาะสมและยั่งยืน มุ่งเน้นการจัดทำแผนที่ทางอุทกศาสตร์ และจัดทำแผนที่ผังกรอบความคิดในแต่ละลุ่มน้ำสาขาทั้ง 254 สาขา ให้สามารถเห็นถึงกรอบความคิดในการพัฒนาและการบริหารจัดการของแม่น้ำ ลำห้วย คลอง หนอง บึง แหล่งน้ำธรรมชาติ และเพื่อให้การจัดระบบเส้นทางน้ำตามธรรมชาติมีความเหมาะสม ชัดเจน (4) **ระบบขยายผลแบบอย่างความสำเร็จ** สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) ได้ถ่ายทอดและขยายผลการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาให้ชุมชนสามารถจัดทำข้อมูลน้ำ แผนที่น้ำ มีข้อมูลแหล่งน้ำเชิงพื้นที่ครบถ้วน สามารถใช้สนับสนุนการปฏิบัติงาน บริหารจัดการในสถานะต่าง ๆ และวางแผนงานพัฒนาดูแล บำรุงรักษา แหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (5) **ความรู้ เทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์เพื่อการบริหารจัดการน้ำ** มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการกรมทรัพยากรน้ำบาดาลแบบดิจิทัล และมีการพัฒนามาตรฐานและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการนอกเขตชลประทาน อาทิ โครงการบำรุงรักษาระบบคอมพิวเตอร์และเครือข่ายโครงการพัฒนา Mobile Application ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลความต้องการ ปริมาณน้ำ และสถานการณ์ด้านน้ำ เป็นต้น โครงการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับการบริการการประกอบกิจการน้ำบาดาลออนไลน์



0607 - 0619 ททรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีเรื่องและประเด็นปฏิรูป จำนวน 5 เรื่อง

ซึ่งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้ (1) *การบริหารจัดการเขตทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งรายจังหวัด* อยู่ระหว่างการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการกำหนดและปรับปรุงพื้นที่เขตการปกครองของจังหวัดทางทะเล พ.ศ. (2) *การปรับสมดุลโครงสร้างองค์กรในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล* ดำเนินการจัดทำอนุบัญญัติภายใต้พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 (3) *การบริหารจัดการขยะในทะเลและชายฝั่ง* ได้ดำเนินงาน อาทิ โครงการ Clean Seas Campaign ภายใต้โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme) เพื่อมุ่งลดปริมาณขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวและไม่โครพลาสติก โครงการติดตั้งทุ่นดักขยะทะเลบริเวณปากแม่น้ำใน 21 จังหวัดชายฝั่งทะเล (4) *การบริหารจัดการองค์ความรู้ทางทะเล* ได้ดำเนินการจัดตั้งองค์กรจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (อจชล.) แล้ว โดยเป็นหน่วยงานภายใต้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (5) *การบริหารจัดการมลพิษในทะเลและชายฝั่ง* ได้จัดทำแผนงานสนับสนุนการเฝ้าระวังและฝึกซ้อมขจัดคราบน้ำมันในพื้นที่เสี่ยงทางทะเลด้วยเรือขจัดคราบน้ำมัน และการทำบันทึกความร่วมมือทางวิชาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของผลิตภัณฑ์น้ำมัน รวมถึงได้จัดทำแอปพลิเคชัน WPWatch เพื่อใช้ในการแจ้งปัญหาน้ำมันรั่วไหล คราบน้ำมัน หรือแหล่งน้ำเปลี่ยนสี และ HW network เพื่อใช้ในการแจ้งเหตุปัญหาการลักลอบทิ้งขยะและของเสียอันตราย (6) *การบริหารจัดการการประมงทะเล* ได้ดำเนินการกำหนดประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองทางทะเลเพื่อแก้ไขปัญหาประมงผิดกฎหมาย IUU การกำหนดมาตรการในการทำประมงเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างประมงพาณิชย์กับประมงพื้นบ้าน การประกาศปิดอ่าวไทยในฤดูวางไข่ หรือการกำหนดประเภทเครื่องมือของการทำการประมงพาณิชย์ (7) *การบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำและแหล่งพลังงานในทะเล* ได้ดำเนินโครงการนำร่องสร้างปะการังเทียมจากขาแท่นปิโตรเลียม ซึ่งเป็นการใช้ขาแท่นหลุมผลิตปิโตรเลียมจำนวน 7 ขาแท่น ไปจัดวางเป็นปะการังเทียมที่เกาะพะงัน (8) *การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง* ได้ดำเนินโครงการนำร่องในการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning) ใน 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เกาะสีชัง พื้นที่อ่าวพังงา และพื้นที่เกาะพยาม (9) *การอนุรักษ์ปะการังอย่างยั่งยืน* ได้มีการดำเนินการจัดทำรายงานสถานการณ์ปะการังและหญ้าทะเลประจำปี 2562 โครงการสำรวจประเมินสถานภาพทรัพยากรปะการัง โครงการประเมินสถานการณ์ปะการังฟอกขาวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (10) *การแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง* ได้ดำเนินโครงการเชื่อมป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งและแผงกันคลื่น นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์และกำหนดมาตรการเชิงกฎหมายในการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งอย่างเป็นระบบในรูปแบบระบบหาด (11) *การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล* ได้มีการใช้ข้อมูลจากระบบพยากรณ์ทะเลและการเปลี่ยนแปลงทางสมุทรศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ปะการัง การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยความร่วมมือระหว่าง ไทย-จีน ด้านวิทยาศาสตร์ทางทะเลและเทคโนโลยี รวมถึงได้มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (12) *การบริหารจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและสัตว์ทะเล* ได้ประกาศให้หมู่เกาะกระ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่คุ้มครองทางทะเล และ (13) *การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทางทะเลให้ทันสมัยและสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982* ได้เริ่มศึกษาและดำเนินการแก้ไขกฎหมายบางฉบับแล้ว เช่น พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 การจัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. เป็นต้น



0620 - 0625 ความหลากหลายทางชีวภาพ มีเรื่องและประเด็นปฏิรูป จำนวน 6 เรื่อง

ซึ่งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้ (1) *ปฏิรูปกลไกด้านความหลากหลายทางชีวภาพทั้งระดับชาติ* และได้จัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. และดำเนินการจัดประชุมเพื่อรับฟังความเห็นที่มีต่อ (ร่าง) พระราชบัญญัติฯ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (2) *ปฏิรูประบบการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ* ได้ดำเนินการความเข้มแข็งด้านงานวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยในระดับแนวหน้าของประเทศ (Frontier research) ซึ่งกลุ่มเป้าหมายการพัฒนางานวิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 10 กลุ่มหลัก โดยเฉพาะ เกษตรสมัยใหม่ (Precision agriculture) (3) *ปฏิรูประบบข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศเพื่อการอนุรักษ์ คุ่มครอง ใช้ประโยชน์ และแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม* ได้มีการจัดทำระบบคลังข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย โดยสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) ได้จัดทำระบบฐานข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ (<https://www.thaibiodiversity.org>) (4) *ปฏิรูประบบและเครือข่ายฐานทรัพยากรท้องถิ่นให้ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมถึงเครือข่ายระดับประเทศและอาเซียน* ได้มีการจัดตั้งธนาคารความหลากหลายทางชีวภาพ 15 แห่ง พร้อมจัดทำ (ร่าง) คู่มือการจัดทำธนาคารความหลากหลายระดับชุมชน และได้ดำเนินการศึกษา รวบรวม ข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ต่าง ๆ (5) *ปฏิรูประบบบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพ* ดำเนินกิจกรรมการจัดสรรทุนเล่าเรียนสาขานุกรมวิธานและสาขาที่เกี่ยวข้องตามความต้องการของหน่วยงานทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา และ (6) *ปฏิรูประบบกลไกรองรับการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน* ได้มีการจัดทำข้อเสนอ BCG In Action: The New Sustainable Growth Engine เพื่อเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 4 สาขา ได้แก่ 1) การเกษตรและอาหาร 2) สุขภาพและการแพทย์ 3) พลังงาน วัสดุ และเคมีชีวภาพ และ 4) การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

0626 - 0628 สิ่งแวดล้อม มีเรื่องและประเด็นปฏิรูป จำนวน 3 เรื่อง

ซึ่งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้ (1) *เสริมสร้างระบบบริหารจัดการมลพิษที่แหล่งกำเนิดให้มีประสิทธิภาพ* ได้ดำเนินโครงการเสริมสร้างพัฒนาระบบบริหารจัดการมลพิษจากแหล่งกำเนิดผ่านการยกย่องกฎหมายเพื่อผลักดันให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ สร้างความตระหนักรู้ ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในปัญหาและแนวทางการแก้ไข ลดมลพิษจากชุมชน อุตสาหกรรมและเกษตรกรรม เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) *ปรับปรุงระบบและกลไกการเฝ้าระวัง ติดตาม และตรวจสอบมลพิษ* ได้การกำหนดกฎระเบียบ มาตรการต่าง ๆ ในการบริหารจัดการมลพิษให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผ่านการดำเนินงานและโครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการติดตามตรวจสอบและบังคับการกำกับแหล่งกำเนิดมลพิษและการจัดการเรื่องร้องเรียนด้านมลพิษ โครงการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน โครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรในระดับมหาวิทยาลัย และการเพิ่มขีดความสามารถในการตรวจสอบมลพิษด้านการปศุสัตว์ และ (3) *ผลักดันทุกภาคส่วนให้ร่วมแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ* ได้โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การเปิดรับฟังความคิดเห็นต่อ (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. โครงการประเมินปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการกักเก็บคาร์บอนในภาคเกษตรกรรม จัดทำร่างกฎหมายรายงานการปล่อยก๊าซเรือนกระจกรายโรงงานและอาคาร ร่างกฎหมายระบบซื้อขายสิทธิในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก พัฒนากลไกทางเศรษฐศาสตร์



0629-0636 ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเรื่องและประเด็นปฏิรูปจำนวน 8 เรื่อง

ซึ่งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้ (1) **ปฏิรูประบบและโครงสร้างการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ** ได้มีการชี้แจงความคืบหน้าการปฏิรูประบบและโครงสร้างการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมรับทราบความคืบหน้า (2) **ระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาย่างยั่งยืน** ได้มีการหารือกับหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำ SEA ตาม ร่าง ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. (ฉบับปรับปรุง) ปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) (มกราคม พ.ศ. 2563) เพื่อให้มีความถูกต้องเหมาะสมกับการนำไปใช้งานและทันสมัยสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย และจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ (3) **ปฏิรูประบบการบริหารจัดการเขตควบคุมมลพิษ** ได้ดำเนินการโครงการการดำเนินงานเขตควบคุมมลพิษ โดยจัดทำหลักเกณฑ์ทางด้านวิชาการ ประเมินผลกระทบการดำเนินงานเขตควบคุมมลพิษ 18 พื้นที่ใน 13 จังหวัดแล้วเสร็จ (4) **ปฏิรูปการผังเมือง** โครงการผลักดันการจัดทำผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวในเมืองอุตสาหกรรมยั่งยืน ในปี 2563 จำนวน 1 เมือง คือเทศบาลพนัสนิคม และขยายผลการขับเคลื่อนตามแนวคิดต้นแบบเมืองนิเวศ (Eco-City) ในปี 2563 ที่ อบต.เมืองมาย จังหวัดลำปาง (5) **ปฏิรูปเครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่อสิ่งแวดล้อม** อยู่ระหว่างดำเนินการศึกษาแนวทางการนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาแนวทางการปฏิรูปกองทุนสิ่งแวดล้อมให้มีความเป็นอิสระ และเป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการขยะ น้ำเสีย และของเสียอันตราย (6) **ปฏิรูปองค์กร ระบบแผน ระบบงบประมาณ และเครื่องมือบริหารจัดการ** ได้ให้หน่วยงานในสังกัดทบวงสภาพองค์กรเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งมีการปรับโครงสร้างใน 2 ส่วนราชการ คือ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และกรมทรัพยากรน้ำ ทั้งนี้ ยังมีหน่วยงานที่อยู่ระหว่างพิจารณาปรับปรุงโครงสร้างของกลุ่มภารกิจสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) กรมควบคุมมลพิษ (คพ.) กลุ่มส่งเสริมและประสานงานเครือข่าย กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (กทส.) และสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค (7) **ระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อม** มีการประชุมหารือเพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานร่วมกัน ได้แก่ การจัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ. พัฒนาระบบการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมให้มีมาตรฐานและเกิดการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ (8) **ปฏิรูปกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สอดคล้องกับทบทวนและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนด โดยมีกฎหมายที่ประกาศใช้ในช่วงที่ผ่านมา จำนวน 13 ฉบับ



อย่างไรก็ตามยังคงมีประเด็นที่อยู่ในชั้นวิกฤตในการบรรลุเป้าหมายจำนวน 4 ประเด็น ได้แก่

(1) 0601 ทรัพยากรทางบก ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายทั้งทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรแร่ การใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมทั้งยังเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ อาทิ กฎหมายผังเมือง กฎหมายชลประทาน กฎหมายด้านป่าไม้ และกฎหมายอื่น ๆ ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรทางบกในภาพรวมยังคงมีความท้าทายในการบูรณาการและประสานงานการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งการสร้างการรับรู้ของภาคประชาชนและการมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์ ป่าไม้ และใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

(2) 0609 การบริหารจัดการขยะในทะเลและชายฝั่ง การบริหารจัดการขยะในทะเลและชายฝั่งนั้น จำเป็นต้องให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันในการลดปริมาณขยะจากต้นทางมากกว่าการดำเนินงานเก็บขยะตามชายฝั่งหรือในทะเล และการสนับสนุนการใช้นวัตกรรมที่ก่อให้เกิดขยะน้อยที่สุด รวมทั้งให้การสนับสนุนในการสร้างองค์ความรู้ให้กับประชาชนในการช่วยลดปริมาณขยะจากแหล่งกำเนิด

(3) 0614 การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning) การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ดังกล่าวต้องคำนึงถึงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้รับการดูแล รักษาและมีการวางแผนเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ดังนั้น ต้องอาศัยการร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐในการแบ่งเขตพื้นที่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างชัดเจน รวมทั้งจัดสรรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่อย่างยุติธรรม

(4) 0621 ปฏิรูประบบการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ การต่อยอดงานวิจัยด้านความหลากหลายชีวภาพเพื่อใช้ประโยชน์ยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ โดยการกำหนดทิศทางเพื่อให้มีการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพให้ตรงประเด็นและสอดคล้องกับการพัฒนาของประเทศ เพื่อให้เกิดการนำงานวิจัยไปพัฒนาการใช้ทรัพยากรชีวภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม



0601
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0602
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0603
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0604
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0605
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0606
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0607
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0608
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0609
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0610
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0611
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0612
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0613
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0614
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0615
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0616
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0617
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0618
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0619
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0620
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0621
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0622
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0623
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0624
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0625
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0626
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0627
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0628
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0629
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0630
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0631
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0632
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0633
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0634
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0635
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●

0636
ปี 2562 ● - ปี 2563 ●





เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1

ทรัพยากรทางบก

ปี 2562 ●

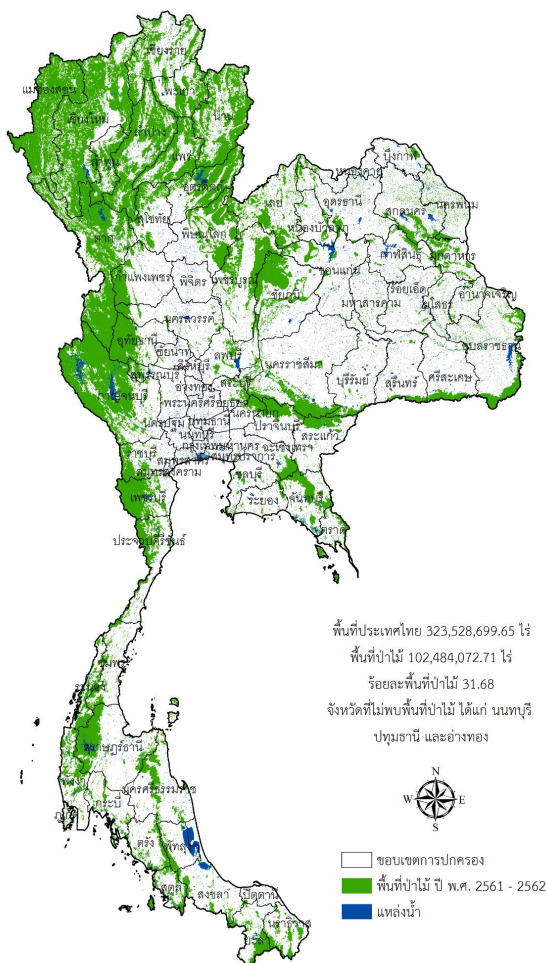
ปี 2563 ●

● เป้าหมาย ●

- (1) ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ที่เหมาะสมกับความต้องการของระบบนิเวศและการใช้ประโยชน์
- (2) ประเทศไทยมีแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบที่สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
- (3) มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมีความเหมาะสม เป็นธรรม และคำนึงถึงคุณภาพทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

- (1) มีพื้นที่สีเขียวไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศไทย
- (2) พื้นที่เกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าปีก่อน
- (3) ประเทศไทยมีแผนที่ศักยภาพแร่ แหล่งแร่ การจำแนกเขตศักยภาพแร่ และบัญชีทรัพยากรแร่ เพื่อเป็นฐานสำหรับการใช้



ที่มา: กรมป่าไม้

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

ทรัพยากรทางบก ถือเป็นหนึ่งในทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ แต่ที่ผ่านมาทรัพยากรเหล่านี้ ได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างสิ้นเปลืองทำให้เกิดความเสื่อมโทรมและลดลงเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามในปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครอง รักษาฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางบก ให้ควบคู่ไปกับการเติบโตทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยในปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 102.48 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 31.68 เมื่อเทียบกับพื้นที่ประเทศไทย มีประเภทของสัตว์ป่าประมาณ 1,951 ชนิด โดยพบว่ามีจำนวนที่ถูกคุกคาม 361 ชนิด โดยส่วนมากเป็นสัตว์เลื้อยลูกด้วยนม ในส่วนของทรัพยากรดินพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรดินของไทยสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ปัญหาที่เกิดขึ้นตามสภาพธรรมชาติ อาทิ ดินเค็ม ดินตื้น และปัญหาที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ อาทิ ดินในพื้นที่นาทิ้ง ดินปนเปื้อน โดยปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ดินตื้น มีเนื้อที่ประมาณ 38,192,449 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 11.90 ของพื้นที่ประเทศ และหากแบ่งตามการใช้ประโยชน์พบว่าที่ดินส่วนมากถูกใช้เพื่อเป็นพื้นที่เกษตรกรรมประมาณร้อยละ 55 จากการใช้ปุ๋ยเคมีและสารอันตรายทางการเกษตร



ส่งผลดินเสื่อมสภาพ เกิดสารตกค้างและขาดความอุดมสมบูรณ์ ในส่วนของทรัพยากรแร่ พบว่าในปี 2562 ประเทศไทยมีปริมาณการผลิตแร่ประมาณ 248.76 ล้านเมตริกตัน คิดเป็นมูลค่ากว่า 71,947 ล้านบาท ซึ่งต่ำกว่าปี 2561 ประมาณร้อยละ 6.66 โดยสามารถผลิตแร่ได้ประมาณ 38 ชนิด ซึ่งมากกว่าร้อยละ 90 เป็นการผลิตเพื่อใช้ภายในประเทศ

การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการจัดทำ ปรับปรุง และพัฒนากฎหมาย ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันแล้ว อาทิ พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2562 พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ซึ่งปัจจุบันหน่วยงานผู้รับผิดชอบได้ดำเนินการออกอนุบัญญัติไปแล้วบางส่วน เพื่อใช้เป็นระเบียบข้อบังคับ ที่มีความชัดเจนในทางปฏิบัติ เพื่อหยุดยั้งความเสื่อมโทรมลงของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า และเพื่อให้สามารถดำเนินการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ รวมทั้งยังมีกลไกที่สำคัญต่าง ๆ อาทิ คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ที่มีหน้าที่และอำนาจในการขับเคลื่อนนโยบายของประเทศเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าไม้ทั้งระบบให้ทันต่อสถานการณ์ และเป็นไปอย่างมีเอกภาพ และเกิดดุลยภาพกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และยังมีผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่สำคัญ เช่น การปรับปรุงข้อมูลและเพิ่มเติมขนาดพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลนคร การผลิตกล้าไม้ การสนับสนุนเงินทุนและกล้าไม้ในการปลูกไม้เศรษฐกิจ การสนับสนุนหน่วยงาน ภาครัฐ องค์กรเอกชน รัฐวิสาหกิจ วัด สถานศึกษา และประชาชนทั่วไป นำไปปลูกเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อคุ้มครองสัตว์ป่าหายากและใกล้สูญพันธุ์ 13 ชนิด ซึ่งอยู่ระหว่างการถ่ายทอดแผนไปสู่การวางแผนในพื้นที่อนุรักษ์ พร้อมทั้งดำเนินโครงการศึกษาประชากรช้างโดยติดปลอกคอสัญญาณดาวเทียม (GPS Collar) ให้ช้าง ในส่วนของการดำเนินการเรื่องที่ดิน ได้มีการประชุมหารือระหว่างคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และคณะกรรมการปฏิรูป

ประเทศด้านสังคมอย่างต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดิน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินโครงการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดิน อาทิ การรังวัดแปลงที่ดินให้กับราษฎรในบริเวณที่ปรากฏร่องรอยการทำประโยชน์ตามภาพถ่ายทางอากาศสี ปี 2545 (ortho photo) เพื่อนำข้อมูลไปจัดการตามระเบียบและกฎหมาย โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มีผลดำเนินการตามโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ จำนวน 3,945 รายการฝึกอบรมด้านการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ พัฒนาต่อยอดศูนย์เรียนรู้ PGS โดยสนับสนุนอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงจัดทำเขตเกษตรอินทรีย์ เพื่อสนองต่อนโยบายของรัฐ โดยจัดทำในรูปแบบของข้อมูลเชิงพื้นที่ที่เป็นปัจจุบัน โดยได้ดำเนินการไปแล้วทั้งสิ้น 43,031.26 ไร่ และยังดำเนินโครงการสาธิตการปรับปรุงดินสำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมเกษตรทฤษฎีใหม่ ส่งเสริมการเรียนรู้แก่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ยกกระดับมาตรฐานสินค้าข้าวของไทย และได้มีการดำเนินการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายของรัฐ (คทช.) มาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การดำเนินงานเพื่อปฏิรูปทรัพยากรแร่ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินการปรับปรุงรูปแบบโครงสร้างชั้นข้อมูลพื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อเป็นข้อมูลตั้งต้นในการกำหนดพื้นที่ที่มีศักยภาพในการทำเหมือง และเหมืองหินปูนพร้อมจำแนกประเภท โดยรวมพื้นที่ศักยภาพแร่ปี 2561 – 2563 มีพื้นที่ 6.95 ล้านไร่ พร้อมทั้งได้ดำเนินการศึกษาและประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการแร่โพแทช โดยดำเนินการจ้างที่ปรึกษาและการป้องกันและแก้ไขปัญหาหาลพิษทางอากาศในพื้นที่วิกฤต (จ.สระบุรี) โดยอยู่ในระหว่างเตรียมการสำหรับจัดประชุมถอดบทเรียนการแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง (AAR)



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ ยังมีความท้าทายที่สำคัญในส่วนของข้อมูลพื้นที่สีเขียวในภาพรวมของประเทศ ซึ่งยังมีปัญหาการทับซ้อนของพื้นที่ที่หน่วยงานภาครัฐกำกับดูแล โดยการจัดเก็บข้อมูลของแต่ละหน่วยงานนั้นใช้เทคโนโลยีที่ต่างกัน ส่งผลให้ขนาดพื้นที่ไม่เท่ากัน จึงเกิดปัญหาการทับซ้อนและการนับซ้ำกันในพื้นที่ที่เป็นรอยต่อกันของแต่ละหน่วยงาน และยังขาดสิ่งจูงใจให้เกษตรกรเข้ามาสู่ระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นรูปแบบของการเกษตรที่มีมิตรต่อธรรมชาติ ไม่ทำลายทรัพยากรและระบบนิเวศ ซึ่งปัญหาของคุณภาพดินส่วนมากเป็นผลมาจากการใช้สารเคมีในการเพาะปลูกของเกษตรกร

เพื่อสร้างกลไกทางการคลัง เพื่อนำผลตอบแทนที่พึงเกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพจากป่าไม้และสัตว์ป่า ทรัพยากรแร่ และต้นทุนในการฟื้นฟูทรัพยากรดินให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ เข้ามาผนวกรวมไว้ในการศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนของแผนงานโครงการขนาดใหญ่ที่ทำให้เกิดการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดังกล่าว รวมทั้ง กำหนดให้นำผลตอบแทนที่จัดเก็บได้นั้นไปดำเนินการชดเชยผู้ได้รับผลกระทบ และฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรมให้สามารถฟื้นตัว เพื่อสร้างการยอมรับกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่และทำให้มีทรัพยากรทางบกที่สมบูรณ์สามารถเป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาประเทศได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น ในการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางบกของประเทศ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างการรับรู้ต่อเกษตรกรในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ พร้อมทั้งกลไกทางนโยบายการเงินหรือการคลังเพื่อส่งเสริมการเพาะปลูกที่เป็นมิตรต่อระบบนิเวศและคุณภาพของดิน เช่น รูปแบบการเพาะปลูกแบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืน และควรมีการร่วมกันอย่างบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการเร่งพัฒนาปรับปรุงฐานข้อมูลของแนวเขตที่ดินป่าไม้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานให้เป็นเอกภาพ อยู่บนฐานข้อมูลชุดเดียวกัน เพื่อให้เกิดฐานข้อมูลกลางของประเทศในด้านทรัพยากรป่าไม้ที่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐควรปรับปรุงกฎระเบียบ

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2



การบริหารแผนโครงการที่สำคัญ ตามแผนยุทธศาสตร์ การบริหารทรัพยากรน้ำ

● เป้าหมาย ●

เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการดูแลรักษาทรัพยากรน้ำ

● ถ้าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

เกิดพื้นที่ตัวอย่างที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกันทุกภาคส่วนและมีกลไกหรือเครื่องมือเพื่อขยายผลไปสู่พื้นที่อื่น

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป พบว่าการพัฒนาแหล่งน้ำที่สำคัญตามยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการดำเนินโครงการสำคัญระดับประเทศ มีความล่าช้าไม่สามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จตามแผน เนื่องจากข้อจำกัดในการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ทั้งในมิติของภารกิจและกฎหมายที่แต่ละหน่วยงานถือปฏิบัติ อีกทั้งสภาพปัญหาและข้อมูลด้านทรัพยากรน้ำมีความซับซ้อนสูง เนื่องจากความแตกต่างของสภาพพื้นที่ จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปกลไกหลักในการขับเคลื่อนแผนงานโครงการด้านน้ำทั้งในระดับนโยบายและกลไกระดับปฏิบัติในพื้นที่ รวมถึงการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบ เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการด้านน้ำ การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การขอใช้พื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำ ตลอดจนการจัดทำงบประมาณด้านน้ำดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดความยั่งยืน โดยอาศัยกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่เป็นกลไกผลักดันแผนงานโครงการพัฒนาลุ่มน้ำบนพื้นฐานของการมีความเข้าใจบริบทของพื้นที่และคำนึงถึงการอนุรักษ์ รักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การบริหารแผนโครงการที่สำคัญตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรน้ำสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา การจัดทำพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2561 และได้มี การดำเนินการแก้ไขและจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วเสร็จ ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ประกาศลงราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2561 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และปัจจุบันอยู่ระหว่างการปรับปรุงพระราชบัญญัติชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และอยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อมในการปรับปรุง แก้ไขพระราชบัญญัติการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2558 และสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้จัดให้มีกลไกการพิจารณาโครงการและการบริหารแผนโครงการสำคัญฯ ผ่านคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนโครงการขนาดใหญ่และโครงการสำคัญ ภายใต้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) ตามกรอบของพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ส่วนสำคัญที่จะส่งผลให้การบริหารแผนงานโครงการตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมีความยั่งยืนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ การควบคุมดูแลการเข้าถึงทรัพยากรน้ำของชาติภายใต้การกำกับดูแลของข้อกำหนดเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีความสอดคล้องกันทั้งระบบ รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วม และความรู้ความเข้าใจของประชาชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ทุกลุ่มน้ำทั่วประเทศในรูปแบบกลไกคณะกรรมการลุ่มน้ำ และคณะกรรมการระดับจังหวัด ที่มีความเชื่อมโยงกับคณะกรรมการระดับประเทศ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ต้องให้ความสำคัญกับการปรับปรุงแก้ไขข้อกำหนดเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบให้แล้วเสร็จ เร่งออกกฎหมายรองและขับเคลื่อนงานตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ เร่งบูรณาการกลไกคณะกรรมการระดับพื้นที่ลุ่มน้ำ เพื่อผลักดันแผนงาน/โครงการพัฒนาลุ่มน้ำบนพื้นฐานความเข้าใจบริบทของพื้นที่ โดยสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ



ปี 2562 ●
ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 การบริหารเชิงพื้นที่

● เป้าหมาย ●

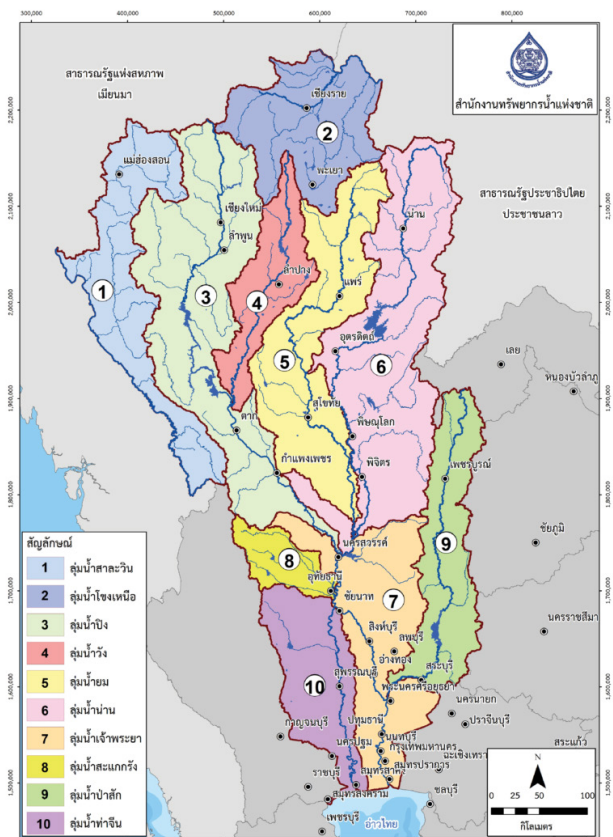
มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

(1) เกิดพื้นที่ตัวอย่างที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกันทุกภาคส่วน (2) การแก้ไขพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ อบท. พ.ศ. 2542 ในแผนการกระจายอำนาจให้แก่ อบท. และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ อบท. พ.ศ.... (ฉบับที่ 3) แล้วเสร็จตามแผน (3) จำนวนพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ที่ดินถูกต้องตามวัตถุประสงค์ (4) จำนวนพื้นที่ ที่มีการใช้ระบบเติมน้ำกลับลงสู่แหล่งน้ำใต้ดิน

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

ปัญหาด้านทรัพยากรน้ำโดยเฉพาะอุทกภัยและภัยแล้งจัดเป็นปัญหาที่ประเทศไทยประสบอย่างต่อเนื่องโดยตลอดเนื่องจากการกำหนดทิศทางการพัฒนาและบริหารทรัพยากรน้ำระดับพื้นที่ในปัจจุบันยังขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเป็นผลให้ขาดความเชื่อมโยงและมีการดำเนินงานที่ทับซ้อนกันของหน่วยงานในระดับพื้นที่เป็นจำนวนมาก เป็นผลให้เกิดปัญหาในระดับพื้นที่มากมาย เช่น เส้นทางระบายน้ำตามธรรมชาติถูกกีดขวางจากสิ่งปลูกสร้าง การเสียสมดุลระหว่างการใช้น้ำผิวดินและใต้ดิน การขาดการบริหารการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกัน การดำเนินงานด้านการชลประทานเพื่อก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ฝายน้ำล้น ระบบส่งน้ำ บ่อบาดาล และระบบประปาบาดาล ที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึงครอบคลุม เป็นต้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องเร่งผลักดันประเด็นปฏิรูปการบริหารเชิงพื้นที่ เพื่อแบ่งเขตการบริหารจัดการและกำหนดผู้รับผิดชอบที่มีความชัดเจน แก้ไขปัญหาความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานเร่งเสริมสร้างความพร้อมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงขีดความสามารถเชิงเทคนิคและศักยภาพในการบริหารจัดการแผนงาน/โครงการที่จะถูกถ่ายโอนลงมายังพื้นที่รับผิดชอบของบุคลากรในแต่ละพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น



ที่มา: โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนหลักการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
กลุ่มลุ่มน้ำเจ้าพระยาใหญ่ (สหพช.)



การดำเนินงานที่ผ่านมา การปฏิรูปกระบวนการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารการใช้ประโยชน์ที่ดินและสมดุลการใช้น้ำผิวดินและใต้ดิน ผ่านการดำเนินงานถ่ายโอนภารกิจความรับผิดชอบงานชลประทานขนาดเล็ก และมุ่งผลักดันให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ **สำหรับการดำเนินงานด้านการถ่ายโอนภารกิจและความรับผิดชอบให้แก่ท้องถิ่น** อยู่ระหว่างการแก้ไขปัญหาในการถ่ายโอนภารกิจให้เป็นไปตามสภาพข้อเท็จจริง และเน้นในส่วนของการเพิ่มสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 **การปรับสมดุลการใช้น้ำทั้งผิวดินและใต้ดิน** อยู่ในกระบวนการพัฒนาและบริหารจัดการน้ำบาดาลเชิงลุ่มน้ำและพื้นที่แบบบูรณาการ โดนได้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการน้ำบาดาลแล้วเสร็จและมีผลบังคับใช้แล้ว จำนวน 5 ฉบับ และอยู่ในระหว่างดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ฉบับ พร้อมทั้งได้ดำเนินโครงการ อาทิ การพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการอุปโภค บริโภค จำนวน 832 แห่ง การพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร จำนวน 997 แห่ง (คิดเป็นความสำเร็จมากกว่าร้อยละ 90) โครงการเติมน้ำใต้ดินระดับตื้นในพื้นที่แอ่งน้ำบาดาลเจ้าพระยาตอนบน จำนวน 500 แห่ง (แล้วเสร็จ 250 แห่ง) และได้ดำเนินการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อกำกับและติดตามการบริหารจัดการน้ำแล้วเสร็จในปี 2563 จำนวน 1 ระบบ

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ส่วนสำคัญในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ คือ ศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการขับเคลื่อนโครงการที่จะถูกถ่ายโอนลงมายังพื้นที่รับผิดชอบของบุคลากรในแต่ละพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น การบริหารเชิงพื้นที่ในระยะต่อไปต้องให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม การถ่ายทอดองค์ความรู้ทางเทคนิค วิธีการดำเนินการ และการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้ภารกิจและโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการถ่ายโอนมาจากหน่วยงานส่วนกลางขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมกับทุกภาคส่วน

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 ระบบเส้นทางน้ำ



● เป้าหมาย ●

เพื่อบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน สามารถใช้ระบบเส้นทางน้ำที่มีหลักเกณฑ์ คู่มือ องค์ความรู้ และระบบสารสนเทศทางน้ำที่มีมาตรฐานเดียวกัน

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

มีแผนที่เส้นทางน้ำ 25 กลุ่มน้ำ ผังเส้นทางน้ำในผังเมืองรวมจังหวัดทั่วประเทศ การปรับปรุงกฎหมายเส้นทางน้ำ มาตรฐานเส้นทางน้ำ มาตรฐานระบบสารสนเทศทางน้ำ

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ระบบเส้นทางน้ำ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในแง่ของการกระจายน้ำซึ่งเป็นต้นทุนสำหรับการอุปโภค บริโภค โดยเฉพาะสำหรับการเกษตรกรรม การระบายน้ำและการป้องกันการเกิดน้ำท่วมและอุทกภัย การเป็นเส้นทางคมนาคมเพื่อการสัญจรทางน้ำ และยังเป็นแหล่งผลิตพลังงานทดแทนที่สำคัญ โดยการดำเนินงานเพื่อสร้างให้ระบบเส้นทางน้ำมีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยความครอบคลุมของการศึกษาและบริหารจัดการเกี่ยวกับการกำหนดลำดับศักยภาพของพื้นที่ลุ่มน้ำ และการเสื่อมสภาพของระบบเส้นทางน้ำจากการพัฒนาในด้านอื่น ๆ อาทิ การคมนาคม การทำพื้นที่การเกษตร การตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำ ซึ่งเป็นสาเหตุของการชะล้างหน้าดิน และเป็นตะกอนทับถมแหล่งน้ำและทางน้ำ ส่งผลให้ธรรมชาติแปรปรวน เกิดภาวะไม่สมดุล

การดำเนินงานที่ผ่านมา ได้มีการวางแผนออกแบบทางน้ำ และระบบแผนที่เส้นทางน้ำ ผังระบบระบายน้ำควบคู่กับผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการกำหนดเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการออกแบบขนาดองค์ประกอบของระบบเส้นทางน้ำที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยได้ดำเนินโครงการศึกษาและพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบแหล่งน้ำธรรมชาติอย่างเหมาะสมและยั่งยืน มุ่งเน้นการจัดทำแผนที่ทางอุทกศาสตร์ และจัดทำแผนที่ผังกรอบความคิดในแต่ละลุ่มน้ำสาขาทั้ง 254 สาขา ให้สามารถเห็นถึงกรอบความคิดในการพัฒนาและการบริหารจัดการของแม่น้ำ ลำห้วย คลอง หนอง บึง แหล่งน้ำธรรมชาติ และเพื่อให้การจัดระบบเส้นทางน้ำตามธรรมชาติมีความเหมาะสม ชัดเจน มีการกำหนดลำดับศักยภาพ และขนาดของทางน้ำที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งคำนึงถึงมาตรการใช้สิ่งก่อสร้างที่อาจส่งผลกระทบต่อเส้นทางน้ำ ทำให้ระบบเส้นทางน้ำเสื่อมโทรมได้ มีการดำเนินการจัดทำแผนที่เส้นทางน้ำสายหลัก 25 กลุ่มน้ำ เพื่อวางแผนขุดลอกร่องน้ำแล้วเสร็จจำนวน 25 กลุ่มน้ำ

และเพื่อให้เกิดผลบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรม ที่ผ่านมามีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบเส้นทางน้ำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ได้นิยามเรื่องผังน้ำและเส้นทางน้ำไว้ชัดเจน อีกทั้งกำหนดให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติและสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติจัดทำและประกาศใช้ผังน้ำในราชกิจจานุเบกษา เพื่อประโยชน์ในการจัดทำผังเมืองรวมตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 และการดูแลรักษาเส้นทางน้ำไม่ก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนทางน้ำหรือกระแสน้ำ หรือกีดขวางการไหลของน้ำในระบบทางน้ำ และพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2561 มาตรา 103 ยังระบุไว้อีกว่าในวาระเริ่มแรกให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ จัดทำผังน้ำและรายการประกอบผังน้ำเสนอคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เพื่อพิจารณาภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติใช้บังคับ



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย การปฏิรูประบบเส้นทางน้ำให้มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัย การจัดทำองค์ประกอบของระบบเส้นทางน้ำที่เป็น มาตรฐานเดียวกัน มีการจัดลำดับความสำคัญของ เส้นทางน้ำ ที่มีความเชื่อมโยงกับผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ระหว่างหลายหน่วยงาน เพื่อให้ชุดข้อมูลที่น่ามาใช้ มีความครอบคลุมของการศึกษาและบริหารจัดการ เกี่ยวกับการกำหนดลำดับศักยภาพของพื้นที่ลุ่มน้ำ และ การเสื่อมสภาพของระบบเส้นทางน้ำจากการพัฒนาใน ด้านอื่น ๆ อาทิ การคมนาคม การทำพื้นที่การเกษตร การตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำ ซึ่งเป็นสาเหตุของการชะล้าง หน้าดิน และเป็นตะกอนทับถมแหล่งน้ำและทางน้ำ ส่งผลให้ธรรมชาติแปรปรวน เกิดภาวะไม่สมดุล

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อให้ การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายได้ จะต้องเร่ง ดำเนินการจัดทำแผนที่เส้นทางน้ำ 25 ลุ่มน้ำและผัง เส้นทางน้ำในผังเมืองรวมจังหวัดทั่วประเทศ รวมทั้ง การปรับปรุงมาตรฐานเส้นทางน้ำ มาตรฐานระบบ สารสนเทศทางน้ำให้แล้วเสร็จ และเพื่อให้ผังน้ำที่จัดทำ ขึ้นใหม่สามารถดำเนินการได้จริงจะต้องเร่งกำหนด กฎหมายรองรับสำหรับการนำไปใช้ปฏิบัติของทุก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป



ปี 2562 ●
ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5



ระบบขยายผลแบบอย่างความสำเร็จ

● เป้าหมาย ●

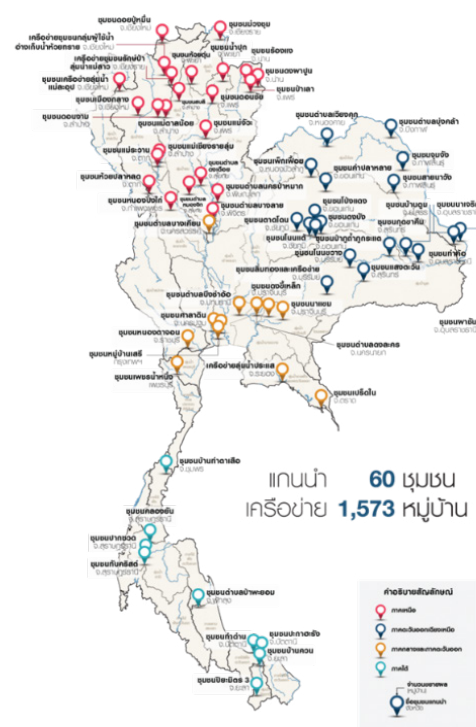
เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำอย่างเต็มประสิทธิภาพในหลายมิติ และเกิดการขยายผลความสำเร็จไปสู่วงกว้าง

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

จำนวนตัวอย่างความสำเร็จจากกลไกการขยายผล

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป
การบริหารจัดการน้ำในหลายพื้นที่ ยังขาดความสมดุล ไม่มีความสอดคล้องกันระหว่างต้นทุนน้ำที่มีอยู่และปริมาณน้ำที่ถูกใช้ไป ส่งผลให้เกิดปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งซ้ำซากในทุก ๆ ปี เนื่องจากการแก้ไขปัญหเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำที่ผ่านมา มักดำเนินการด้วยความเร่งรีบ เพื่อสนองตอบนโยบายและปัญหาเฉพาะหน้าเป็นหลัก จึงอาจทำให้การวิเคราะห์จัดการปัญหาต่าง ๆ ขาดความสมบูรณ์ไม่ครบถ้วนทุกมิติ จึงจำเป็นต้องดำเนินการขยายผลด้านการบริหารจัดการน้ำและดูแลรักษาอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนที่ประสบผลสำเร็จ โดยให้ชุมชนและประชาชนในพื้นที่ใช้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือบริหารจัดการข้อมูลเพื่อสร้างให้การบริหารจัดการน้ำทั้งในแนวดิ่งและแนวราบมีการใช้ประโยชน์จากผิวน้ำได้อย่างเต็มประสิทธิภาพในทุกพื้นที่ เกิดการขยายผลจากต้นแบบความสำเร็จสู่การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

การดำเนินงานที่ผ่านมา สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) ได้ถ่ายทอดและขยายผลการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาให้ชุมชนสามารถจัดทำข้อมูลน้ำ แผนที่น้ำ มีข้อมูลแหล่งน้ำเชิงพื้นที่ครบถ้วน สามารถใช้สนับสนุนการปฏิบัติงาน บริหารจัดการในสถานะต่าง ๆ และวางแผนงานพัฒนา ดูแลบำรุงรักษา แหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเองได้อย่างถูกต้อง



ที่มา: สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน)

เหมาะสม มุ่งเน้นส่งเสริมให้ชุมชนและเกษตรกรใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิเคราะห์สมดุลน้ำวางแผนการเพาะปลูกอย่างเหมาะสม และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สามารถเพิ่มผลผลิตและเกิดความมั่นคงด้านอาหาร รวมทั้งสามารถประสานการทำงานร่วมกับท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และเอกชนได้อย่างเข้มแข็ง



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ส่วนสำคัญในการขยายผลแบบอย่างความสำเร็จ คือ การสร้างกลไกเพื่อขยายผลสู่ความสำเร็จที่มีความชัดเจน และเป็นรูปธรรม รวมทั้งการสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง รวมถึงมีศักยภาพเพียงพอที่จะนำเอาองค์ความรู้ มาขยายผลในพื้นที่ของตนให้มีความเหมาะสมตามบริบท ของปัญหาในพื้นที่ สภาพภูมิสังคม และความต้องการ ของประชาชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อให้ การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายได้จะต้องเร่ง ผลักดันให้เกิดกลไกคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำ ระดับชุมชน เพื่อเป็นสื่อกลางในการส่งเสริมให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและแนวทางการ พัฒนาทรัพยากรน้ำ เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสม กับบริบทและความต้องการของชุมชน สร้างกระบวนการ ในการคิด ตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของชุมชนบนพื้นฐาน ข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6



ความรู้ เทคโนโลยี และทรัพยากรมนุษย์ เพื่อการบริหารจัดการน้ำ

● เป้าหมาย ●

บุคลากรทุกระดับที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ มีความรู้ความเข้าใจและขีดความสามารถด้านการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

จำนวนศูนย์น้ำระดับจังหวัด จำนวนหน่วยงานที่มีการใช้เทคโนโลยีตามมาตรฐานและหน่วยงานที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี Big Data ในการบริหารจัดการน้ำ

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป จากภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลให้ต้นทุนน้ำหรือปริมาณน้ำฝนที่ตกในแต่ละพื้นที่ในประเทศไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา มีความแปรปรวนทั้งในเชิงปริมาณและความถี่ ส่งผลให้การคาดการณ์ปริมาณน้ำเพื่อประกอบการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร และบริหารจัดการน้ำมีความยากทั้งในเชิงพื้นที่และเวลา ประกอบกับในปัจจุบันยังขาดการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้งานอย่างเหมาะสม ข้อมูลกระจุกกระจาย ซ้ำซ้อน ไม่เป็นมาตรฐาน และถูกนำมาใช้ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากยังขาดบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งต้องทำหน้าที่ในฐานะผู้ดูแลบริหารจัดการจัดเก็บข้อมูล จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ทั้งในมิติด้านอุปสงค์และอุปทานน้ำ จึงมีจำเป็นต้องปฏิรูปความรู้ เทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์ เพื่อการบริหารจัดการน้ำ ด้วยการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลน้ำระดับจังหวัด เพื่อประสานและรวบรวมข้อมูลให้เท่าทันต่อสถานการณ์น้ำในอนาคต สร้างองค์ความรู้และบ่มเพาะบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในหลากหลายสาขา เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านผังเมือง นักเศรษฐศาสตร์ นักคณิตศาสตร์ เป็นต้น เพื่อติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลได้ทันต่อสถานการณ์ทั้งในเชิงภาพรวมของประเทศและในระดับพื้นที่ย่อย ในลักษณะของศูนย์ปฏิบัติการ

การดำเนินงานที่ผ่านมา มีการจัดตั้ง ศูนย์ปฏิบัติการกรมทรัพยากรน้ำบาดาลแบบดิจิทัล และมีการพัฒนา มาตรฐานและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการนอกเขตชลประทาน อาทิ โครงการบำรุงรักษาระบบคอมพิวเตอร์และเครือข่าย โครงการพัฒนา Mobile Application ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลความต้องการปริมาณน้ำ และสถานการณ์ด้านน้ำ เป็นต้น โครงการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับการบริการ การประกอบกิจการน้ำบาดาลออนไลน์ และมีการดำเนิน ในส่วนของการสร้างการรับรู้ เช่น โครงการสร้าง การรับรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบาดาล โครงการเสริมสร้าง องค์ความรู้ด้านน้ำบาดาลและเครือข่าย เพื่อการบริหาร จัดการน้ำบาดาลอย่างยั่งยืนเป็นรายแ่งตามหลัก ธรรมชาติ พัฒนาและเพิ่มศักยภาพบุคลากรของ อปท. ภาคเอกชน ผู้ประกอบวิชาชีพน้ำบาดาลและองค์กร ผู้ใช้น้ำให้มีการบริหารจัดการตามหลักวิชาการ ด้านน้ำบาดาล



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ประเด็นสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยีและ ทรัพยากรมนุษย์เพื่อการบริหารจัดการน้ำ คือ การบริหารจัดการ ข้อมูลด้านทรัพยากรน้ำผ่านการใช้เทคโนโลยีอย่าง เท่าทันสถานการณ์ และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์น้ำ รวมถึงการคาดการณ์ข้อมูลในระยะยาว จนสามารถจัดทำ เป็น “คลังข้อมูลน้ำแห่งชาติ” ได้ ซึ่งจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยง ข้อมูลจากหลายภาคส่วนทั้งในมิติอุปสงค์ และอุปทาน อย่างต่อเนื่องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน และต้องอาศัย ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และ หน่วยงานระดับท้องถิ่น รวมถึงการการพัฒนาบุคลากรที่มี ศักยภาพเพียงพอต่อการร่วมกันบริหารจัดการข้อมูลด้าน ทรัพยากรน้ำขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อให้ข้อมูล ที่มีความซับซ้อน และกระจัดกระจายกันสามารถรวบรวม เพื่อนำมาวิเคราะห์ และประเมินเป็นข้อมูลกลางได้ จะต้องให้ความสำคัญกับการเร่งการจัดตั้งศูนย์น้ำจังหวัด รวมถึงสร้างเครือข่ายข้อมูลระหว่างศูนย์ข้อมูลน้ำระดับ จังหวัดที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เร่งผลักดันการนำ เทคโนโลยี Cloud เข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูล และนำ เทคโนโลยีระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) เข้ามา ช่วยในการวิเคราะห์สถานการณ์น้ำรวมถึงการคาดการณ์ ในระยะยาว พร้อมกับยกระดับองค์ความรู้ ประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของ บุคลากรให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7 การบริหารจัดการ เขตทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รายจังหวัด



● เป้าหมาย ●

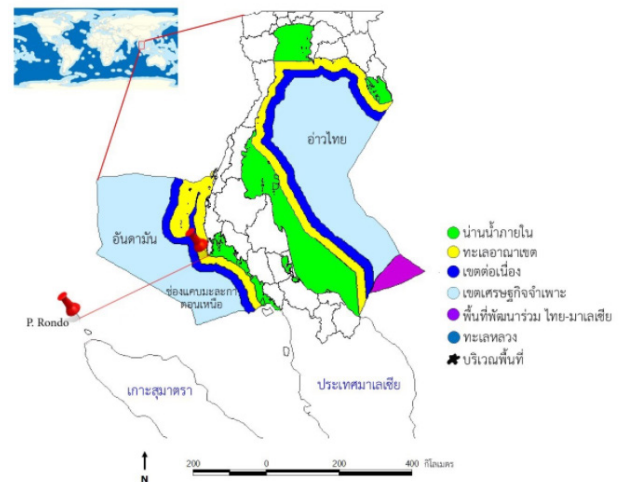
มีการกำหนดเขตทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และจัดทำ One Marine Chart

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

ต้นฉบับแผนที่การจำแนกเขตทางทะเลและชายฝั่ง รายจังหวัด กลุ่มจังหวัด และภาพรวมของพื้นที่ ทางทะเล

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

ประเทศไทยมีจังหวัดที่มีขอบเขตติดทะเล 23 จังหวัด แบ่งเป็นทะเลฝั่งตะวันตก ได้แก่ ทะเลอันดามัน รวมไปถึง ช่องแคบมะละกา 6 จังหวัด และทะเลฝั่งตะวันออก ได้แก่ ทะเลฝั่งอ่าวไทย 17 จังหวัด ซึ่งปัจจุบันประเทศไทย มีจังหวัดที่มีการกำหนดเขตจังหวัดในการบริหารทรัพยากร จากการแบ่งเขตทางทะเลได้อย่างชัดเจนเพียง 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นจังหวัดในเขต อ่าวไทยตอนใน ทั้งนี้ อีก 16 จังหวัดที่มีขอบเขตติดทะเล ยังไม่มีแผนที่การใช้ประโยชน์ทางทะเลที่ชัดเจน ส่งผลให้ ภาพรวมการใช้ประโยชน์และการแบ่งเขตทางทะเลของ ประเทศไทยยังขาดความชัดเจน ดังนั้น การจัดทำแผนที่ การใช้ประโยชน์ทางทะเล และการวางแผนเชิงพื้นที่ทาง ทะเลของไทย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการจัด ทำแผนที่ภาพรวมของประเทศและแผนที่เฉพาะที่เป็น มาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ ในภารกิจที่รับผิดชอบต่อไป และเพื่อการรักษาผลประโยชน์ ของชาติทางทะเล โดยการสร้างความสมดุลของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมทางทะเลให้เป็นฐานที่มั่นคงในการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจของไทยให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ต่อไปในอนาคต



ที่มา: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันผลักดันการกำหนดเขตจังหวัดทางทะเลของ ประเทศให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยกระทรวงมหาดไทย ได้ประชุมหารือกับหน่วยงานและจังหวัดที่เกี่ยวข้อง อย่างต่อเนื่องจนได้ข้อยุติในการตกลงเรื่องเขตจังหวัด ทางทะเลของทั้ง 23 จังหวัดแล้ว ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำ บันทึกร่วมกันของจังหวัดต่าง ๆ ทั้ง 23 จังหวัด เพื่อที่จะนารายละเอียดของข้อตกลงดังกล่าวนี้ มาดำเนินการจัดทำกฎหมายในการแบ่งเขตทางทะเล ของประเทศไทยรายจังหวัด คือ ร่างพระราชบัญญัติ การกำหนดและปรับปรุงพื้นที่เขตการปกครองของจังหวัด ทางทะเล พ.ศ. ซึ่งจะก่อให้เกิดความชัดเจนของเขต การปกครองของจังหวัดทางทะเลทั้ง 23 จังหวัดชายทะเลต่อไป



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย

นอกจากจะมีการผลักดันการกำหนดเขตจังหวัดทางทะเลของประเทศให้มีมาตรฐานเดียวกันแล้ว จังหวัดยังต้องกำหนดพื้นที่คุ้มครองทางทะเลหลายประเภทตามเป้าประสงค์ของแต่ละพื้นที่ด้วย ดังนั้น ประเด็นท้าทายที่สำคัญคือ การกำหนดกิจกรรมการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ให้มีความชัดเจน เพื่อลดความทับซ้อนและความสับสนของหน่วยงานปฏิบัติและผู้ใช้ประโยชน์จากทะเล และการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนในทุกเพศทุกวัย ถึงอาณาเขตของประเทศไทยที่ได้รวมเขตจังหวัดทางทะเลทั้ง 23 จังหวัด โดยควรมีการบรรจุเรื่องดังกล่าวไว้ในหลักสูตรการศึกษา ในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการบริหารจัดการเขตทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งรายจังหวัดที่ชัดเจนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในการดำเนินงานในระยะต่อไป หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ เพื่อจัดทำ (ร่าง) แผนที่เขตจังหวัดทางทะเลรายจังหวัดให้แล้วเสร็จ และกำหนดพื้นที่คุ้มครองทางทะเลที่มีลักษณะการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ที่ชัดเจน และเห็นชอบร่วมกัน เพื่อเป็นมาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งให้คงความสมบูรณ์มากขึ้น ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน รวมทั้งควรเร่งสร้างการตระหนักรู้ถึงเขตทางทะเลและชายฝั่งทั้ง 23 จังหวัดของประเทศไทยให้แก่ทุกภาคส่วนได้รับรู้ และควรมีการเร่งบรรจุเรื่องดังกล่าวไว้ในหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้องถึงอาณาเขตทางทะเลต่อไป



ปี 2562 ●
ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8



การปรับสมดุลโครงสร้างองค์กร ในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล

● เป้าหมาย ●

จัดทำร่างพระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ.

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

ประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ.

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

การรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล มีความเกี่ยวข้องกับภาคส่วนราชการในระดับนโยบายและหน่วยดำเนินการระดับปฏิบัติเป็นจำนวนมาก ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างมีกฎหมายเพื่อควบคุมกำกับและสอดส่องการดำเนินงานให้เป็นไปตามบทบาทภารกิจของตนเอง จึงส่งผลให้การดำเนินงานเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลขาดเอกภาพและไม่สามารถขับเคลื่อนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2562 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบังคับใช้ในเขตทางทะเลของประเทศไทย พร้อมทั้งกำหนดให้มีการจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบในการประสานการปฏิบัติงานและการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลอย่างมีเอกภาพและบูรณาการ ซึ่งปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการตามกฎหมายข้างต้น



พระราชบัญญัติ

การรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล

พ.ศ. ๒๕๖๒

พร้อมทั้งสรุปสาระสำคัญ ประวัติ
ความเป็นมา กระบวนการ และขั้นตอน
ในการตราพระราชบัญญัติดังกล่าวของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
(ก.ป. ๒๓๓/๒๕๖๒)

สำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

การดำเนินงานที่ผ่านมา ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) ได้ดำเนินการจัดทำอนุบัญญัติภายใต้พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 แล้ว เพื่อใช้เป็นระเบียบ ข้อบังคับในทางปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดประสิทธิภาพและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติข้างต้น และได้มีการดำเนินการฝึกอบรมบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พร้อมในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ได้อย่างทันทั่วทั้งที่ อาทิ การฝึกภาคสนามทางทะเล (Field Training Exercise : FTX) การฝึกการบริหารวิกฤตการณ์ระดับชาติ (Crisis Management Exercise : C-MEX) การป้องกันและปราบปรามเรือประมงผิดกฎหมายตามแนวทางของศูนย์ควบคุมการแจ้งเรือเข้าออก (Port In Port Out Controlling Center : PIPO) เป็นต้น และได้มีการบูรณาการการดำเนินงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทางทะเลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย

การดำเนินงานด้านการปรับสมดุลโครงสร้างองค์กร ในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ภายหลังจาก พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 ได้ใช้เป็นกฎหมายหลักด้านการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล คือการเร่งสร้างการรับรู้ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคเอกชน และภาคประชาชน เกี่ยวกับสาระสำคัญของตัวบท และมาตรการภายใต้พระราชบัญญัติฯ และอนุบัญญัติ ดังกล่าว เพื่อให้ภาคีที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ทางทะเลได้อย่างสอดคล้อง กับหลักการของกฎหมาย ส่งผลให้การขับเคลื่อนการ รักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลมีความพร้อมในการ ปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมทางทะเล ตลอดจนอำนาจการและประสานงาน ในการจัดการกับภัยคุกคามและปัญหาความมั่นคง ทางทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ศูนย์อำนวยการ รักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) ในฐานะ หน่วยงานหลักตามกฎหมายดังกล่าวควรร่วมกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างการรับรู้ และเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้สาธารณชนที่เกี่ยวข้อง ได้รับทราบ รายละเอียดของกฎหมาย พร้อมทั้งดำเนินการควบคุม กำกับและติดตามการบังคับใช้กฎหมายให้สามารถบรรลุผล ที่ต้องการ ยิ่งไปกว่านั้นการปรับปรุงกฎหมายให้มีความ ทันสมัยเท่าทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงหลัก ของประเทศและโลกที่มีความซับซ้อน ตลอดจนผลกระทบ ต่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติ ยังเป็นสิ่งที่ต้องให้ ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง

ปี 2562 ●
ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9

การบริหารจัดการขยะ ในทะเลและชายฝั่ง



● เป้าหมาย ●

กำหนดแนวทางการจัดการขยะในทะเลและชายฝั่ง
ที่มีประสิทธิภาพ

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

ปริมาณขยะทะเลดีขึ้นกว่าปัจจุบันอย่างน้อย
ร้อยละ 60

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ขยะมูลฝอยในทะเลและชายฝั่งนับเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล สัตว์ทะเล การประมง และการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คุณภาพของน้ำทะเลเสื่อมโทรมลง โดยข้อมูลจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปี 2562 พบว่าประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยรวม 28.71 ล้านตัน โดยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องเพียง 9.81 ล้านตัน และเป็นขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 12.52 ล้านตัน คงเหลือขยะมูลฝอยที่ไม่ได้นำไปกำจัดอย่างถูกต้อง จำนวน 6.38 ล้านตัน โดยขยะมูลฝอยดังกล่าวส่วนหนึ่งจะถูกปล่อยลงแหล่งน้ำและลงสู่ท้องทะเล ในปี 2562 พบว่าปริมาณขยะมีโอกาสไหลลงสู่ทะเลในพื้นที่ 23 จังหวัดชายฝั่งทะเล จำนวนประมาณ 26,800 - 40,200 ตัน/ปี ซึ่งมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามในปี 2562 พบว่าขยะทะเล 2 อันดับแรกเป็นขยะประเภทพลาสติก ส่งผลให้ทัศนียภาพทางทะเลเสื่อมโทรมลง และเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตของสัตว์ทะเล เช่น พะยูนที่เสียชีวิตจากการอุดตันของขยะพลาสติกในลำไส้ หรือการเสียชีวิตของเต่าทะเลจากการกินขยะพลาสติกจำนวนมาก



ที่มา: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะในทะเลและชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง อาทิ โครงการ Clean Seas Campaign ภายใต้โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme) เพื่อมุ่งลดปริมาณขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวและไม่โครพลาสติก โครงการติดตั้งทุ่นดักขยะทะเลบริเวณปากแม่น้ำใน 21 จังหวัดชายฝั่งทะเล ที่สามารถลดปริมาณขยะได้จำนวนทั้งสิ้นมากกว่า 1.3 ล้านชิ้น มีน้ำหนักรวมมากกว่า 1.4 แสนกิโลกรัม โดยดำเนิน

กิจกรรมไปแล้วทั้งสิ้น 112 พื้นที่ จำนวน 471 ครั้ง โครงการพื้นที่สาธิตการบริหารจัดการขยะทะเลครบวงจร ซึ่งเริ่มดำเนินการนำร่องในจังหวัดระยองแล้ว และโครงการในการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบต่าง ๆ อาทิ ผลกระทบของขยะต่อสัตว์ทะเล ผลกระทบของขยะต่อระบบนิเวศชายหาด เป็นต้น และยังมีการสร้างความรู้ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะพลาสติกตั้งแต่ต้นทางโดยประชาชนผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ อาทิ Facebook คลื่นวิทยุท้องถิ่น เป็นต้น รวมถึงได้มีการจัดทำแนวทางการปฏิบัติการภายใต้แผนปฏิบัติการที่เป็นกลไกในการบริหารจัดการปัญหาขยะทะเลแล้ว อาทิ แผนปฏิบัติการ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง 20 ปี พ.ศ. 2560 - 2579 เป็นต้น ส่งผลให้สถานการณ์ขยะในทะเลของประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้น



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย คือ การจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ได้ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องและตกค้างอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น ขาดจิตสำนึกต่อพื้นที่สาธารณะ การใช้ถุงพลาสติกที่ย่อยสลายได้ยาก ขาดแรงจูงใจในการจัดการขยะและการแยกขยะ รวมถึงการไม่เห็นประโยชน์อย่างคุ้มค่าในการที่จะนำขยะกลับมาใช้ใหม่ และขาดมาตรการทางกฎหมายที่จะลดการใช้ขยะอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินงานเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายด้านการบริหารจัดการขยะทะเลจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการขยะที่ต้นทางในระดับครัวเรือนมากกว่าการดำเนินงานที่ปลายทางด้วยการตามเก็บขยะในทะเลและชายฝั่ง โดยภาครัฐและเอกชนจะต้องร่วมมือกันในการสนับสนุนโครงการหรือมาตรการที่สำคัญ เช่น การสร้างจิตสำนึกการลดขยะการใช้ซ้ำ และการคัดแยกขยะที่ต้นทาง โครงการลงทุนสร้างนวัตกรรมเพื่อการจัดการขยะอย่างถูกวิธีการสนับสนุนนวัตกรรมการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดขยะน้อยที่สุด การออกแบบบรรจุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติที่ย่อยสลายได้จริงโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิต และการเพิ่มภาษีต่อการใช้ผลิตภัณฑ์พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียว เป็นต้น





ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10

การบริหารจัดการองค์ความรู้ทางทะเล

● เป้าหมาย ●

กำหนดแนวทางการบริหารจัดการองค์ความรู้ทางทะเลที่มีประสิทธิภาพ

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

หน่วยงาน ภาคประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในบริบทของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างถูกต้อง

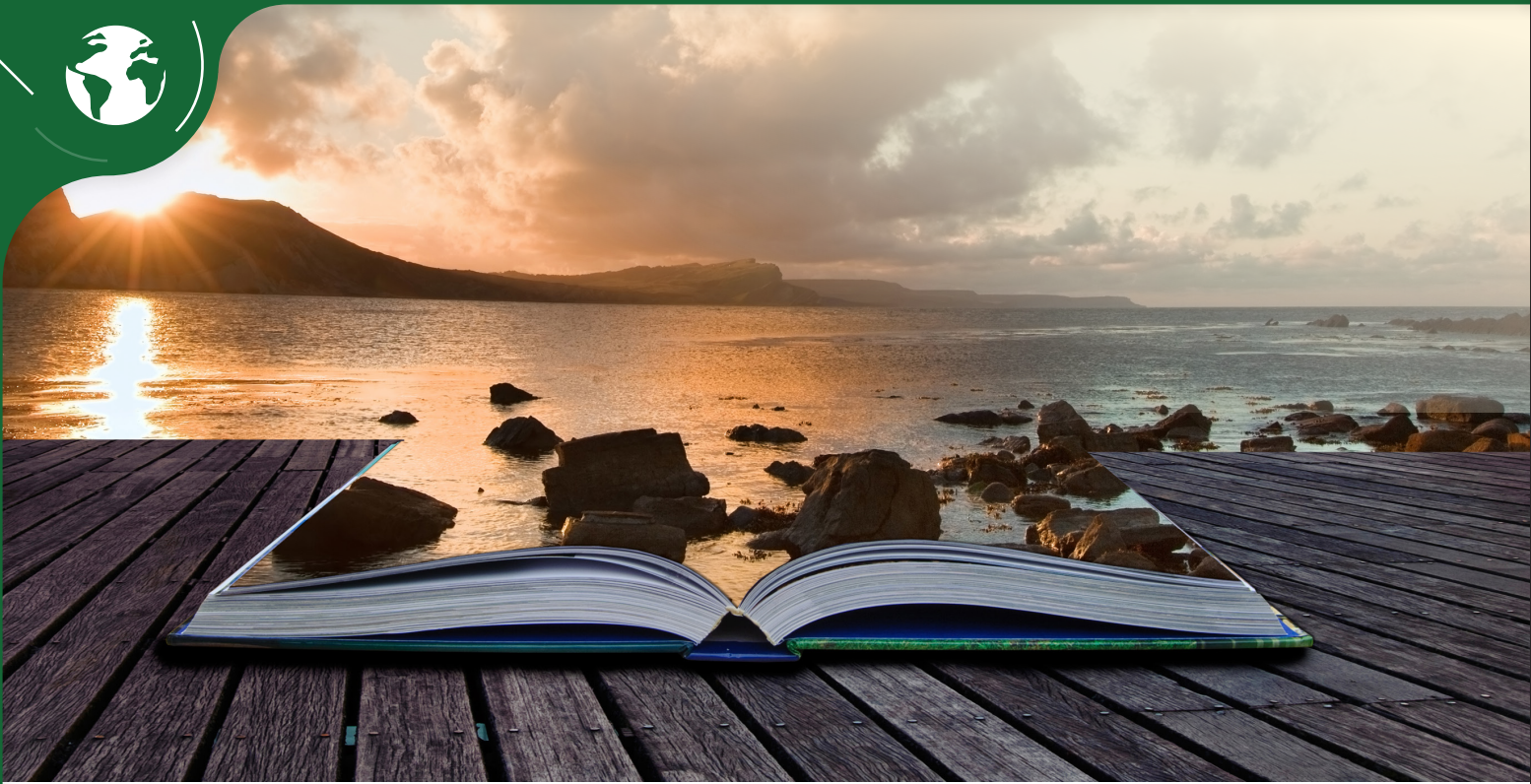
สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

ประเทศไทยได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในหลายกิจกรรม อาทิ การค้าและการขนส่งทางทะเล (พาณิชย์นาวี) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตและไม่มีชีวิตจากทะเล การท่องเที่ยวทางทะเล อุตสาหกรรมชายฝั่ง และมีแนวโน้มว่าจะมีการใช้ประโยชน์ทางทะเลเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ซึ่งปัจจุบันสถานภาพของทะเลไทยเสื่อมโทรมลงอย่างต่อเนื่อง อันมีสาเหตุหลักมาจากการขาดความตระหนักรู้ในเรื่องความสำคัญของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ประกอบกับขาดการบริหารจัดการองค์ความรู้ทางทะเล ทั้งที่เป็นระบบฐานข้อมูล เรื่องราวที่ควรทราบเกี่ยวกับทะเล และวิธีการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ที่ถูกต้อง จึงส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในบริบทของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง นำไปสู่ความไม่เข้าใจ การเพิกเฉย และละเลย ในการมีส่วนร่วมของการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาที่ถูกต้อง อีกทั้ง การบริหารจัดการหรือการบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ต้องพิจารณาจากฐานความรู้ งานวิชาการและงานวิจัยที่ถูกต้อง จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการจัดระบบการบริหารจัดการองค์ความรู้ทางทะเลให้เป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อภาคส่วนในการนำไปใช้ต่อยอดการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป



ที่มา: หนังสือทะเลและมหาสมุทร และผลประโยชน์ของชาติทางทะเล
จัดทำโดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

การดำเนินงานที่ผ่านมา มีการจัดตั้งองค์กรจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (อจชล.) แล้ว โดยเป็นหน่วยงานภายใต้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีหน้าที่หลักในการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สถานภาพของการใช้ประโยชน์ทางทะเลของประเทศ กิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทะเลที่ถูกต้อง รวมถึงดำเนินการด้านการสร้างความตระหนักรู้และสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม



ในการรักษามลพิษทางทะเล ซึ่งเป็นการดำเนินการตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการรักษามลพิษทางทะเล พ.ศ. 2562 และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาและจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ซึ่งเป็นคณะกรรมการภายใต้คณะกรรมการนโยบายการรักษามลพิษทางทะเล มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและประสานส่วนราชการอื่น ๆ รวมทั้งมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการเป็นที่ปรึกษาและให้ความรู้เรื่องความมั่นคงทางทะเลในระดับเยาวชนไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย อีกทั้ง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งยังได้ดำเนินโครงการเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ทางทะเลให้แก่ทุกภาคส่วน โดยปี 2563 ได้จัดงานวิชาการวิทยาศาสตร์ทางทะเลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้มีการจัดการองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การพัฒนาระบบเตือนภัยสถานการณ์ปะการังฟอกขาว การจัดทำและเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะผ่านช่องทางออนไลน์ อาทิ เรื่องปะการัง หญ้าทะเล สัตว์ทะเลหายาก ขยะทะเล เป็นต้น

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย

อย่างไรก็ดี การบริหารจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล มีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วนทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในพื้นที่ อาทิ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมประมง กรมเจ้าท่า สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ความท้าทายที่สำคัญ คือ การรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ทางทะเลของ อจชล. เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อยอดในการจัดทำแผนงาน โครงการด้านการพัฒนาทรัพยากรทางทะเลให้มีการเชื่อมต่อ/ส่งมอบข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง และร่วมบูรณาการการจัดเก็บสังเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้ทางทะเลร่วมกับหน่วยงานจัดเก็บข้อมูลหลักทางทะเลแต่ละด้าน เพื่อร่วมกันสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ทางทะเลที่ได้รับการยอมรับร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการองค์ความรู้ทางทะเลมีประสิทธิภาพ ควรมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะ อจชล. และองค์กรในระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสร้างการรับรู้ถึงความสำคัญของการทรัพยากรทางทะเลให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การจัดกิจกรรมรณรงค์หรือการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ เพื่อให้การเชื่อมโยงข้อมูลมีความครอบคลุมทรัพยากรทางทะเลทุกมิติอย่างรอบด้าน และร่วมเป็นพลังในการขับเคลื่อนที่สำคัญในการสงวนรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรให้มีความยั่งยืนต่อไป

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 11



การบริหารจัดการมลพิษ ในทะเลและชายฝั่ง

● เป้าหมาย ●

กำหนดแนวทางการบริหารจัดการมลพิษในทะเลและชายฝั่งที่มีประสิทธิภาพ

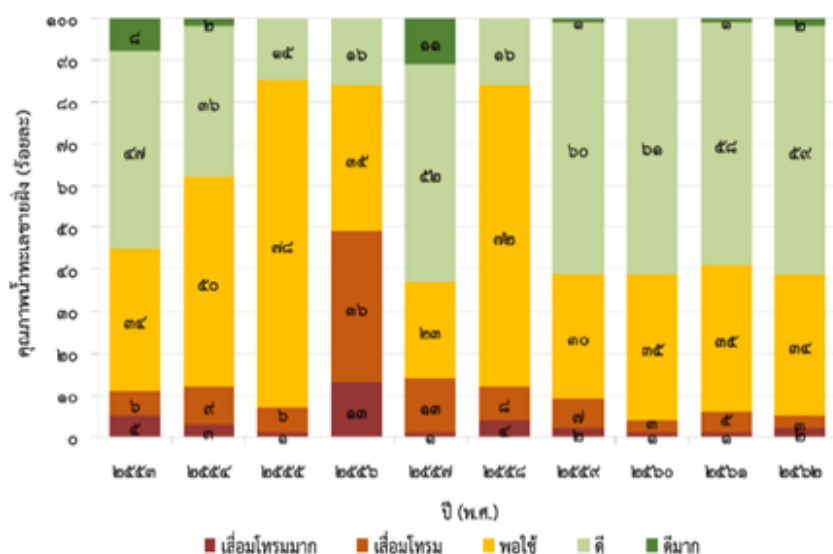
● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

สามารถบำบัดน้ำเสียตามชายฝั่งและเกาะได้อย่างน้อยร้อยละ 30 ทั่วประเทศ และร้อยละ 50 ในเขตพื้นที่ท่องเที่ยวหนาแน่นอย่างน้อย 10 แห่ง

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป เรื่องมลพิษในทะเลและชายฝั่งยังคงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าพื้นที่อ่าวไทยตอนในมีค่าคุณภาพของน้ำทะเลไม่ได้มาตรฐานสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ โดยมีสาเหตุหลักจากภาคอุตสาหกรรมติดพื้นที่ชายฝั่งทะเล ซึ่งส่วนมากเป็นอุตสาหกรรมหนัก ภาคครัวเรือนที่พักอาศัยอยู่ติดทะเล และภาคการท่องเที่ยวในทะเลที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี อย่างไรก็ตาม คุณภาพของน้ำทะเลชายฝั่งในประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้น โดยในปี 2562 คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ถึงดีมาก ร้อยละ 95 โดยพบว่าส่วนมากจะอยู่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมถึงเสื่อมโทรมมากร้อยละ 5 โดยพบว่าส่วนมากอยู่ในบริเวณแหล่งนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งประเทศไทยยังขาดเครื่องมือในการเฝ้าระวังหรือแจ้งเตือนได้อย่างทันต่อเหตุการณ์ และการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานที่ผ่านมา ได้มีการดำเนินการติดตามตรวจสอบสภาพแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่งในฝั่งอ่าวไทยและอันดามันอย่างต่อเนื่อง โดยปัจจุบันได้ดำเนินการไปแล้วทั้งสิ้น 217 สถานี พร้อมทั้งได้ดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินงานด้านการวิเคราะห์ดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) ผ่านเว็บไซต์กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงได้มีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 ในการติดตามความเสียหาย

ของทรัพยากรทางทะเลอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 17 (สถานการณ์ฉุกเฉิน) กรณีน้ำมันรั่วไหล/ปรากฏการณ์น้ำเปลี่ยนสีอย่างต่อเนื่อง และยังมีแอปพลิเคชัน สำหรับรับแจ้งเหตุและแจ้งเตือนปัญหามลพิษ จากประชาชนในกรณีที่พบเห็นการทิ้งน้ำเสียลงแหล่งน้ำสาธารณะ ปัญหาน้ำเสีย สัตว์น้ำหรือปลาตายจำนวนมาก คราบน้ำมัน หรือแหล่งน้ำเปลี่ยนสี สามารถแจ้งผ่านโทรศัพท์มือถือ จำนวน 2 แอปพลิเคชัน ได้แก่ WPWatch และ HW network และได้เริ่มมีการนำระบบภูมิสารสนเทศมาใช้ในการติดตาม เตือนภัยมลพิษ และภัยพิบัติทางทะเล เพื่อประมวลผลและคาดการณ์สิ่งแวดล้อมทางทะเล



ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ



โดยได้มีการติดตั้งและพัฒนาระบบเรดาร์ชายฝั่งในพื้นที่จังหวัดกระบี่แล้ว จำนวน 2 สถานี อีกทั้ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้บรรจุเรื่องมลพิษในทะเลและชายฝั่งไว้ในแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2560 – 2579 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานแล้ว



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ปัญหามลพิษทางน้ำในทะเลมีสาเหตุมาจากการขาดการบำบัดน้ำเสียอย่างถูกต้องของผู้ใช้น้ำกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภาคครัวเรือน ภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจท่องเที่ยว และโรงแรม และภาคการเกษตร ดังนั้น ความท้าทายสำคัญ คือการเร่งสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการในการบริหารจัดการน้ำก่อนปล่อยลงสู่ทะเลอย่างถูกต้องทั้งระบบ และการนำหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย รวมทั้ง การบังคับใช้กฎหมายการบริหารจัดการน้ำเสียอย่างเข้มงวด เพื่อให้ประเทศไทยมีการบริหารจัดการมลพิษในทะเลและชายฝั่งที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การบริหารจัดการมลพิษในทะเลและชายฝั่งในระยะต่อไป จึงต้องให้ความสำคัญกับการจัดการปัญหามลพิษทั้งระบบตั้งแต่ต้นทาง ทั้งในเรื่องของขยะ น้ำเสีย และมลพิษต่าง ๆ ควรมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือในการติดตามและเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงควรสร้างการตระหนักรู้แก่ประชาชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา และควรนำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบที่จะตามมา

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 12



การบริหารจัดการการประมงทะเล

● เป้าหมาย ●

กำหนดแนวทางการบริหารจัดการประมงทะเล
ที่มีประสิทธิภาพ

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

มีแผนบริหารจัดการประมงทะเลรายจังหวัด ปรับปรุง
กฎหมายที่เกี่ยวกับการประมงทะเลให้มีความเหมาะสม
และมีประสิทธิภาพ และการทำประมงที่คำนึงถึง
ศักยภาพของปริมาณสูงสุดของสัตว์น้ำที่สามารถจับได้

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ในปี 2562 สหภาพยุโรปได้ประกาศปลดสถานะใบเหลืองของ
ภาคการประมงของไทย เพื่อแสดงการยอมรับต่อความก้าวหน้าของการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย การขาด
การรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal Unreported and Unregulated Fishing : IUU) ส่งผลให้ปัจจุบันประเทศไทย
มีระดับของอุตสาหกรรมประมงเทียบเท่ากับมาตรฐานสากล โดยสถานการณ์การประมงไทยในปี 2562 พบว่า
มีปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็ม 1,858.09 พันตัน ลดลงร้อยละ 1.44 จากปี 2561 แต่มีมูลค่าสัตว์น้ำเค็ม 139,900.50 ล้านบาท
เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 6.64 โดยแบ่งเป็นการจับแบบธรรมชาติในน่านน้ำไทย 1,495.47 พันตัน มูลค่า 68,630 ล้านบาท
และจับแบบธรรมชาติจากนอกลน่านน้ำไทย 251 ตัน มูลค่า 10 ล้านบาท และการเพาะเลี้ยงชายฝั่งมีปริมาณ
495.19 พันตัน มูลค่า 73,782.68 ล้านบาท โดยสถิติการจับสัตว์น้ำเค็มในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า มีปริมาณ
การจับสัตว์น้ำเค็มจากธรรมชาติและการเพาะเลี้ยงชายฝั่งมีแนวโน้มลดลง แต่มูลค่าสัตว์น้ำเค็มมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำเค็ม จำแนกตามวิธีทำการประมง พ.ศ. 2551-2562

พ.ศ.	ปริมาณสัตว์น้ำเค็ม (พันตัน)			มูลค่าสัตว์น้ำเค็ม (ล้านบาท)		
	จับจาก ธรรมชาติ	เพาะเลี้ยง ชายฝั่ง	รวม	จับจาก ธรรมชาติ	เพาะเลี้ยง ชายฝั่ง	รวม
2551	1,644.80	808.3	2,453.10	42,147.00	55,145.30	97,292.30
2552	1,663.80	894.8	2,558.60	42,758.10	66,566.90	109,325.00
2553	1,601.30	755.4	2,356.70	45,505.60	64,620.40	110,126.00
2554	1,610.40	817	2,427.40	49,630.60	81,422.70	131,053.30
2555	1,500.20	817.7	2,317.90	54,911.10	83,217.20	138,128.30
2556	1,614.50	561.5	2,176.00	56,191.90	65,352.20	121,544.10
2557	1,488.30	482.6	1,970.90	52,242.90	58,213.30	110,456.20
2558	1,317.20	508.7	1,825.90	50,900.20	54,605.80	105,506.00
2559	1,302.00	499.6	1,801.60	55,787.20	63,464.40	119,251.60
2560	1,300.40	408.2	1,808.60	58,222.10	69,230.70	127,452.80
2561	1,393.00	495.5	1,888.50	62,000.70	71,868.70	133,869.40
2562	1,362.90	495.19	1,858.09	66,117.88	73,782.62	139,900.50

ที่มา: กรมประมง



การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อบริหารจัดการประมงทะเล ได้แก่ การกำหนดประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองทางทะเลเพื่อแก้ไขปัญหาประมงผิดกฎหมาย (IUU) โดยมีการติดตามเฝ้าระวัง รวมถึงการลาดตระเวนตรวจจับเรือประมงผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการกำหนดมาตรการในการทำประมงเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างประมงพาณิชย์กับประมงพื้นบ้าน อีกทั้งส่งเสริมการทำประมงให้มีความยั่งยืน เช่น การประกาศปิดอ่าวไทยในฤดูวางไข่ หรือการกำหนดประเภทเครื่องมือของการทำประมงพาณิชย์ เป็นต้น และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดประมง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 (ฉบับแก้ไข) ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันมากขึ้น ได้แก่ (1) การปรับปรุงกฎกระทรวง การขออนุญาตและการอนุญาตทำการประมงพาณิชย์ พ.ศ. 2562 เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการทำประมงของชาวประมง ยืดหยุ่นให้สามารถแก้ไขใบอนุญาตได้ (2) ประกาศกรมประมง ลงวันที่ 24 มกราคม 2563 เรื่อง เงื่อนไขที่ผู้รับใบอนุญาตให้เปลี่ยนพื้นที่ทำการประมงต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2563 โดยออกประกาศผ่อนปรนให้

ผู้รับใบอนุญาตเครื่องมืออวนล้อมจับ อวนครอบหมึก และเรือปั่นไฟ ในพื้นที่ฝั่งอ่าวไทยย้ายฝั่งไปทำการประมงในพื้นที่ฝั่งทะเลอันดามันได้ ในช่วง 1 ตุลาคม ถึง 31 มีนาคมของทุกปี (3) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเครื่องมือทำการประมง วิธีการทำการประมง และพื้นที่ทำการประมง ที่ห้ามใช้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำเขตทะเลชายฝั่ง พ.ศ. 2560 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2560 โดยมีสาระสำคัญประกาศห้ามใช้เครื่องมือประมง 12 ชนิด ทำการประมงในเขตชายฝั่ง เว้นแต่อวนครอบ ซ้อน ยกหมึก ให้คณะกรรมการประมงประจำจังหวัดออกประกาศกำหนดให้ทำการ (4) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเครื่องมือทำการประมง วิธีการทำการประมง และพื้นที่ทำการประมง ที่ห้ามใช้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำเขตทะเลชายฝั่ง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2562 โดยตั้งแต่ช่วงปี 2562 – ปัจจุบัน ได้มีการดำเนินคดีเกี่ยวกับการทำการประมงไปแล้วทั้งสิ้น 930 คดี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ในระหว่างการจัดทำแผนการบริหารจัดการประมงทะเลของประเทศไทย





ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย แม้ว่าประเทศไทยจะได้รับการปลดจากสถานการณ์การทำประมงผิดกฎหมายจากสหภาพยุโรป และได้มีการดำเนินคดีกับผู้ทำการประมงที่ผิดกฎหมาย แต่ก็ยังพบการลักลอบในการทำการประมงผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกรอบของกฎหมายในการกำหนดมาตรการติดตามควบคุม เฝ้าระวัง และลงโทษการทำการประมงอาจไม่เพียงพอที่จะป้องกัน ระวัง และยับยั้งการทำการประมงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งหากภาครัฐไม่มีนโยบายหรือมาตรการในการแก้ไขปัญหาโดยด่วน อาจส่งผลกระทบขั้นรุนแรงต่อไปได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการประมงทะเล ต้องอาศัยการร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันดำเนินงาน มุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายพระราชกำหนดการประมงที่มีความทันสมัยและสอดคล้องกับกฎระเบียบระหว่างประเทศ ตลอดจนสำรวจกองเรือประมงและทบทวนการอนุญาตทำการประมงทั้งระบบ รวมถึงเริ่มจัดทำและใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติ แผนการบริหารจัดการประมงทะเลของประเทศไทย และมาตรการอื่น ๆ เพื่อช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการการประมงทางทะเลให้เกิดความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 13

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

การบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่ และแหล่งพลังงานในทะเล

• เป้าหมาย •

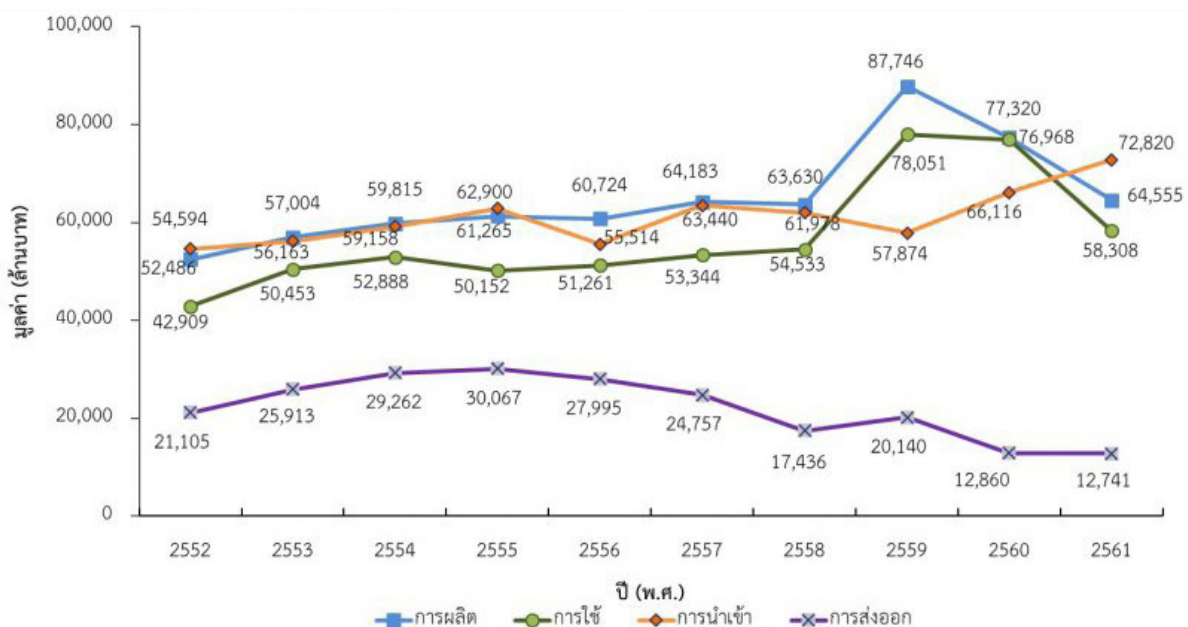
กำหนดแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเลที่มีประสิทธิภาพ

• ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 •

มียุทธศาสตร์การแสวงหาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเล โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเลถือเป็นทรัพยากรทางทะเลที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งเพื่อการบริโภคภายในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้า และเพื่อการส่งออก ทั้งนี้ แหล่งสินแร่ส่วนใหญ่อยู่ในที่ราบและชายฝั่งทะเล จึงมีปัญหาเรื่องที่ตั้งของชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง อีกทั้งแหล่งพลังงานในทะเลทั้งที่เป็นแท่นขุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติมีไม่น้อยกว่า 400 แท่นในอ่าวไทย ถือเป็นแหล่งผลประโยชน์ของประเทศชาติที่จะต้องกำกับดูแลและบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศ ที่ผ่านมาในการบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเล พบว่ามีหน่วยงานที่ปฏิบัติ รวมถึงหน่วยงานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย ซึ่งต้องประสานงานหรือบูรณาการในการปฏิบัติงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสร้างกลไกกำกับดูแลการใช้ประโยชน์ดังกล่าว และสร้างการบริหารจัดการสินแร่ที่อาจมีการค้นพบเพิ่มมากขึ้นด้วยเทคโนโลยีในอนาคตได้

มูลค่าการผลิต การบริโภค การนำเข้า และการส่งออกทรัพยากรแร่ของประเทศไทย พ.ศ. 2551-2561



ที่มา: กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (2562)



การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำโครงการนำร่องสร้างปะการังเทียมจากขาแท่นปิโตรเลียม ซึ่งเป็นการใช้ขาแท่นหลุมผลิตปิโตรเลียมจำนวน 7 ขาแท่น ไปจัดวางเป็นปะการังเทียมที่เกาะพะงัน เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและพื้นฟูระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงพลังงาน จัดทำยุทธศาสตร์กระทรวงพลังงาน (พ.ศ. 2561 – 2564) ซึ่งมีการบรรจุเรื่องการบริหารจัดการแหล่งพลังงานปิโตรเลียมทางทะเล โดยคำนึงถึงความมั่นคง การอนุรักษ์พลังงานและการพัฒนาพลังงานที่ยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำแผนซึ่งบรรจุเรื่องทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานแล้ว คือ (1) แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2560 – 2579 (2) แผนปฏิบัติราชการของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2563 – 2565 ซึ่งจะทำให้กระบวนการบริหารจัดการการบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเลเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ประเด็นการบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเล มีหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในทะเลเพื่อควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์จากทะเลหลายหน่วยงานในการบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเล ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการการทำงานร่วมกันในการปฏิบัติงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน นอกจากนี้ การปฏิบัติงานของหน่วยงานต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากชุมชนในพื้นที่เป็นสำคัญเพื่อลดผลกระทบของผู้มีส่วนได้เสียจากการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเลเป็นไปตามเป้าหมาย จึงจำเป็นต้องเร่งดำเนินการทบทวนและรวบรวมข้อมูลสถานภาพปัจจุบันและระบุจุดตำแหน่งพื้นที่ของทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเลเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเลที่มีประสิทธิภาพ อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงทางวิชาการ สามารถตรวจสอบและพิสูจน์ได้และมีความสอดคล้องกับลักษณะของทะเลไทย รวมทั้งการพิจารณาใช้ประโยชน์จากขาแท่นหลุมผลิตปิโตรเลียมที่เลิกใช้งานอย่างมีระบบ และเร่งดำเนินการกำกับกรร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาและการใช้ประโยชน์จากสินแร่และแหล่งพลังงานทางทะเลที่ทันสมัย เพื่อให้เกิดการบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น





เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 14

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning)

● เป้าหมาย ●

กำหนดแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่
และแหล่งพลังงานในทะเล ที่มีประสิทธิภาพ

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

มียุทธศาสตร์การแสวงหาและใช้ประโยชน์ทรัพยากร
สินแร่และแหล่งพลังงานในทะเล โดยไม่ส่งผลกระทบต่อ
สุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning : MSP) นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเชิงพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพ บนหลักของความยั่งยืน โดยมีแนวทางการจัดการแบบองค์รวม ที่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy) ดังนั้น แนวเขตทางทะเลที่มีการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล จะช่วยให้ประเทศและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลประกอบการบริหารจัดการ หรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการสำรวจ ศึกษา ข้อมูลธรณีวิทยาทางทะเล เพื่อศึกษา ถึงการเปลี่ยนแปลงของชายฝั่ง กระแสน้ำ รวมถึงแหล่งทรัพยากรธรณีทางทะเลในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น จังหวัดจันทบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น และได้ร่วมหารือถึงขอบเขตการดำเนินการ หน้าที่และอำนาจของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อกำหนดการวางแผนเชิงพื้นที่ที่เหมาะสม รวมถึงร่วมกันขับเคลื่อนการวางแผนเชิงพื้นที่ ทางทะเลและพื้นที่คุ้มครองทางทะเลภายใต้บริบทของเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy) และได้เริ่มดำเนินโครงการ นำร่องในการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning) ใน 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เกาะสีชัง พื้นที่อ่าวพังงา และพื้นที่เกาะพยาม



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินงานเพื่อบรรลุผลในการจัดทำเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่สำคัญ ขอบเขตภารกิจในการดำเนินงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของหน่วยงานภาครัฐ อาทิ หน่วยงานที่ส่งเสริมการสร้างรายได้จากการใช้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (กรมประมง กรมการท่องเที่ยว กรมธุรกิจพลังงาน และกรมเจ้าท่า) กับหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการสงวนรักษาทรัพยากรฯ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง) ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ หน้าที่และอำนาจที่แตกต่างกัน รวมถึงภาคเอกชน ภาคธุรกิจ และประชาชนในพื้นที่ ชายฝั่งทะเลรวมถึงบุคคลภายนอกที่เข้ามาแสวงหาประโยชน์ในพื้นที่ ที่จะส่งผลให้การจัดทำเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจำเป็นต้องมีการหารืออย่างเข้มข้น เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและแสวงหาทางออกร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพ มีการใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล โดยคำนึงถึงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้รับการดูแลรักษาและมีการวางแผนเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบด้านเพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ทุกขั้นตอน ซึ่งเครื่องมือการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลดังกล่าว อาจพิจารณาใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ที่ได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายพื้นที่มาดำเนินการประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนและยุทธศาสตร์ให้เหมาะสมสอดคล้องกันสภาพพื้นที่ได้ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานที่จะสร้างประโยชน์ให้กับประเทศ มีการขับเคลื่อนที่รวดเร็วยิ่งขึ้น





เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 15

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

การอนุรักษ์ปะการังอย่างยั่งยืน

● เป้าหมาย ●

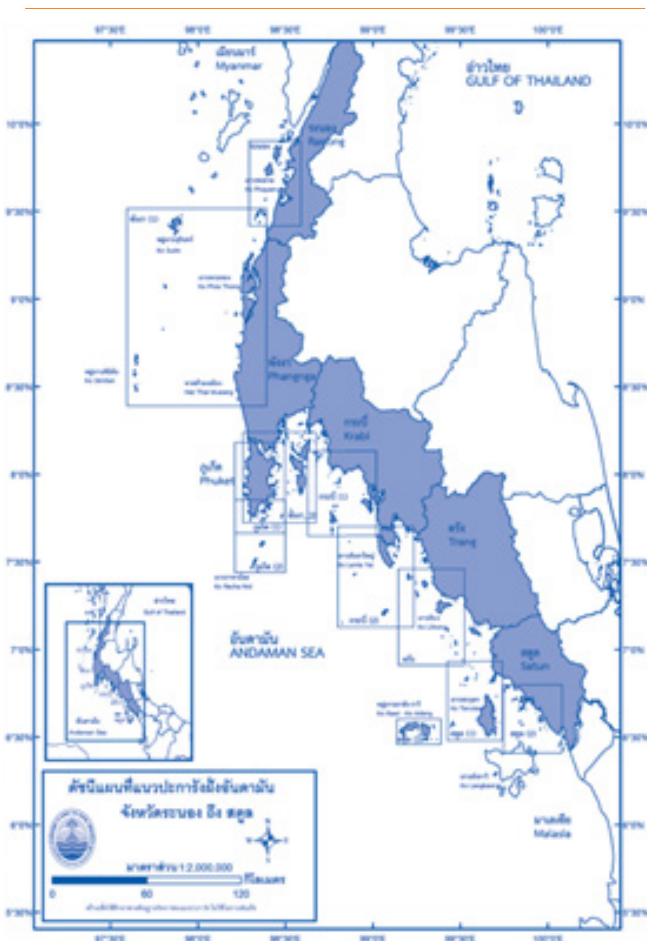
กำหนดแนวทางการบริหารจัดการการอนุรักษ์ปะการังอย่างยั่งยืน สร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

มีพื้นที่ปะการังสมบูรณ์มากกว่าร้อยละ 9 พื้นที่ปะการังเสียหายน้อยกว่าร้อยละ 50 เรือตรวจของภาครัฐ/เรือท่องเที่ยวที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเกิน 20 คน ทั้งหมดในพื้นที่ตัวอย่างอ่าวพังงา/เกาะพีพี ได้รับการติดตั้งระบบติดตามเรือ และมีศูนย์ตรวจสอบประจำพื้นที่

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป แนวปะการังมีความสำคัญต่อระบบนิเวศทางทะเล เนื่องจากเป็นพื้นที่อนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน หากปะการังถูกทำลายจนเสื่อมโทรมย่อมส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศทางทะเลที่จะถูกทำลายไปด้วย สถานการณ์ปะการังในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า ประเทศไทยมีพื้นที่แนวปะการังทั้งสิ้นประมาณ 149,025 ไร่ จากการเปรียบเทียบสถานภาพแนวปะการังในทะเลอันดามันและอ่าวไทย ระหว่าง

แผนที่แนวปะการัง ปี 2562



ที่มา: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

พ.ศ. 2560 และ 2561 พบว่ามีแนวโน้มดีขึ้น มีการฟื้นตัวหลังจากเกิดปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวใน พ.ศ. 2553 ซึ่งทำให้แนวปะการังเสียหายเป็นจำนวนมาก โดยทางฝั่งทะเลอันดามัน แนวปะการังส่วนใหญ่ไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแนวปะการังที่ชัดเจน อาจเนื่องมาจากยังได้รับผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์ในหลายบริเวณ ทำให้การฟื้นตัวยังไม่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ในบริเวณที่ห่างจากแผ่นดินหรือมีกิจกรรมของมนุษย์ค่อนข้างน้อย การฟื้นตัวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สำหรับปะการังทางฝั่งอ่าวไทย แนวปะการังหลายบริเวณมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวที่ดีขึ้น

การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปเพื่อการอนุรักษ์ปะการังอย่างยั่งยืน ผ่านการดำเนินงาน และโครงการต่าง ๆ อาทิ จัดทำรายงานสถานการณ์ปะการังและหญ้าทะเลประจำปี 2562 โครงการสำรวจประเมินสถานภาพทรัพยากรปะการัง โครงการประเมินสถานการณ์ปะการังฟอกขาวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศ โครงการศึกษาพัฒนารูปแบบและวิธีการนำวัสดุที่เหมาะสมสำหรับการฟื้นฟูปะการัง จัดทำระบบการติดตาม ตรวจสอบและรายงานผลการตรวจสอบกรณีเรือร่องเรียนเรือประมงพื้นบ้าน



ทำการประมงในเขตแนวปะการัง จัดทำ (One Reef Map) โดยใช้ข้อมูลการสำรวจแนวปะการังในรอบปี 2554 – 2558 อีกทั้งคณะกรรมการปฏิรูปประเทศฯ ได้ดำเนินการรณรงค์สร้างการรับรู้และดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ปะการังร่วมกับภาคประชาสังคมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้บรรจุเรื่องการอนุรักษ์ปะการังอย่างยั่งยืน ไว้ในแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2560 – 2579 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานแล้ว

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ความท้าทายของการอนุรักษ์ปะการังอย่างยั่งยืน คือ ปะการังเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความบอบบางและอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก ด้วยปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน อาทิ การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิในน้ำทะเล การรั่วไหลของสารเคมี ล้วนส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของปะการัง ดังนั้นประเทศไทยจึงควรมีการสร้างระบบในการดูแล ติดตาม และตรวจสอบปะการังที่มีประสิทธิภาพ และควรมีการจัดทำเขตอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการบูรณาการแผนการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่เกี่ยวข้องกับแนวปะการังทั้งหมด เพื่อลดผลกระทบการทำลายปะการังจากภาคการท่องเที่ยวที่เป็นภาคธุรกิจที่สร้างรายได้หลักให้กับประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการอนุรักษ์ปะการังอย่างยั่งยืน การสร้างจิตสำนึกและการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ ผู้นำกลุ่มนักท่องเที่ยว และประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในแนวปะการัง ให้ดำเนินกิจกรรมโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง คุณภาพของน้ำทะเลควรได้รับการควบคุมดูแลให้เป็นไปตามค่ามาตรฐาน ควรเร่งพัฒนาระบบเตือนภัย สังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เพื่อลดความเสียหายของพื้นที่ปะการัง และควรมีระบบการติดตามเรือ และศูนย์ตรวจสอบประจำพื้นที่



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 16

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

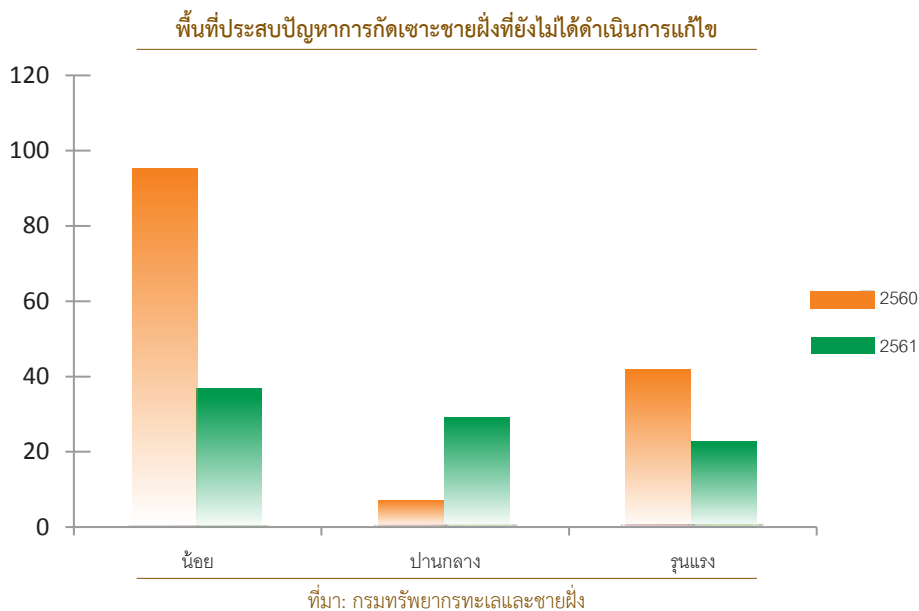
การแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง

• เป้าหมาย •

มีแนวทางการบริหารจัดการการแก้ไขปัญหา
การกัดเซาะชายฝั่งที่มีประสิทธิภาพ

• ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 •

พื้นที่ประสบปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งได้รับการแก้ไข
ไม่น้อยกว่าปีก่อนหน้า



สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ในปี 2561 พบว่าสถานการณ์การกัดเซาะชายฝั่งของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยพื้นที่กัดเซาะรุนแรง เท่ากับ 22.50 กิโลเมตร ลดลงจาก 42.17 กิโลเมตรในปี 2560 พื้นที่กัดเซาะปานกลาง เท่ากับ 29.37 กิโลเมตร เพิ่มขึ้นจาก 7.64 ในปี 2560 และพื้นที่กัดเซาะน้อย เท่ากับ 37.40 กิโลเมตร ลดลงจาก 95.92 กิโลเมตร ในปี 2560 (ข้อมูลจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง) โดยสาเหตุสำคัญของการกัดเซาะชายฝั่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) การถูกทำลายของแนวเขตป้องกันตามธรรมชาติ อาทิ ป่าชายเลน หาดทราย (2) การรบกวนหรือเปลี่ยนแปลงสภาพตามธรรมชาติ อาทิ การก่อสร้างบริเวณชายฝั่ง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัดพาหรือเคลื่อนที่ของดินและตะกอน และ (3) การกัดเซาะจากสาเหตุอื่น ๆ อาทิ การเปลี่ยนแปลงของบริเวณปากแม่น้ำ การเกิดลมพายุที่รุนแรงกว่าปกติ โดยข้อมูลในปี 2561 พบว่าสาเหตุของการกัดเซาะชายฝั่งที่สำคัญในประเทศไทยเกิดจาก การเลี้ยวเบนจากโครงสร้างแข็ง โครงสร้างการดักตะกอน และพื้นที่ป่าชายเลนถูกทำลาย ตามลำดับ

การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการจัดทำมาตรการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง มาตรการสีขาวย สีเขียว และสีเทา การจัดทำข้อมูลทางวิชาการเพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งอย่างเป็นระบบ การจัดทำหลักเกณฑ์ประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง การปักไม้ไผ่เพื่อชะลอความรุนแรงของคลื่นใน 6 จังหวัด จำนวน 8 พื้นที่ รวมระยะทาง 16,300 เมตร การปลูกป่าชายเลนใน 19 จังหวัด



รวม 7,675.22 ไร่ การก่อสร้างเขื่อนป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง โดยนาระบบ (Environmental Checklist) มาใช้ประกอบการก่อสร้าง การเสริมทรายป้องกันการกัดเซาะ รวมถึงการจัดทำ (ร่าง) กฎกระทรวงกำหนดเขตพื้นที่ใช้มาตรการในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งสำหรับการดำเนินโครงการก่อสร้างกำแพงป้องกันคลื่นริมชายหาดและเขื่อนป้องกันตลิ่งริมทะเล พ.ศ. และเตรียมการจัดทำกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการฯ ภายใต้คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ร่วมประชุมกับผู้แทนกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งนักวิชาการ ในการกำหนดแนวทางการจัดทำแนวทางการจัดทำรายการข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Checklist) และดำเนินการแก้ไขสิ่งก่อสร้างริมทะเล อาทิ กำแพงป้องกันคลื่นริมชายหาดและเขื่อนป้องกันตลิ่ง

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย

ในการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง คือ การดำเนินการอย่างเป็นระบบเนื่องจากดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างผิดวิธีในจุดใดจุดหนึ่ง อาจส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาการกัดเซาะในจุดอื่น ๆ แทนหรือทวีความรุนแรงขึ้นได้ ดังนั้น ทุกหน่วยงานในระดับพื้นที่จำเป็นต้องบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นระบบ และมีกรอบแนวทางการดำเนินการที่ถูกต้อง ได้มาตรฐาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

ดังนั้น ในการดำเนินการในระยะต่อไป หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ควรเร่งจัดทำมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งที่ถูกต้องตามหลักวิชาการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรู้และรับทราบ และเพื่อให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ ได้นำมาตรการหรือแนวทางข้างต้นไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพปัญหาในพื้นที่ต่าง ๆ ต่อไป





เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 17

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

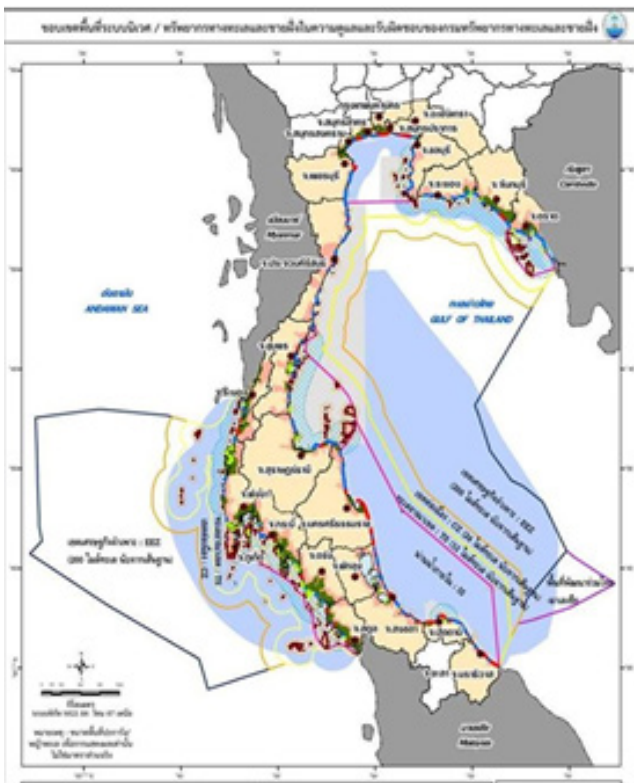
การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมทางทะเล

● เป้าหมาย ●

กำหนดแนวทางการบริหารจัดการการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลที่มีประสิทธิภาพ

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

มีการจัดทำยุทธศาสตร์การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล



ที่มา: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังคงเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานของประเทศต่าง ๆ ทั้งในภูมิภาค ในทวีป และทั่วโลก เพราะปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากประเทศหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประเทศใกล้เคียง รวมถึงภูมิภาคหรือประเทศที่ห่างออกไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งนั้นมีหลากหลาย อาทิ ปัญหาขยะทะเล ปัญหามลพิษและน้ำมันรั่วไหล การกัดเซาะของชายฝั่ง เป็นต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกประเทศจะต้องบูรณาการและสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีทุกภาคส่วนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลกันอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป



การดำเนินงานที่ผ่านมา ได้มีการพัฒนาและเพิ่มพูนทักษะความรู้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถเข้าร่วมประชุม พุดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลกับนานาชาติได้ อาทิ โครงการฝึกอบรมนานาชาติ เรื่อง การใช้ข้อมูลจากระบบพยากรณ์ทะเลและการเปลี่ยนแปลงทางสมุทรศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ปะการัง การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยความร่วมมือระหว่าง ไทย-จีน ด้านวิทยาศาสตร์ทางทะเลและเทคโนโลยี รวมถึงได้มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในส่วนของเรื่องทรัพยากรทางทะเลมาอย่างต่อเนื่อง และได้มีการประชุมคณะกรรมการความร่วมมือระหว่างประเทศที่สำคัญ ๆ เช่น การประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ปฏิบัติการวิจัยร่วม ไทย-จีน ด้านสภาพภูมิอากาศและระบบนิเวศทางทะเล การประชุมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการร่วมไทย-จีน ด้านทะเล เป็นต้น และยังมีการจัดทำเอกสารความร่วมมือกับต่างประเทศ และจัดทำ MOU ในเรื่องการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลอย่างเป็นรูปธรรมในหลายโครงการ อีกทั้งยังมีการกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลไว้ในแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2560 – 2579 แล้วด้วย

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ในการที่จะเกิดแนวทางการร่วมมือระหว่างประเทศในการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลอย่างเป็นรูปธรรมนั้น จำเป็นจะต้องมีการร่วมมือกันของทุกภาคส่วนในการดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติหรือข้อตกลงอย่างถูกต้อง ซึ่งการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติที่ถูกต้อง นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในระยะต่อไปที่จะส่งผลให้การร่วมมือกันของประเทศต่าง ๆ นั้นเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติที่ถูกต้องในการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม และสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง สามารถเกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 18

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

การบริหารจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและสัตว์ทะเล

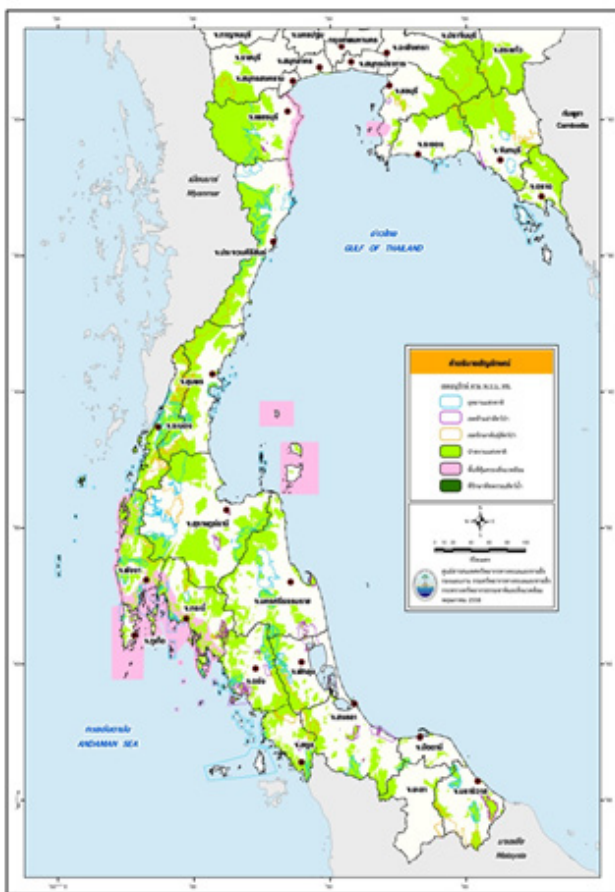
● เป้าหมาย ●

กำหนดแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและสัตว์ทะเลที่มีประสิทธิภาพ

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

จำนวนพื้นที่คุ้มครองทางทะเลเพิ่มขึ้นอย่างน้อยปีละ 1,000 ตารางกิโลเมตร และมีพื้นที่คุ้มครองทางทะเลมากกว่า 32,000 ตารางกิโลเมตร ภายใน พ.ศ. 2573

แผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและชายฝั่ง



ที่มา: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

พื้นที่คุ้มครองทางทะเลและชายฝั่ง (Marine and Coastal Protected Areas) คือ พื้นที่ชายฝั่งและในทะเลที่เป็นแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพ หรือมีลักษณะสำคัญทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งได้รับการคุ้มครองคุณค่าของพื้นที่นั้นไว้ด้วยกฎหมายหรือสิ่งอื่นที่สามารถรับรองได้ว่ามีขีดความสามารถเพียงพอในการคุ้มครองพื้นที่ได้ ซึ่งในปัจจุบันสหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources : IUCN) โดยมีประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยที่ผ่านมามีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดพื้นที่นำร่องตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 อาศัยมาตรา 20 ภายใต้เงื่อนไข (1) พื้นที่ที่มีทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอยู่ในสภาพสมบูรณ์อันสมควรสงวนไว้ให้คงอยู่ ในสภาพทางธรรมชาติเดิม (2) พื้นที่ที่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์และพืชตามสภาพทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ (3) พื้นที่ที่มีความสำคัญด้านระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งอันควรแก่การอนุรักษ์ พื้นที่ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามวรรคหนึ่งต้องเป็นพื้นที่ที่มีได้ อยู่ใน

เขตอนุรักษ์ หรือเขตที่ได้รับอนุญาตให้ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามกฎหมายว่าด้วยการประมง และสำหรับมาตรา 22 ใช้ในกรณีที่ปรากฏว่าทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอาจถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง เข้าขั้นวิกฤต หรือเป็นกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสงวน คุ้มครอง หรืออนุรักษ์ไว้เพื่อประโยชน์หรือสร้างความสมบูรณ์ของระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งกรณีการออกประกาศกระทรวง



ไม่มีข้อกำหนดห้ามพื้นที่ที่จะประกาศ โดยการดำเนินการประกาศพื้นที่เป้าหมายดังกล่าว จะส่งผลให้ความหลากหลายทางชีวภาพในเขตทะเลของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้น

การดำเนินงานที่ผ่านมา กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีเป้าหมายในการเสนอพื้นที่คุ้มครองทางทะเลตามมาตรา 20 และมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 35 พื้นที่ โดยแต่ละพื้นที่ใช้เวลาดำเนินการพื้นที่ละ 3 ปี ในปัจจุบันพื้นที่คุ้มครองทางทะเลที่กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเสนอ ภายใต้มาตรา 20 มีแล้ว 1 แห่ง คือ หมู่เกาะกระ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผ่านความเห็นของคณะรัฐมนตรีแล้ว และอยู่ในขั้นตอนการเสนอร่างกฎกระทรวงต่อคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยหมู่เกาะกระยังมีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์อยู่ ทั้งนี้ เริ่มมีภัยคุกคามจากการประมงและการท่องเที่ยว จึงทำให้มีสภาพธรรมชาติที่เสื่อมโทรมลง แม้จะมีการประกาศขึ้นทะเบียนหมู่เกาะกระเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ แต่ก็ยังไม่มีการบริหารจัดการและกฎหมายที่คุ้มครองดูแลที่มีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการประกาศพื้นที่คุ้มครองทางทะเล เพื่อสงวนไว้ซึ่งสภาพธรรมชาติเดิมให้เป็นแหล่งพันธุ์ของปะการังและสัตว์ทะเลหายากใกล้สูญพันธุ์ในฝั่งอ่าวไทยและเป็นการส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และพื้นที่ที่เริ่มดำเนินการปี 2563 จำนวน 5 พื้นที่ ได้แก่ 1) จังหวัดตราด เนื่องด้วยในพื้นที่มีแหล่งทรัพยากรทางทะเลอุดมสมบูรณ์ และมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งเที่ยว 2) กลุ่มเกาะล้านจังหวัดชลบุรี เนื่องด้วยในพื้นที่มีแหล่งทรัพยากรทางทะเลอุดมสมบูรณ์ และมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว 3) สมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีปะการัง

และแหล่งหญ้าทะเลที่มีความอุดมสมบูรณ์ อยู่ใกล้ชิดแหล่งชุมชน และเป็นพื้นที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวทางทะเล 4) กลุ่มเกาะกง พะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีปะการังที่มีความอุดมสมบูรณ์ อยู่ใกล้ชิดแหล่งชุมชน และเป็นพื้นที่มีศักยภาพรองรับ การท่องเที่ยวทางทะเล 5) เกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร มีปะการังที่มีความอุดมสมบูรณ์ ชุมชนในพื้นที่มีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ และมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย

การให้ความสำคัญในการจัดทำพื้นที่คุ้มครองทางทะเล ด้วยการสำรวจและพิจารณา เพื่อประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครองทางทะเลให้มีผลเป็นรูปธรรมและครอบคลุมในทุกมิติ และเพื่อให้การประกาศพื้นที่คุ้มครองทางทะเลตอบโจทย์ความยั่งยืนไม่เพียงแต่การใช้กฎหมายบังคับเท่านั้น แต่อาจรวมไปถึงการสร้างการตระหนักรู้และเข้าถึงการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างรู้คุณค่า และอนุรักษ์ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ควรมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดทำพื้นที่คุ้มครองทางทะเล เพื่อยกระดับกระบวนการค้นหาและอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและชายฝั่งที่สำคัญให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และในการประกาศพื้นที่คุ้มครองทางทะเลควรสร้างความตระหนักรู้และความสำคัญของระบบนิเวศให้กับประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่คุ้มครองทางทะเล ให้มีความต่อเนื่องและเข้มข้นเพื่อรักษาทรัพยากรทางทะเลให้มีความยั่งยืนต่อไป



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 19

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

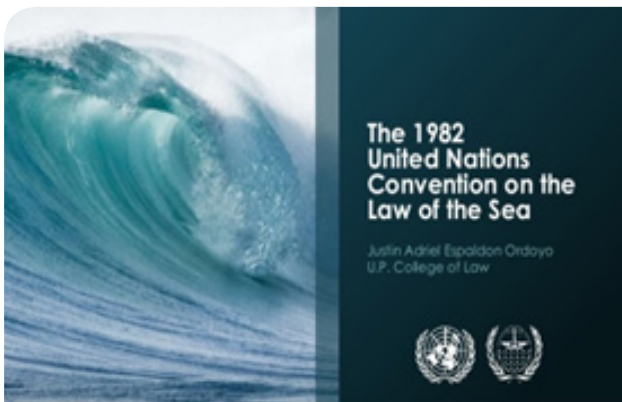
การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทางทะเล ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับ อนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982

● เป้าหมาย ●

กำหนดแนวทางการบริหารจัดการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทางทะเลให้ทันสมัยและสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982 ที่มีประสิทธิภาพ

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

ร้อยละของกฎหมายที่แก้ไข/ปรับปรุง/กำหนดขึ้นใหม่ให้มีการบูรณาการความสอดคล้องและทันสมัยสามารถนำไปใช้ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของประเทศไทย และเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย



ที่มา: Presentation by Justin Ordoyo, University of the Philippines College of Law

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ.1982 เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 ซึ่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ.1982 เป็นอนุสัญญาเพียงฉบับเดียว แต่รวมหัวข้อของกฎหมายทางทะเลไว้ทั้งหมด มีบทบัญญัติทั้งสิ้น 320 ข้อ กับอีก 9 ผนวก ครอบคลุมเรื่องทะเลอาณาเขต เขตต่อเนื่องการเดินเรือ และช่องแคบรัฐหมู่เกาะ เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ไหล่ทวีป ทะเลหลวง การบริหารและอนุรักษ์สิ่งที่มีชีวิตในทะเลหลวง รัฐไร้ฝั่งทะเล การแสวงประโยชน์ในพื้นที่ก้นทะเลระหว่างประเทศ

การสำรวจทางวิทยาศาสตร์ในทะเล และการระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศเกี่ยวกับทะเล เป็นต้น และการเข้าเป็นภาคีของรัฐ/ประเทศจะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติทั้งหมด โดยไม่มีข้อสงวน ส่งผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุง หรือเพิ่มเติมกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ทั้งนี้ เพื่อให้ประเทศไทยได้รับสิทธิและสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้ให้ไว้ในอนุสัญญาฯ ซึ่งในปัจจุบันพบว่า ประเทศไทยมีกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับทะเลเป็นจำนวนกว่า 70 ฉบับ จำแนกออกได้เป็น 6 กลุ่ม โดยเกี่ยวข้องกับหน่วยงานในระดับกระทรวงทั้งสิ้น จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทางทะเลให้ทันสมัยและสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ.1982



การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเริ่มศึกษาและดำเนินการแก้ไขกฎหมายบางฉบับแล้ว เช่น พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 การจัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. เป็นต้น พร้อมทั้งได้มีการจัดประชุมร่วมกันของหน่วยงานในเรื่องกฎหมายทางทะเลที่แต่ละหน่วยงานต้องรับผิดชอบในการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัยและสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม จนได้ข้อยุติในเบื้องต้นและจัดลำดับความเร่งด่วนของร่างกฎหมายที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข สำหรับหารือกับกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศต่อไป

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย

ภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ.1982 คือ ขีดความสามารถในการแสวงหาประโยชน์กันทะเลระหว่างประเทศของประเทศที่พัฒนาแล้วที่ไม่ยอมลงนามเป็นภาคีของอนุสัญญาฯ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุข้อตกลงร่วมกันได้ ส่งผลให้เกิดผลกระทบในบางเรื่อง เช่น ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากหลักการเขตเศรษฐกิจจำเพาะในเรื่องการประมงเนื่องจากหลักการนี้ทำให้พื้นที่ประมงของเรือประมงไทยที่เคยใช้เป็นที่ทำกินในฐานะเป็นทะเลหลวงต้องเปลี่ยนสภาพเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้านไปกว่า 300,000 ตารางไมล์ทะเล ประกอบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางทะเลของไทยที่มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ นั้นมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายหน่วยงาน จึงต้องอาศัยการดำเนินการแก้ไขกฎหมายอย่างบูรณาการ ส่งผลให้การการแก้ไขปรับปรุงข้อกฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อให้เป้าหมายที่กำหนดไว้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการปรับปรุงกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับทะเล ซึ่งมีอยู่ประมาณมากกว่า 70 ฉบับ ให้สอดคล้องกับตัวอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยการบูรณาการแก้ปัญหาดังกล่าวตามภารกิจของแต่ละส่วนงานให้มีการมองเห็นปัญหาและเป้าหมายร่วมกันแบบองค์รวมที่มุ่งสู่การรักษาผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรักษาสิทธิของประเทศไทยที่พึงมีจากการให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ และเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานของโลกในการบริหารจัดการในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับทะเลและมหาสมุทร ครอบคลุมบริเวณทั้งที่อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยและภายนอก อันจะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเล อันได้แก่ ปัญหาการอ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเล ปัญหาความปลอดภัยของเส้นทางเดินเรือ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเล และปัญหาภัยธรรมชาติทางทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 20

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

ปฏิรูปกลไกด้านความหลากหลายทางชีวภาพทั้งระดับชาติและพื้นที่

● เป้าหมาย ●

พระราชบัญญัติว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ มีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทของประเทศไทย

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ



สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ประเทศไทยมีทรัพยากรชีวภาพหลากหลายมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ทั้งพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ รวมทั้งทรัพยากรชีวภาพที่เป็นฐานสำคัญของการเกษตร ยารักษาโรค และเศรษฐกิจทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ อย่างไรก็ตาม เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ประกอบกับการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ประโยชน์มากขึ้น ทำให้เกิดการนำทรัพยากรชีวภาพไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตยา อาหารมากขึ้น ส่งผลให้ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง และเกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่สมดุล

ขาดการอนุรักษ์ คุ่มครอง พื้นฟูและการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง ในการควบคุม กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และมีบทบาท อำนาจหน้าที่ในการดำเนินการภายใต้กลไกการทำงานที่เข้าถึงทุกภาคส่วนทุกระดับ ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นที่จะต้องทบทวน ปรับปรุง พัฒนากฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ และกำหนดนโยบาย และทิศทางของการดำเนินงานที่มีความชัดเจนเพื่อให้เกิดการกำกับดูแลและคุ้มครองทรัพยากรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยอย่างบูรณาการ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์ คุ้มครอง คุ่มครอง และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสร้างกลไกด้านความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในระดับชาติและพื้นที่อย่างแท้จริง



การดำเนินงานที่ผ่านมา สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติ ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. และดำเนินการจัดประชุมเพื่อรับฟังความเห็นที่มีต่อ (ร่าง) พระราชบัญญัติฯ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบจาก (ร่าง) พระราชบัญญัติฯ ในการนำเสนอต่อสำนักงาน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ตามลำดับต่อไป และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้พัฒนาพระราชบัญญัติด้านพืชแล้วเสร็จ 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับการดำเนินงานในปัจจุบัน และอยู่ระหว่างการปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์พื้นเมือง พ.ศ. โดยในส่วนของ การดำเนินการปฏิรูปกลไกคณะกรรมการในระดับพื้นที่ อยู่ระหว่าง จัดตั้งคณะกรรมการความหลากหลายทางชีวภาพในระดับจังหวัด เพื่อประสานการดำเนินงานปฏิรูประบบและเครือข่าย ของศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น ตำบล ให้เป็นไปในทิศทางที่ชัดเจนต่อไป

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย (ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ถือเป็นกฎหมายกลางสำหรับบริหารจัดการ ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศให้เป็นเอกภาพ และครอบคลุมการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์และ ใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งมีหลักการที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและสอดคล้องกับ เจตนารมณ์ตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทาง ชีวภาพ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในการดำเนินงานมากขึ้น ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญ คือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ในระดับพื้นที่ ในการควบคุม กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และมีบทบาท อำนาจหน้าที่ในการดำเนินการ ผ่านการ จัดตั้งคณะกรรมการความหลากหลายทางชีวภาพ ในระดับจังหวัด หรือแต่งตั้งบุคคลในภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้าเป็นคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ ในชุดต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการการอนุรักษ์ ดูแล คุ้มครอง และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลาย ทางชีวภาพ ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค จังหวัด ท้องถิ่น และชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น การดำเนิน การในระยะต่อไป ควรเร่งผลักดัน (ร่าง) พระราชบัญญัติ ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ... เพื่อก่อให้เกิด การบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของ ประเทศอย่างบูรณาการและมีทิศทาง การดำเนินการ ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับการดำเนินงานและบริบท ของประเทศ และควรเร่งสร้างกลไกของคณะกรรมการ ในระดับระดับพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการ ด้านความหลากหลายที่เชื่อมโยงทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค จังหวัด ท้องถิ่น และชุมชน ที่เป็นไปในทิศทาง เดียวกันและก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ ของประเทศไทยอย่างยั่งยืนต่อไป





เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 21

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

ปฏิรูประบบการวิจัย ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

● เป้าหมาย ●

มีระบบวิจัยและพัฒนาที่ครอบคลุมตั้งแต่การวิจัยขั้นพื้นฐานและอนุกรมวิธาน นวัตกรรม และการประยุกต์ใช้เชิงเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี พ.ศ. 2565 มีระบบการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่สอดคล้องกับการพัฒนาของประเทศ และสามารถนำงานวิจัยไปอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพที่อุดมสมบูรณ์ในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ และเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งในระดับประเทศ และระดับชุมชน อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรชีวภาพไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบที่สำคัญได้ เช่น การเปลี่ยนพื้นที่ป่าไม้เป็นพื้นที่เกษตร เป็นต้น ดังนั้น ประเทศไทยควรมุ่งองค์ความรู้และการวิจัยที่สามารถนำไปต่อยอดให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลต่อการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ไปพร้อมกัน และลดผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนานั้น จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อพัฒนาระบบการวิจัยให้ครอบคลุมการวิจัยขั้นพื้นฐานและอนุกรมวิธาน การวิจัยเชิงลึกและการวิจัยเชิงนิเวศในระยะยาว โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและนวัตกรรม และการเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนการวิจัยและส่งเสริมการปฏิรูปองค์การวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพสนับสนุน และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย เพื่อความก้าวหน้าทางความรู้และเทคโนโลยีและเพื่อต่อยอดงานวิจัยทรัพยากรชีวภาพให้เกิดผลผลิตอย่างเป็นรูปธรรมและตรงต่อความต้องการของประเทศ รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคีพัฒนาเพื่อต่อยอดการวิจัยให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป



การดำเนินงานที่ผ่านมา การดำเนินการในช่วงปี 2563 สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) มุ่งสร้างความเข้มแข็งด้านงานวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยในระดับแนวหน้าของประเทศ (Frontier research) ซึ่งกลุ่มเป้าหมายการพัฒนางานวิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 10 กลุ่มหลัก คือ (1) Biochemical (2) Cosmeceutical (3) Bio pharmaceutical (4) Precision medicine (5) Medical devices & implants (6) Food & feed (7) Precision agriculture (8) Mobility & logistic (9) Energy และ (10) Dual-use defense แต่มีประเด็นหลักที่ สวทช. ได้มุ่งเน้นการพัฒนามาโดยตลอด คือ เกษตรสมัยใหม่ (Precision agriculture) ที่เริ่มตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำสู่การเก็บเกี่ยวที่เป็นการดัดแปลงพันธุกรรมของ สวทช. ในการดำเนินการวิจัยร่วมกับพันธมิตร ทั้งในส่วนของการเพิ่มมูลค่าของสารตั้งต้นชีวภาพเพื่อให้เกิดสาระสำคัญที่มีมูลค่าสูง เช่น การผลิตเอนไซม์เพนโตซานเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และการใช้เชื้อแบคทีเรียและการผลิตต้นเชื้ออาหารหมักสัตว์ เป็นต้น และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้สนับสนุนทุนการวิจัยภาคเกษตรด้านความหลากหลายทางชีวภาพ โดยแบ่งเป็นความหลากหลายของชนิดพันธุ์ ความหลากหลายของระบบนิเวศ และความหลากหลายของพันธุกรรม โดยได้สนับสนุนทุนไปแล้วทั้งสิ้น 30 โครงการ เพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยการวิจัยในเชิงวิชาการเพื่อนำไปต่อยอดการใช้ทรัพยากรชีวภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยังคงรักษาสภาพความหลากหลายทางชีวภาพไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับการสนับสนุนงบประมาณตามแนวทางการปฏิรูปการวิจัยและนวัตกรรมด้านความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อการส่งเสริมให้เกิดการวิจัยในด้านความหลากหลายทางชีวภาพและสร้างความต่อเนื่องในการให้ทุนการวิจัยในด้านความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงพัฒนากลไกการเชื่อมโยงองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรม เพื่อกำหนดนโยบายและแผนของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจจากความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ตามความต้องการของชุมชน

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย การปฏิรูประบบการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพยังมีความท้าทายที่สำคัญ คือ การต่อยอดงานวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม โดยการกำหนดทิศทางเพื่อให้มีการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพให้ตรงประเด็น และสอดคล้องกับการพัฒนาของประเทศ เพื่อให้เกิดการนำงานวิจัยไปพัฒนาการใช้ทรัพยากรชีวภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ควรให้ความสำคัญกับการวิจัยในด้านความหลากหลายทางชีวภาพ โดยกำหนดทิศทางการวิจัยที่ตรงประเด็น มีความครอบคลุมทุกมิติ และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนงานวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างมีเหตุผลและมีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์สนับสนุน รวมทั้งส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนบทเรียนและประสบการณ์ในการวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ระหว่างชุมชน สถาบันศึกษา และองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อไป



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 22

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

ปฏิรูประบบข้อมูล

ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ เพื่อการอนุรักษ์ คุ่มครอง ใช้ประโยชน์ และแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

● เป้าหมาย ●

ระบบข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ
เพื่อการอนุรักษ์ คุ่มครอง ใช้ประโยชน์ และแบ่งปัน
ผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

มีบัญชีรายการทรัพยากรความหลากหลายทาง
ชีวภาพและมีศูนย์ข้อมูลกลางด้านความหลากหลาย
ทางชีวภาพ



ที่มา: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน)

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งได้รับการจัดอันดับให้อยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงสุด 8 อันดับแรกของโลก โดยมีพืช สัตว์ จุลินทรีย์ รวมกันประมาณ 56,874 ชนิด โดยแบ่งเป็นพืช 16,255 ชนิด สัตว์ 32,269 ชนิด และจุลินทรีย์ 8,354 ชนิด (ที่มา : BEDO (2561) ดังนั้น เพื่อให้การอนุรักษ์ คุ่มครอง ใช้ประโยชน์ รวมถึงแบ่งปันผลประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพเกิดความเป็นธรรม จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ โดยการพัฒนาคลังข้อมูลทรัพยากรชีวภาพในระดับชาติ เพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูประบบข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ และส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีรายการทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพและ

แหล่งตัวอย่าง เพื่อให้หน่วยงานและชุมชนสามารถเข้าถึงการใช้ข้อมูล และมีการนำข้อมูลและตัวอย่างดังกล่าวไปสร้างองค์ความรู้เพื่อต่อยอดในการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจ การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

การดำเนินงานที่ผ่านมา ได้มีการจัดทำระบบคลังข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย โดยสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) ได้จัดทำระบบฐานข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ (www.thaibiodiversity.org) ที่รองรับการแสดงผลชนิดพันธุ์พืช สัตว์ และจุลินทรีย์ ทะเบียนชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ผู้เชี่ยวชาญ สถานภาพการคุกคาม สถานภาพการคุ้มครองตามกฎหมาย งานวิจัย องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเผยแพร่ข้อมูลเป็นสาธารณะ เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้งานและประชาชนทั่วไปได้ใช้ประโยชน์ในชื่อ Thai Biodiversity ปัจจุบันมีการจัดทำข้อมูล



ให้อยู่ในรูปแบบของการแสดงบนแผนที่ เพื่อสร้างความพร้อมในการเชื่อมโยงข้อมูลและแลกเปลี่ยนข้อมูลให้มีข้อมูลหลายมิติ นำไปสู่การใช้ข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ และองค์การสวนพฤกษศาสตร์ได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้และแหล่งอนุรักษ์พันธุพืชใกล้สูญพันธุ์และพันธุ์พืชที่ถูกคุกคาม ซึ่งได้รวบรวมอนุรักษ์พันธุ์ไม้หายากใกล้สูญพันธุ์หรืออยู่ในภาวะคุกคาม ได้จำนวน 252 ชนิด และนำพืชคืนถิ่นพันธุ จำนวน 17 ชนิด

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ด้วยเรื่องที่สำคัญในการปฏิรูประบบข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพ คือ การพัฒนาคลังข้อมูลทรัพยากรชีวภาพในระดับชาติที่ครอบคลุมทุกมิติ เนื่องจากทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทยมีความหลากหลายและขาดการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชีวภาพให้ครบถ้วนในทุกมิติเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อาจต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมากกว่าปกติ เพื่อก่อให้เกิดการอนุรักษ์คุ้มครอง ใช้ประโยชน์ รวมถึงแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไป ควรมีการพัฒนากระบวนข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพให้มีความครอบคลุมและครบถ้วน โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลที่มีความจำเพาะหรือข้อมูลเชิงพื้นที่ ซึ่งดำเนินการจัดทำบัญชีรายการความหลากหลายทางชีวภาพและแหล่งตัวอย่าง และการพัฒนาฐานข้อมูลของธนาคารทรัพยากรชีวภาพแห่งชาติ (National Biobank of Thailand) ซึ่งจำเป็นต้องเร่งบูรณาการฐานข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพระหว่างหน่วยงานให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง เพื่อสร้างเครือข่ายฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดการปฏิรูประบบข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศเพื่อการอนุรักษ์ คุ้มครอง ใช้ประโยชน์ และแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมต่อไป



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 23

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

ปฏิรูประบบและเครือข่ายฐานทรัพยากร ท้องถิ่นให้ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมถึงเครือข่ายระดับประเทศและอาเซียน

● เป้าหมาย ●

มีศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น ตำบล ครอบคลุมทั่วประเทศ และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายสู่ระดับประเทศ ระหว่างประเทศและภูมิภาค และมีการบูรณาการงานฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่น และเครือข่ายความร่วมมือในการอนุรักษ์ คุ่มครองพื้นที่ และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

มีศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น ครอบคลุมทั่วประเทศ

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

เครือข่ายฐานทรัพยากรท้องถิ่นยังขาดการบูรณาการเชื่อมกันระหว่างฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้การบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรท้องถิ่นยากต่อการดำเนินการในระดับนโยบาย ที่ครอบคลุมระดับประเทศและระดับภูมิภาค จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบและเครือข่ายฐานทรัพยากรท้องถิ่นให้ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมถึงเครือข่ายระดับประเทศและอาเซียน เพื่อให้เกิดมีการบูรณาการฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่น และเครือข่ายความร่วมมือในการอนุรักษ์ คุ่มครอง พื้นที่ และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและเป็นธรรมอย่างยั่งยืน โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการบูรณาการฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียน และชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรเป็นหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา เป็นพี่เลี้ยงและกำหนดพื้นที่เป้าหมาย (ระดับจังหวัด) รวมทั้งยกระดับกลไกและเครือข่ายจากหน่วยงานภาคีภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ขึ้นเป็นเครือข่ายศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น ตำบล พร้อมขยายให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศ ตลอดจนกำหนดพื้นที่ต้นแบบพื้นที่เป้าหมาย และขยายผลการดำเนินการต่อเนื่องเพื่อเป็นฐานในการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงเครือข่ายสู่ระดับประเทศ ระหว่างประเทศ และภูมิภาคต่อไป

การดำเนินงานที่ผ่านมา สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) (สพภ.) ได้มีการดำเนินการจัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ. เพื่อกำหนดแนวทางการแบ่งปันการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพท้องถิ่น และได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพควบคู่กับการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ถือว่าเป็นการสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการข้อมูลระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม



และ สพท. ได้สนับสนุนการจัดตั้งธนาคารความหลากหลายทางชีวภาพ 15 แห่ง พร้อมจัดทำ (ร่าง) คู่มือการจัดทำธนาคารความหลากหลายระดับชุมชน และได้ดำเนินการศึกษา รวบรวม ข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ต่าง ๆ อาทิ แนวโน้มการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร เพื่อเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ 1 เรื่อง พัฒนาการเก็บรักษาพันธุกรรมพืชตระกูลหัว 58 สายพันธุ์ สำหรับรวบรวมข้อมูลไม้มีค่า สถานการณ์ตลาด ทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ดำเนินการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมดำเนินการจำนวน 4,216 แห่ง

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย
การขับเคลื่อนให้เกิดศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่นให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศนั้น ยังคงมีข้อจำกัดด้านงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบุคลากรในการขับเคลื่อนภารกิจของศูนย์ ฯ รวมทั้งความรู้

ความเข้าใจและความตระหนักรู้ของประชาชนเกี่ยวกับคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม เป็นธรรมแก่ชุมชนผู้เป็นเจ้าของและดูแลรักษาทรัพยากรในพื้นที่ให้ดำรงอยู่ด้วยความเป็นธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินการในระยะต่อไป ควรส่งเสริมการดำเนินการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ และควรขยายศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่นในระดับตำบล ให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศ เพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน และเชื่อมโยงเครือข่ายสู่ระดับประเทศ ระหว่างประเทศและภูมิภาค พร้อมทั้งบูรณาการฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและเครือข่ายความร่วมมือ ในการอนุรักษ์คุ้มครอง ปันฟู และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบเป็นธรรม และยั่งยืน



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 24

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

ปฏิรูประบบบุคลากร ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

● เป้าหมาย ●

ระบบบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพ มีแผนพัฒนาระบบบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่ชัดเจนและสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

บุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพมีทักษะ ความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ มีตำแหน่งงาน เส้นทางอาชีพ และความมั่นคง

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ทรัพยากรชีวภาพสามารถนำมาพัฒนาและต่อยอดในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพได้ โดยขึ้นอยู่กับการศึกษา การวิจัยพื้นฐานและการวิจัยเชิงลึก รวมถึงขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูง ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่ถูกต้องและครอบคลุม อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงขาดแคลนบุคลากรด้านอนุกรมวิธาน และสาขาที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างและพัฒนาบุคลากรด้านอนุกรมวิธานและสาขาที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในเชิงสหสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (multidisciplinary science) เช่น นักสรีรวิทยา นักกายวิภาค นักสัณฐานวิทยา นักชีวโมเลกุล นักเกษตร นักเคมีวิเคราะห์ นักกฎหมาย นักอนุกรมวิธานในสาขาที่ขาดแคลน นักอนุกรมวิธาน สมทบ นักชีวสารสนเทศ นักวิศวะกรรมชีวภาพ นักพันธุศาสตร์ นักพันธุวิศวกรรม ฯลฯ ทั้งในระดับ formal และ non - formal education รวมทั้งในมิติของการพัฒนาบุคลากรด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ทั้งปัจจุบัน และอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาประเทศที่มุ่งสร้างเศรษฐกิจด้วยเศรษฐกิจชีวภาพ รวมทั้งการจัดทำแผนพัฒนาระบบ

บุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรด้านอนุกรมวิธานและสาขาที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับสถานการณ์และการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ และสร้างอัตรากำลัง ตำแหน่งงาน และเส้นทางอาชีพของบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมทั้งสนับสนุนการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับตำแหน่งงาน และสร้างแรงจูงใจให้มีการเข้ามาศึกษาทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ พร้อมสร้างภาวะผู้นำและทักษะองค์ความรู้ที่จำเป็นเพื่อให้ประเทศไทยเป็นผู้นำทางด้านการวิจัยและพัฒนาในภูมิภาคอาเซียน

การดำเนินงานที่ผ่านมา มีการดำเนินกิจกรรมที่เน้นกระบวนการพัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมการจัดสรรทุนเล่าเรียนสาขาอนุกรมวิธานและสาขาที่เกี่ยวข้องตามความต้องการของหน่วยงาน และจัดการฝึกอบรมและดูงานด้านอนุกรมวิธานอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมสร้างและพัฒนาบุคลากรที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในเชิงสหสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา รวมถึงบุคลากรในท้องถิ่นและชุมชนเพื่อขับเคลื่อนสังคมไทยสู่ความเป็นสังคมบนฐานของความรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนระบบการวิจัยและพัฒนาให้เชื่อมโยงกับชีวิตจริงในสังคมและให้สามารถใช้



ความรู้ของโลกได้อย่างชาญฉลาด และมีการดำเนินการ Biodiversity Research and Training Program - BRT หรือเรียกโดยย่อว่า “โครงการบีอาร์ที” เพื่อสนับสนุนทุนวิจัยและวิทยานิพนธ์แก่นิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก เพื่อศึกษาวิจัยทรัพยากรชีวภาพในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย รวมทั้งสนับสนุนการฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อพัฒนาศักยภาพงานวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทยให้มั่นคงและยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเพิ่มศักยภาพของงานวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นเพื่อค้นคว้าหาแหล่งทรัพยากรพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิตที่สามารถนำมาพัฒนาให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ องค์การสวนสัตว์ (ออส.) ดำเนินการด้านสวนสัตว์ เพื่อสร้างเป็นสังคมการเรียนรู้ แบ่งปัน ผ่านการศึกษาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นแหล่งศึกษา รวบรวมถ่ายทอดองค์ความรู้ และเป็นศูนย์การเรียนรู้ ด้านสัตว์ป่าแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียน เยาวชน และประชาชนทั่วไป และส่งเสริมการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน โดยมีนักเรียนที่เข้าร่วมแผนงานนำนักเรียนเข้าเรียนรู้ในสวนสัตว์ ในปี 2563 จำนวน 578,042 คน เพื่อการพัฒนาบุคลากรที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ และสามารถดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง รวมทั้งสามารถใช้ทรัพยากรชีวภาพให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุด

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย

ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างและพัฒนาบุคลากรด้านอนุกรมวิธานและสาขาที่เกี่ยวข้อง มีความท้าทายที่สำคัญ คือ การสร้างแรงจูงใจเพื่อสร้างบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากสาขาความหลากหลายทางชีวภาพ สาขานุกรมวิธาน และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นสาขาวิชาเฉพาะ ต้องอาศัยกระบวนการวางแผนเพื่อสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านดังกล่าวเข้ามาปฏิบัติงาน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรที่มีอยู่เดิม มุ่งให้ความสำคัญในการศึกษาเพิ่มเติม และแสดงให้เห็นเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพของตน เพื่อสร้างบุคลากรที่โดดเด่นด้วยคุณภาพด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ที่จะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนางานด้านความหลากหลายทางชีวภาพของไทย เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และประโยชน์ต่อประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

การดำเนินการในระยะต่อไป ในประเด็นปฏิรูประบบบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ควรมุ่งเน้นการให้ทุนการศึกษา และการสนับสนุนการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับตำแหน่งงาน รวมทั้งการกำหนดข้อมูลและประชาสัมพันธ์เส้นทางความก้าวหน้าและผลประโยชน์ที่ได้รับจากอนุกรมวิธานและสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรด้านอนุกรมวิธานและสาขาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเสริมสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจด้านความหลากหลายทางชีวภาพผ่านการบูรณาการร่วมกันจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 25

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

ปฏิรูประบบกลไกรองรับการใช้ประโยชน์ และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างยั่งยืน

● เป้าหมาย ●

เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เป็นหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ที่ผลักดันการดำเนินงานในทุกภาคส่วนการพัฒนาและการผลิตในทิศทางที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

มีแผนขับเคลื่อนเศรษฐกิจชีวภาพของประเทศ

เศรษฐกิจชีวภาพแก้ปัญหาโลก



ที่มา: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2562

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

การขับเคลื่อนกลไกเพื่อรองรับการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน มี 3 ระดับ ได้แก่ **ในระดับนโยบาย** มุ่งเน้นการผลักดันเศรษฐกิจชีวภาพ เป็นหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยจัดทำแผนขับเคลื่อนเศรษฐกิจชีวภาพของประเทศ ผลักดันการดำเนินงานในทุกภาคส่วนการพัฒนาและการผลิต เร่งรวบรวมข้อมูลและประเมินมูลค่าที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ และประมาณการศักยภาพในอนาคต ทั้งกระบวนการ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รวมทั้งกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาแต่ละภาคส่วนให้คำนึงถึงต้นทุนธรรมชาติและ ความมั่นคง

ทางชีวภาพเป็นความสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม **ในระดับภาคส่วน** อาทิ ภาคเกษตร สาธารณสุข พลังงาน ท่องเที่ยว การศึกษาวิจัย และภาคประชาชน ในการผลักดันกระบวนการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน รวมทั้งสร้างแรงบันดาลใจให้กับทุกภาคส่วน เพื่อเข้ามามีบทบาทในการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และ**ในระดับพื้นที่/ชุมชนท้องถิ่น** เพื่อการสร้างศักยภาพในระดับพื้นที่/ชุมชนท้องถิ่น เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง ซึ่งการยกระดับกลไกและเครือข่ายจากหน่วยงานภาคีภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ให้มีความเชื่อมโยงกับการดำเนินงานของหน่วยงานอื่นที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกัน และปรับรูปแบบและการทำงานให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากความสำคัญของการดำเนินงานทั้ง 3 ระดับข้างต้น จึงนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ



มาตรการส่งเสริม SME กลุ่มเป้าหมายในอุตสาหกรรมเศรษฐกิจชีวภาพ “Boost BIO Pathway”

ที่มา: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2562

การดำเนินงานที่ผ่านมา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) ผลักดันให้เศรษฐกิจชีวภาพเป็นหนึ่งในกรอบขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ที่มีการจัดทำข้อเสนอ BCG In Action: The New Sustainable Growth Engine เพื่อเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 4 สาขา ได้แก่ 1) การเกษตรและอาหาร 2) สุขภาพและการแพทย์ 3) พลังงาน วัสดุ และเคมีชีวภาพ และ 4) การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พร้อมจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายระดับชาติ จัดตั้งสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจ BCG และอว. ได้จัดตั้งหน่วยบริหารจัดการโครงการยุทธศาสตร์รายสาขาของเศรษฐกิจ BCG 8 สาขา (เกษตร อาหาร การแพทย์และสุขภาพ พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ ท่องเที่ยวบริการและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เศรษฐกิจหมุนเวียน และดิจิทัลแพลตฟอร์ม) พร้อมทั้งเสนอแผนการดำเนินงาน ระยะ 10 ปี (Roadmap and Milestone) ของเศรษฐกิจ BCG ทั้ง 8 สาขา อีกทั้ง ยังมีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการกำหนดกลไกและแนวทางการเชื่อมโยงผลประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพกลับสู่การอนุรักษ์ โดยสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) (สพภ.) ได้ประกาศใช้ BEDO Concept ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ และหนึ่งในหลักการสำคัญ คือ เมื่อมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ต้องปันรายได้กลับไปอนุรักษ์ ทั้งนี้ สพภ. ใช้เครื่องหมายส่งเสริม Bio Economy Promotion Mark เป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อการันตีคุณภาพของสินค้าที่มีการนำทรัพยากรชีวภาพมาใช้เป็นทุนในการประกอบธุรกิจ

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายที่สำคัญ คือ การผลักดันการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ตั้งแต่ระดับนโยบาย ไปจนถึงระดับท้องถิ่นนั้น ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน ซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านความหลากหลายทางชีวภาพในหน่วยงานภาครัฐอาจไม่เพียงพอที่จะผลักดันการนำทรัพยากรทางชีวภาพไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและอนุรักษ์ทรัพยากรทางชีวภาพไปพร้อมกันอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินการในระยะต่อไป เพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านระบบกลไกรองรับการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการปฏิบัติโดยยึดข้อเสนอ BCG In Action: The New Sustainable Growth Engine เพื่อเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ และการสร้างกลไกผลักดันวิธีการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ให้เกิดการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานที่ได้วางไว้ เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ ทั้งระดับนโยบาย ระดับภาคส่วน และระดับพื้นที่/ชุมชนท้องถิ่น ในการบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างยั่งยืน



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 26

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

เสริมสร้างระบบบริหารจัดการมลพิษ ที่แหล่งกำเนิดให้มีประสิทธิภาพ

● เป้าหมาย ●

ระบบบริหารจัดการมลพิษที่แหล่งกำเนิดมีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

ค่าความเข้มข้นของฝุ่นละอองขนาดเล็กในบรรยากาศ ลดลงเหลือ 25.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร น้ำเสียชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องอย่างน้อยร้อยละ 50 ขยะมูลฝอยได้รับการจัดการอย่างถูกต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ปริมาณการใช้ถุงพลาสติกและกล่องโฟมบรรจุอาหารที่ทำจากวัสดุย่อยสลายยากลดลงอย่างน้อยร้อยละ 50 มลพิษที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมลดลงร้อยละ 85

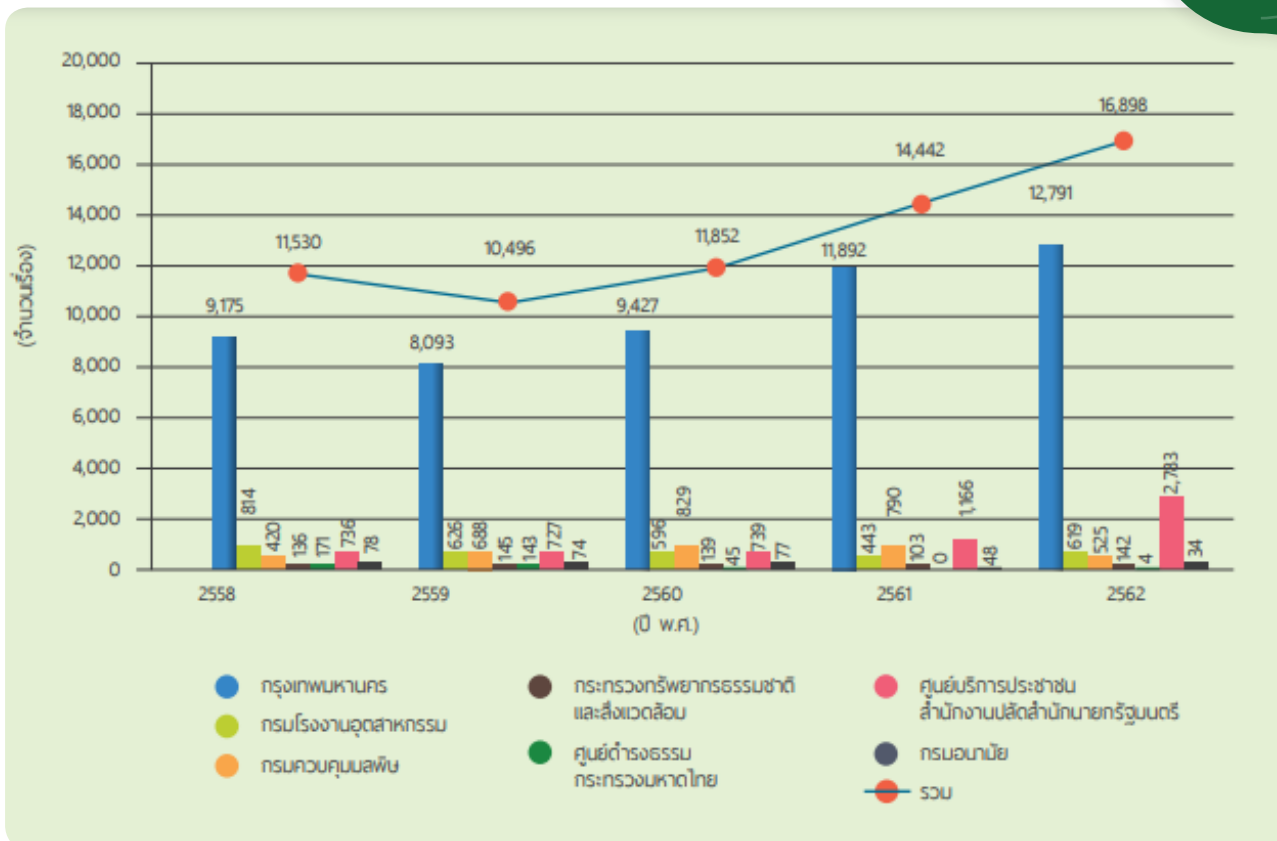
สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

จากข้อมูลสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2562 โดยกรมควบคุมมลพิษ พบว่า **มลพิษทางอากาศ**ในภาพรวมมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากปี 2561 เล็กน้อย ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5 (ทุกพื้นที่มีค่าเฉลี่ยรายปีเกินมาตรฐาน) ฝุ่นละออง PM 10 (ค่าเฉลี่ยรายปีทั้งประเทศอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ยกเว้นพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล) และก๊าซโอโซน (ปริมาณลดลงจากปี 2561 แต่ยังมีค่าเกินมาตรฐานในหลายพื้นที่) ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแบบสุดขั้ว (extreme weather) การขยายตัวของเมือง การเติบโตของภาคอุตสาหกรรม การเผาในที่โล่ง ตลอดจนปัญหาหมอกควันข้ามแดนในภูมิภาคอาเซียน ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ทศวรรษวิสัยการมองเห็น ธุรกิจการท่องเที่ยวและภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศ **คุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน** ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ถึงดี มีแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมร้อยละ 18 ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลางและภาคตะวันออก โดยผลกระทบต่อคุณภาพน้ำผิวดินเกิดจากหลายปัจจัย อาทิ จำนวนประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น ระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนมีจำนวนไม่เพียงพอ ตลอดจนการลักลอบทิ้งน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม

คุณภาพน้ำทะเล ในปี 2562 ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ถึงดีมาก พื้นที่อ่าวไทยตอนในมีค่าไม่เกินไปตามมาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลมากกว่าพื้นที่อื่น โดยผลกระทบต่อคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งปี 2562 เกิดจากจำนวนประชากรและนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นและการระบายน้ำเสียที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานออกสู่ทะเลโดยตรง สำหรับ **สถานการณ์ขยะมูลฝอย** ในปี 2562 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 28.71 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 3 เนื่องจากชุมชนเมืองมีการขยายตัว ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้บริโภค ผู้บริโภคยุคใหม่นิยมความสะดวกสบายโดยเฉพาะการสั่งซื้อสินค้าและบริการสั่งอาหารออนไลน์ ทำให้เกิดขยะพลาสติกบรรจุอาหารเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามการจัดการขยะมูลฝอยมีแนวโน้มดีขึ้น โดยขยะมูลฝอยชุมชนได้ถูกคัดแยก ณ ต้นทาง และนำกลับไปใช้ใหม่ 12.52 ล้านตัน หรือร้อยละ 44 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ มีการศึกษาวิจัยวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์พลาสติกเป้าหมายในปี 2561 จากปริมาณ 2.22 ล้านตันพบว่า เกิดเป็นขยะในปี 2562 จำนวน 1.91 ล้านตัน



สถิติเรื่องร้องเรียนปัญหามลพิษ ปี 2558 - 2562



ที่มา: รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2562

การดำเนินงานที่ผ่านมา ภาศึเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ อาทิ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ดำเนินโครงการเสริมสร้างพัฒนาระบบบริหารจัดการมลพิษจากแหล่งกำเนิดผ่านการยกย่องกฎหมายเพื่อผลักดันให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ สร้างความตระหนักรู้ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในปัญหาและแนวทางการลดมลพิษจากชุมชน อุตสาหกรรมและเกษตรกรรม เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ประกอบการในการผลิตสินค้าบริการและพัฒนานวัตกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีการดำเนินงานและโครงการสำคัญ ๆ อาทิ โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย โครงการพัฒนาและขยายผลการลดใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร วางโครงสร้างร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. จัดทำ (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะ

พลาสติกระยะที่ 1 (2563 - 2565) จัดทำสื่อและประสานกับภาศึเครือข่ายในการรณรงค์ลดใช้ถุงพลาสติกและโฟม สร้างความเข้าใจการพัฒนาไปสู่ “เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ” และจัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เพื่อช่วยกระตุ้นอุปสงค์การใช้พลาสติกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ไม่เพียงแต่ปัญหาจากภาคอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม เท่านั้นที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ปัญหามลพิษจากการใช้รถยนต์ในเขตเมืองก็เป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดมลพิษฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5 โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนจำนวนมาก



ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย แนวทางการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และการร่วมมือกันของทุกภาคส่วนในการดำเนินการอย่างบูรณาการและเป็นระบบ โดยยึดกรอบแนวคิดการป้องกันไว้ก่อน (Precautionary Principle) เน้นการป้องกันผลกระทบล่วงหน้า โดยการสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้กับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยง ขับเคลื่อนมาตรการป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการมลพิษและการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ และมุ่งเน้นแนวทางการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง” ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อโดยเฉพาะในระดับปัจเจกที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 27



ปรับปรุงระบบและกลไกการเฝ้าระวัง ติดตาม และตรวจสอบมลพิษ

● เป้าหมาย ●

มีระบบเฝ้าระวัง ติดตามและตรวจสอบมลพิษที่กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบชัดเจน พัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

● คำเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

จัดทำทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ (PRTR) ของจังหวัดที่ถูกกำหนดเป็นพื้นที่สำคัญ กลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการเฝ้าระวัง ควบคุม ติดตามและตรวจสอบมลพิษ ได้รับการพัฒนาและถูกนำไปใช้จริง

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ประเทศไทยประสบปัญหามลพิษจากทั้งจากภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรมและจากชุมชน ปัญหามลพิษเหล่านี้มีอยู่หลากหลายรูปแบบ เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง มลพิษทางน้ำ และปัญหาการจัดการขยะ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับในปัจจุบันยังขาดการบูรณาการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังขาดความชัดเจนในแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทำให้ระบบการดำเนินการเฝ้าระวัง ติดตาม และตรวจสอบมลพิษไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

การดำเนินงานที่ผ่านมา กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม ได้ดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปเพื่อปรับปรุงระบบและกลไกการเฝ้าระวัง ติดตามและตรวจสอบมลพิษ โดยมีเจ้าภาพหลักที่มีอำนาจชัดเจนในการประสานงานและกำกับดูแล รวมไปถึงการกำหนดกฎระเบียบ มาตรการต่าง ๆ ในการบริหารจัดการมลพิษให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผ่านการดำเนินงาน และโครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการติดตาม ตรวจสอบและบังคับการกำกับแหล่งกำเนิดมลพิษและการจัดการเรื่องร้องเรียนด้านมลพิษ โครงการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน โครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรในระดับมหาวิทยาลัย และการเพิ่มขีดความสามารถในการตรวจสอบมลพิษด้านการปศุสัตว์

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ปัญหาความซ้ำซ้อนในภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิ่งแวดล้อมยังคงเป็นความท้าทายในการดำเนินงาน การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการแก้ไขปัญหาการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องสำคัญ กระบวนการปรับปรุง แก้ไข กฎระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนอย่างชัดเจน และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยระยะเวลา ความรู้ ความเข้าใจของบุคลากรในหน่วยงานในการแสวงหาแนวทางเพื่อปรับปรุงระบบและกลไกการเฝ้าระวัง ติดตามและตรวจสอบมลพิษให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น



ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมและนำไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อการตัดสินใจเชิงนโยบายที่เหมาะสม ทันทีทันที่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน และมีการบูรณาการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างหน่วยงาน การนำเอาเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาททั้งในส่วนของดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลร่วมกัน ตลอดจนในภาคประชาชนที่สามารถใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีในการมีส่วนร่วมเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และรายงานการก่อมลพิษที่พบเห็น นับเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยยกระดับกลไกในการควบคุมการก่อมลพิษจากแหล่งกำเนิดได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น



ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 28



ผลักดันทุกภาคส่วนให้ร่วมแก้ปัญหา การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

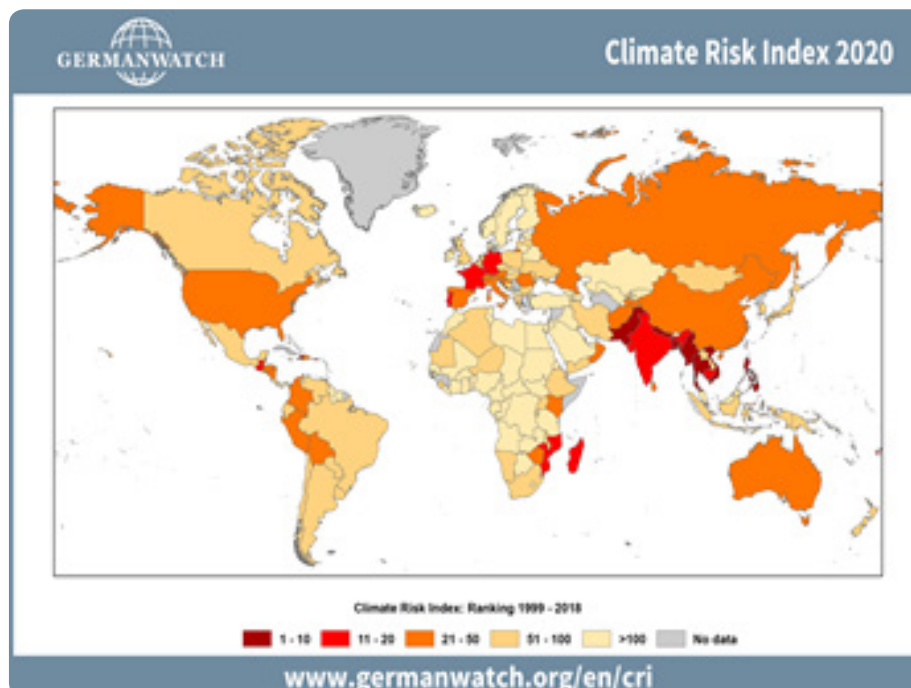
● เป้าหมาย ●

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในการร่วมแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสร้างการเติบโตบนฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้รับการพัฒนาและมีผลบังคับใช้

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติมีความผันผวน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง จากรายงาน Global Climate Risk Index 2019 (รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562) ระบุว่า อุณหภูมิเฉลี่ยผิวโลกในปี 2562 มีอุณหภูมิสูงที่สุด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาที่ทุกประเทศจะต้องเตรียมการเฝ้าระวังและเตรียมพร้อมรับมือ โดยประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีความตกลงปารีส (Paris Agreement) เมื่อปี พ.ศ. 2559 ระบุเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจก ปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) ขั้นต่ำที่ร้อยละ 20 จากกรณีปกติ (Business as Usual) และเป้าหมายขั้นสูงที่ร้อยละ 25 ผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปพบได้ในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของโลก ซึ่งเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับภาคการเกษตร ประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ผลิตอาหารรายใหญ่ของโลก นอกจากจะต้องปรับตัวเพื่อลดผลกระทบจากปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วม ดินเค็มและอัคคีภัยซึ่งล้วนส่งผลต่อผลผลิตทางการเกษตรแล้ว ยังต้องเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาโรคระบาดที่อาจมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น บทเรียนจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 กระตุ้นเตือนให้ทุกประเทศตระหนักและให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน





การดำเนินงานที่ผ่านมา มีการดำเนินงานเพื่อผลักดันให้ทุกภาคส่วนร่วมแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในหลายรูปแบบ ส่งผลให้เกิดกระแสตื่นตัวในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้างมากขึ้น มีการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ผลักดันให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมเพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) มีนโยบายโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การเปิดรับฟังความคิดเห็น ต่อ (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. โครงการประเมินปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการกักเก็บคาร์บอนในภาคเกษตรกรรม จัดทำร่างกฎหมายรายงานการปล่อยก๊าซเรือนกระจกรายโรงงานและอาคาร ร่างกฎหมายระบบซื้อขายสิทธิในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก พัฒนากลไกทางเศรษฐศาสตร์ ผ่านกระบวนการซื้อขายสิทธิภาคสมัครใจของไทย (Thailand V-ETS) สร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย

การออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ประเทศไทยมีกฎหมายกลางในการบริหารจัดการปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมีเอกภาพและเป็นระบบให้อำนาจหน่วยงานรัฐในการเรียกเก็บข้อมูลกิจกรรมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้โดยครบถ้วน จำเป็นต้องคำนึงถึงความรอบคอบในการออกข้อบังคับกฎหมาย ทั้งในส่วนของการเรียกเก็บข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ ตลอดจนการนำข้อมูลไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการร่วมแก้ปัญหา กระบวนการการออกข้อกฎหมายต่าง ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียจะต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดทิศทางนโยบาย เพื่อให้ข้อกำหนด กฎหมายสะท้อนความต้องการอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ภาครัฐควรเร่งขับเคลื่อนการพัฒนาหลังวิกฤตโควิด-19 บนพื้นฐานแนวคิดการรักษาสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ เร่งสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเพื่อรับมือกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 29



ปฏิรูประบบและโครงสร้าง การจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EIA และ EHIA)

● เป้าหมาย ●

พัฒนาและยกระดับระบบ EIA/EHIA ให้เป็นที่เชื่อมั่น
ยอมรับของทุกฝ่าย และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

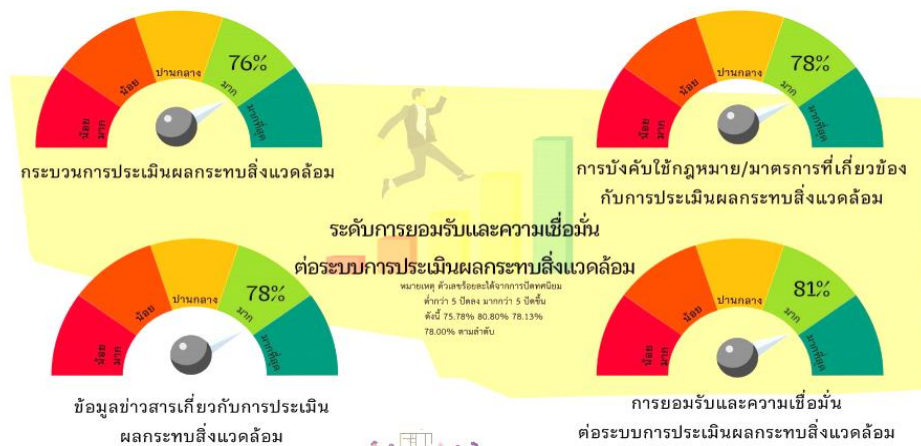
มีการยอมรับและเชื่อมั่นต่อระบบ EIA และ EHIA
มากขึ้น

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป
การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เป็นเครื่องมือ
ทางกฎหมายในการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจ
เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการต่าง ๆ นับตั้งแต่พระราช
บัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
พ.ศ. 2518 และมีการพัฒนาต่อเนื่องมาถึงพระราชบัญญัติ
ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
พ.ศ. 2535 อย่างไรก็ตาม เครื่องมือดังกล่าวยังมีข้อจำกัด
และปัญหาอุปสรรคในเชิงการปฏิบัติและการบังคับใช้
ให้เข้ากับบริบทของประเทศไทยที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง
ไปอย่างรวดเร็วในสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้ภาคส่วนที่
เกี่ยวข้องต้องการปฏิรูประบบการประเมินผลกระทบ
สิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ
สิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เป็นอุปสรรค
ต่อการพัฒนา ในขณะเดียวกันจะต้องเป็นที่ยอมรับ
และเชื่อมั่นของประชาชน ต่อมาเมื่อได้มีการประกาศใช้
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
มาตรา 58 ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษา
และประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบาย
และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

จึงได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในส่วน
ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 58 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2560 รวมทั้ง ปฏิรูประบบและโครงสร้างการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ
(EIA และ EHIA)



ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)



ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

การดำเนินงานที่ผ่านมา สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้ดำเนินการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยการดำเนินการโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำและการพิจารณา EIA เพื่อการบริหารจัดการ รวมทั้งได้มีการชี้แจงความคืบหน้าการปฏิรูประบบและโครงสร้างการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมรับทราบความคืบหน้า และทิศทางการดำเนินงานของการปฏิรูประบบและโครงสร้างการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยสามารถสรุปผลการดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา ดังนี้ การออกกฎหมายลำดับรองภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลใช้บังคับแล้วจำนวน 7 ฉบับ และรอประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อมีผลใช้บังคับ 1 ฉบับ รวมทั้งได้ดำเนินการโครงการสำรวจการยอมรับและความเชื่อมั่นต่อระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) โดยผลการสำรวจระดับการยอมรับและความเชื่อมั่นต่อระบบ EIA ในภาพรวม ของกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 400 คน ได้แก่ 1) เจ้าของโครงการ 2) คณะกรรมการผู้ชำนาญการ (คชก.) 3) นิติบุคคลผู้มีสิทธิทำรายงานฯ 4) หน่วยงานอนุมัติ/อนุญาต 5) ประชาชน/องค์กรอิสระ/สื่อมวลชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 81

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย การปรับปรุงพัฒนาระบบ EIA และ EHIA คือ การสร้างความเชื่อมั่นต่อการจัดทำรายงาน EIA และ EHIA และส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นภาคประชาชน เพื่อให้สามารถใช้ระบบ EIA / EHIA เป็นเครื่องมือที่ช่วยลดและป้องกันความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ ให้เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง



ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินงานในระยะต่อไป ควรมีการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม การติดตามประเมินผลระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม การพัฒนาปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพศูนย์ข้อมูลการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (SMART EIA) และการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเครือข่าย รวมทั้งจัดทำคู่มือแนวทางที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งควรเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำและการพิจารณา EIA

เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วยการจัดทำแนวทางการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) การจัดทำแนวทางการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับคณะกรรมการผู้ชำนาญการฯ และการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาศักยภาพบุคลากร สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพิจารณา EIA เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 และกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง

ปี พ.ศ. กฎหมายลำดับรอง

- | | |
|------|---|
| 2561 | <ul style="list-style-type: none"> - ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการมอบหมายหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นปฏิบัติหน้าที่แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับการดำเนินการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ - ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการในการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม |
| 2562 | <ul style="list-style-type: none"> - ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดโครงการ กิจกรรม หรือการดำเนินการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม - ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดโครงการ กิจกรรม หรือการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรง ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม - ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดไว้ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ดำเนินการ หรือผู้ขออนุญาตจะต้องจัดทำ เมื่อได้รับอนุญาตให้ดำเนินโครงการหรือกิจการแล้ว |
| 2563 | <ul style="list-style-type: none"> - ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง คณะกรรมการเปรียบเทียบ และวิธีพิจารณาของคณะกรรมการเปรียบเทียบ ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ - พระราชกฤษฎีกา เบี้ยประชุมคณะกรรมการผู้ชำนาญการและค่าตอบแทนบุคคลหรือสถาบันที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการมอบหมาย - ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การมอบหมายให้บุคคลหรือสถาบันให้ความเห็นประกอบการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ |



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 30

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

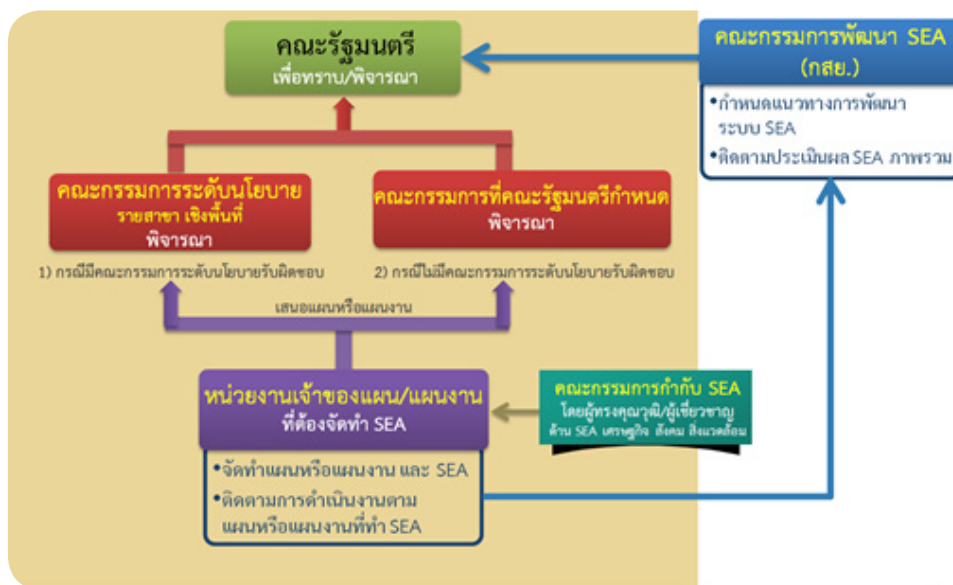
ระบบการประเมินยุทธศาสตร์ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Strategic Environmental Assessment : SEA)

• เป้าหมาย •

เพื่อใช้ระบบ SEA เป็นเครื่องมือเพิ่มขีดความสามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม และบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ

• ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 •

มียุทธศาสตร์การพัฒนารายสาขาที่มีความสอดคล้องและสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่มากขึ้น



ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป การประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) เป็นกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงาน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม และการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ซึ่งต้องนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น การขับเคลื่อน SEA ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมนั้น ควรให้ความสำคัญกับเสริมสร้างศักยภาพผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA การสร้างองค์ความรู้และการตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำ SEA รวมทั้งสร้างกลไกเชิงสถาบันและพัฒนากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการนำ SEA ไปใช้ในการตัดสินใจ และวางแผนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน



การดำเนินงานที่ผ่านมา ในปี 2563 สศช. ได้ดำเนินการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ดังนี้ (1)หารือกับหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำ SEA ตาม (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. (ฉบับปรับปรุง) โดยมี 3 หน่วยงาน ประกอบด้วย กรมอุตุนิยมวิทยา กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมทรัพยากรธรณี และสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ใน 2 แผนหรือแผนงาน (แผนการบริหารจัดการแร่ และแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ) ซึ่งทั้งสองหน่วยงานเห็นด้วยกับการจัดทำ SEA (2) ปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) (มกราคม พ.ศ. 2563 เพื่อให้มีความถูกต้องเหมาะสมกับการนำไปใช้งานและทันสมัยสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย (3) จัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ จำนวน 900 คน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA ตลอดจนรายละเอียดของแนวทางการจัดทำ SEA (4) จัดทำคู่มือ SEA ฉบับประชาชน สำหรับเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไป จำนวน 10,000 เล่ม (5) ผลิตวีดิทัศน์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับ SEA เพื่อใช้เป็นสื่อในการฝึกอบรมทางวิชาการและประชาสัมพันธ์งานด้าน SEA ทั้งในระดับประชาชนทั่วไปและระดับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการบูรณาการ ประเด็นท้าทายในการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อผลักดันมาใช้ในการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรมในช่วงที่ผ่านมา พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การนำกระบวนการ SEA ไปใช้ในการวางแผนยังไม่ประสบความสำเร็จ คือ การขาดกลไกเชิงสถาบัน และกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่จะมาบังคับใช้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งการบริหารจัดการด้านองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข่าวสารให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงประโยชน์ของการนำกระบวนการ SEA ไปใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบาย หรือการวางแผนการพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการบูรณาการ ควรมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจในประโยชน์ของการนำกระบวนการ SEA ไปดำเนินการในการจัดทำแผนหรือแผนงานของหน่วยงาน ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และควรเร่งออกระเบียบ/ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกลไกในการบังคับใช้กฎหมายสำหรับการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงการนำร่องในการนำกระบวนการ SEA ไปใช้ในการจัดทำแผนหรือแผนงานให้มีผลสัมฤทธิ์ที่เห็นประโยชน์รอบด้าน และการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง เพื่อให้เป็นต้นแบบในการดำเนินงานและขยายผลการพัฒนา



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 31

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

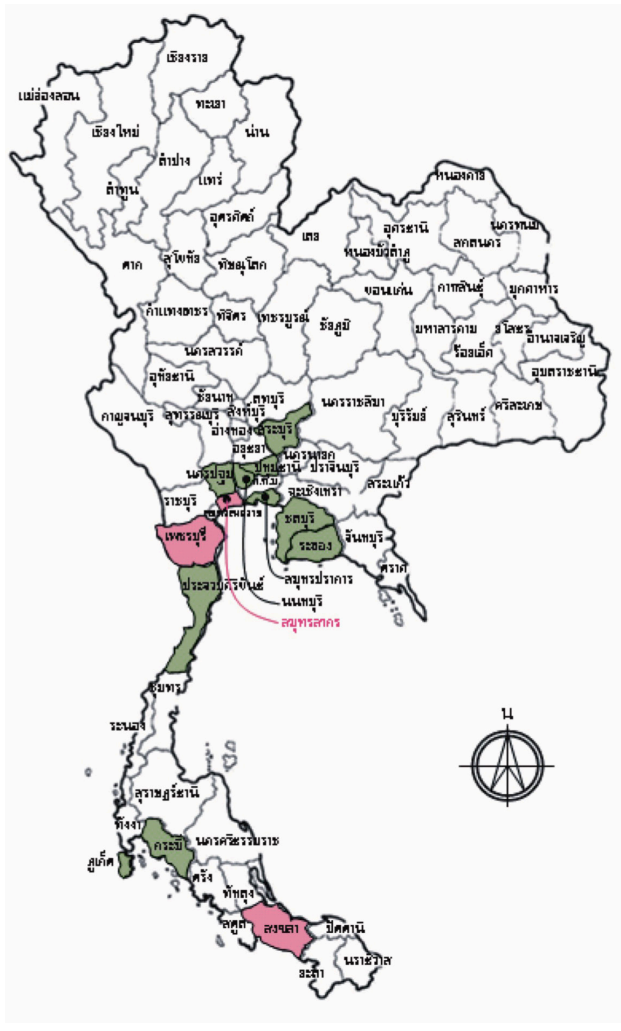
ปฏิรูประบบการบริหารจัดการ เขตควบคุมมลพิษ

● เป้าหมาย ●

พื้นที่เขตควบคุมมลพิษได้รับการปรับปรุงแก้ไข
วิกฤติการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

ยกเลิกเขตควบคุมมลพิษซึ่งเป็นผลจากการแก้ไขปัญหา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมไม่น้อยกว่า 3 พื้นที่ และมีมาตรการ
การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในพื้นที่ที่ยกเลิกประกาศ
เขตควบคุมมลพิษ



ที่มา: วารสารสิ่งแวดล้อม ปีที่ 17 ฉบับที่ 3

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป
ปัจจุบันประเทศไทยมีบางพื้นที่ที่มีกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพของประชาชนและปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ จากการเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีการประกอบกิจการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ การทำเหมือง ดังนั้นจึงได้มีการประกาศเขตควบคุมมลพิษ โดยมีจุดประสงค์เพื่อรักษาสุขภาพของประชาชนและเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ซึ่งประกาศเขตควบคุมมลพิษแล้วจำนวน 18 พื้นที่ใน 13 จังหวัด ได้แก่ 1) เมืองพัทยา 2) จังหวัดภูเก็ต 3) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 4) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 5) หมู่เกาะพีพี 6) จังหวัดสมุทรปราการ 7) จังหวัดปทุมธานี 8) จังหวัดนนทบุรี 9) จังหวัดสมุทรสาคร 10) จังหวัดนครปฐม 11) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 12) อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี 13) อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี 14) อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 15) อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 16) อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 17) บริเวณหน้าพระลาน จังหวัดสระบุรี และ 18) บริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง ซึ่งการประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษในพื้นที่ข้างต้นนั้น ยังมิได้มีการเร่งรัดแก้ไขปัญหามลพิษให้ลดลงและกลับสู่ภาวะปกติ ทำให้การประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษได้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น

ของประชาชนในพื้นที่เขตควบคุมมลพิษ รวมถึงบรรยากาศในการลงทุนทางเศรษฐกิจ และภาพลักษณ์ของประเทศ ดังนั้น จึงควรมีการเร่งรัดจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทั้งในด้านสุขภาพของประชาชนและด้านสิ่งแวดล้อมในเขตควบคุมมลพิษให้ดีขึ้น พร้อมทั้งกำหนดมาตรการที่เหมาะสม เพื่อทดแทนประกาศเขตควบคุมมลพิษ และกำหนดมาตรการเพิ่มเติม



ในการดูแลและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพทัดเทียม มาปรับใช้แทนการประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษ ภายหลังจากมีการแก้ไขปัญหามลพิษสำเร็จแล้ว เพื่อให้ผู้ประกอบการ สามารถปฏิบัติตามข้อบังคับตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ในการทำให้เกิดเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน

การดำเนินงานที่ผ่านมา กรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินโครงการการดำเนินงานเขตควบคุมมลพิษ โดยจัดทำหลักเกณฑ์ ทางด้านวิชาการ ประเมินผลกระทบการดำเนินงานเขตควบคุมมลพิษ 18 พื้นที่ ใน 13 จังหวัดแล้วเสร็จ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ได้แก่ การวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอพื้นที่เป้าหมายที่จะยกเลิกเขตควบคุมมลพิษ มีการกำหนดมาตรการและแผนงาน ควบคุม ลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ รวมทั้งวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหามลพิษ และพื้นที่ที่มีปัญหามลพิษ สาเหตุของปัญหา และแนวทาง/มาตรการแก้ไขปัญหามลพิษในเขตควบคุมมลพิษ และมีกลไกคณะกรรมการกำกับดูแล และติดตามระดับจังหวัดทั้ง 13 จังหวัด ในการกำกับดูแลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษ ของเขตควบคุมมลพิษแต่ละพื้นที่ โดยจากการประเมินผลกระทบการดำเนินงานเขตควบคุมมลพิษ 18 พื้นที่ ใน 13 จังหวัด พบว่า ยังไม่มีเขตควบคุมมลพิษใดมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ดังนั้นจึงได้มีการจัดทำข้อเสนอ ในการดำเนินการเพื่อยกเลิกเขตควบคุมมลพิษแล้วในบางพื้นที่ ได้แก่ 1) เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี 2) บริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง และ 3) อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี และได้กำหนดให้เขตควบคุมมลพิษหมู่เกาะพีพี จังหวัดกระบี่ เป็นพื้นที่เป้าหมายการยกเลิกเขตควบคุมมลพิษอีก 1 แห่ง ซึ่งข้อเสนอการดำเนินงานเพื่อยกเลิกเขตควบคุมมลพิษ หมู่เกาะพีพี จ.กระบี่ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกำกับดูแลและติดตามผลการดำเนินงาน พื้นที่เขตควบคุมมลพิษจังหวัดกระบี่ และได้จัดทำข้อเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามข้อเสนอแล้ว





ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ดี ในการประกาศยกเลิกเขตควบคุมมลพิษและดำเนินมาตรการอื่น ๆ แทนในพื้นที่ มีความท้าทายสำคัญ คือ การกำหนดให้ข้อกฎหมายหรือข้อบังคับในมาตรการใหม่ ๆ นั้น ให้มีความเข้มข้นมากกว่าการประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษ เพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติตามของผู้ประกอบการในพื้นที่มีความเข้มข้นมากขึ้นและเกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อมน้อยลง รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการให้หันมาใช้ในการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามข้อบังคับตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อจะเปลี่ยนผ่านไปสู่การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกำหนดมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่มีการประกาศยกเลิกเขตควบคุมมลพิษ ควรกำหนดมาตรการในการจูงใจให้ผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตจากแบบเดิมสู่วิถีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ มาตรการลดหย่อนภาษีสำหรับผู้ประกอบการที่สามารถลดปริมาณมลพิษที่เกิดจากอุตสาหกรรมได้ตามที่กำหนด หรือการนำมาตรการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายมาใช้ร่วมด้วย เป็นต้น รวมทั้งควรสร้างความตระหนักให้ผู้ประกอบการรับรู้และปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ และมาตรการที่กำหนด และรับรู้ถึงโทษที่จะเกิดขึ้น เพื่อเป็นเหตุผลประกอบการตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนสู่วิถีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 32 ปฏิรูปการผังเมือง



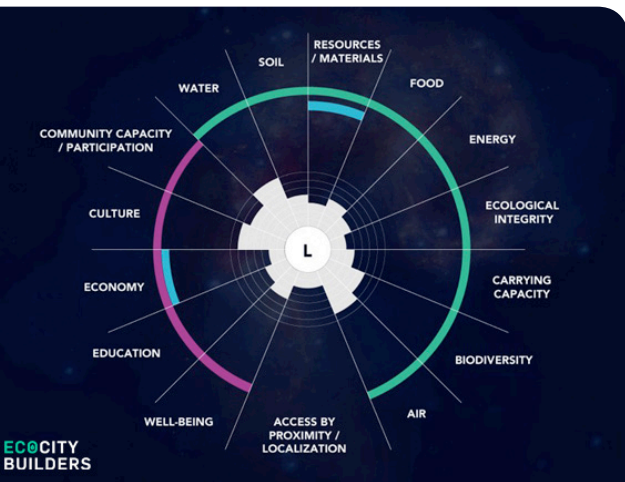
● เป้าหมาย ●

ผังเมืองมีการบูรณาการสิ่งแวดล้อมเมืองและ ชุมชน ระบบนิเวศเมือง และเป็นเครื่องมือขับเคลื่อน การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นและชุมชน

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

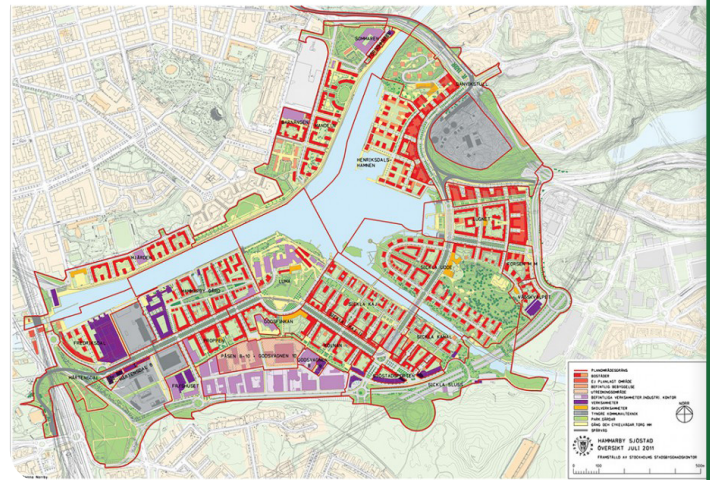
เทศบาลเมืองของแต่ละจังหวัดมีผังพื้นที่โล่ง พื้นที่สีเขียวเมือง และผังการระบายน้ำ และมีการจัดทำ ผังเมือง ระดับท้องถิ่น ชุมชน และพื้นที่เฉพาะ ท้องถิ่น ในแต่ละจังหวัด

เกณฑ์เมืองนิเวศ 15 ด้านของ
International Eco-city Framework and Standards



ที่มา: <https://ecocitybuilders.org/ecocity-standards/>

แผนผังเมืองสตอกโฮล์ม



ที่มา: <https://www.urbangreenbluegrids.com/projects/hmmarby-sjostad-stockholm-sweden/>

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป การวางแผนและจัดทำผังเมืองในปัจจุบันที่ได้มีการประกาศเป็น กฎกระทรวงบังคับใช้ในพื้นที่ เมือง และจังหวัดต่าง ๆ ตามภารกิจที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขปรับปรุงล่าสุด พ.ศ. 2558 แม้ว่าการวางแผนผังเมืองจะมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลทางกายภาพ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม แต่เมื่อมีการนำไปสู่การปฏิบัติตามผังที่วางไว้นั้นมักพบกับอุปสรรค ที่ไม่สามารถกำกับกับการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดความสมดุลตามหลักการที่วางไว้ได้ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและ สิ่งแวดล้อมของเมืองตลอดจนวิถีชีวิตของประชากรเมือง ทั้งนี้มีสาเหตุสำคัญมาจากการขาดกลไกการบูรณาการ ร่วมกันในแต่ละระดับ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของประเทศด้วยระบบการผังเมือง โดยเฉพาะในภาคประชาชนที่มีทัศนคติมองว่าการวางแผนผังเมืองเป็นการควบคุมมากกว่าการชี้นำการพัฒนา จึงมักส่งผล ให้เกิดแรงต่อต้านจากความกังวลต่อวิถีชีวิตที่จะเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นเพื่อให้มีการกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบร่วม กันของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผังเมืองจึงจำเป็นต้องใช้การขับเคลื่อนทางด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่ เป็นวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำกับกับการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดความ สมดุลตามหลักการผังเมืองที่วางไว้ จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนผังเมืองและกำกับกับการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยระบบ นิเวศท้องถิ่น และชุมชน เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง เพื่อให้มีการกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน



ของภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคประชาชนในการกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดความสมดุล และต้องดำเนินการให้เกิดการวางผังเมืองระดับชุมชน และผังพื้นที่เฉพาะท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผังเมืองในระดับท้องถิ่นมีองค์ความรู้ที่สามารถวางและจัดทำเป็นผังเมืองหน่วยย่อยของเมืองและชุมชน ซึ่งสามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ การขยายตัวของเมืองใหญ่ในปัจจุบันทำให้พื้นที่สีเขียวของเมืองลดลง ประกอบกับผู้ลงทุนมีความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ทำให้การกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและพื้นที่รองรับน้ำดังกล่าวนี้ยังไม่ประสบผลเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปมาตรการทางผังเมืองเพื่อกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารในการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว เพื่อช่วยรักษาพื้นที่ที่ต้องการอนุรักษ์และสามารถพัฒนาพื้นที่ที่ต้องการ มาประยุกต์ใช้กับการวางและจัดทำผังเมืองรวม

การดำเนินการที่ผ่านมา สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้ดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้ 1) โครงการผลักดันการจัดทำผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวในเมืองอุตสาหกรรมยั่งยืน ในปี 2563 จำนวน 1 เมือง คือ เทศบาลพนสนิกคม โดย สผ. ได้จัดทำแผนปฏิบัติการ แนวทางการพัฒนา พร้อมทั้งส่งมอบผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวในเมือง ให้แก่ เทศบาลพนสนิกคม ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว 2) ได้ขยายผลการขับเคลื่อนตามแนวคิดต้นแบบเมืองนิเวศ (Eco-City) ในปี 2563 ที่ อบต.เมืองมาย จังหวัดลำปาง พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรในพื้นที่เป้าหมายและพื้นที่นำร่องในการจัดทำผังชุมชน ไม่น้อยกว่า 150 คน และกรมโยธาธิการและผังเมือง ได้ดำเนินการด้านการวางผังเมืองระดับชุมชนและผังพื้นที่เฉพาะท้องถิ่น ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการผังเมืองและการจัดทำผังเมืองรวมเมือง/ชุมชนระดับอำเภอ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นมีความรู้ด้านการผังเมืองและส่งเสริมการวางและจัดทำผังเมืองรวมเมือง/ชุมชนระดับอำเภอ นอกจากนี้ กรมพัฒนาที่ดิน ได้ดำเนินการขับเคลื่อนการวางผังเมืองและกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยการใช้ระบบนิเวศท้องถิ่นและชุมชน เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง โดยมีการจัดทำแผนแม่บทการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนร่วมภาคีการพัฒนาระดับภูมิภาค 5 ภาค และการดำเนินโครงการผลักดันการจัดทำผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวในเมือง อุตสาหกรรมยั่งยืน



ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย การปฏิรูปการผังเมืองมีความท้าทายสำคัญคือ การจัดทำผังเมืองเป็นการทำให้เห็นภาพรวมของการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน แต่อาจทำให้การพัฒนาในพื้นที่ไม่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ เนื่องจากการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ถูกกำหนดโดยหน่วยงานเจ้าของที่ดิน อาทิ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมป่าไม้ เป็นต้น หรือถูกกำหนดโดยสภาพภูมิประเทศและการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ยังขาดการผนวกความคิดเห็นจากหน่วยงานหรือประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น จึงต้องจัดให้มีการจัดทำผังเมืองระดับท้องถิ่นเพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่นั้น ๆ ให้สอดคล้องกับการจัดทำผังเมืองในระดับจังหวัด และส่งเสริมความเข้าใจกับประชาชนถึงผลกระทบต่อวิถีชีวิตที่จะเปลี่ยนแปลงไป และผลประโยชน์ที่จะได้รับ เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินการในระยะต่อไป เพื่อการปฏิรูปผังเมืองให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการจัดทำผังเมืองระดับท้องถิ่นเพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่นั้น ๆ โดยการสร้างความเข้าใจกับประชาชนถึงรายละเอียดในการจัดทำหรือเปลี่ยนแปลงผังเมือง และให้ความสำคัญกับความเห็นของประชาชนในท้องถิ่น และควรกำหนดมาตรการในการกำกับการใช้ประโยชน์ และการลงโทษผู้ละเมิดข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน





เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 33

ปฏิรูปเครื่องมือเศรษฐศาสตร์ เพื่อสิ่งแวดล้อม

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

● เป้าหมาย ●

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีประสิทธิภาพมากขึ้นจากการใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่อสิ่งแวดล้อม

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

นำเครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่อสิ่งแวดล้อมมาสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pay Principle) และหลักผู้ได้ประโยชน์เป็นผู้จ่าย (Beneficiary Pay Principle) เป็นต้น

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ประเทศไทยที่ผ่านมา มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ที่ผ่านมามีภาครัฐมักใช้มาตรการกำกับและควบคุมในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการกำกับและควบคุมแต่เพียงอย่างเดียวมีข้อจำกัดเนื่องจากขาดการเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย การมีบทลงโทษ และค่าปรับตามกฎหมายขั้นต่ำ ในปัจจุบันนานาชาติได้นำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ (Economic instrument) มาเสริมมาตรการกำกับและควบคุมในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์จึงถือเป็นกลไกสำคัญอันหนึ่งในการทำให้สินค้าและบริการสะท้อนต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อม ตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle) เป็นมาตรการที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้ก่อมลพิษและผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้นประเทศไทยจึงควรมีการใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่อสิ่งแวดล้อมมาสนับสนุนการบริหารจัดการมลพิษและสิ่งแวดล้อม เช่น ภาษีมลพิษ เพื่อจูงใจให้มีการปล่อยมลพิษลดลง การให้เงินช่วยเหลือในกิจกรรมบางประเภทเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหันมาทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ควรต้องมีมาตรการหรือกฎหมายมารองรับอย่างถูกต้อง เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การดำเนินงานที่ผ่านมา สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) อยู่ระหว่างการเสนอคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อพิจารณา และ สผ. อยู่ระหว่างการดำเนินการศึกษาแนวทางการนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาแนวทางการปฏิรูปกองทุนสิ่งแวดล้อมให้มีความเป็นอิสระ และเป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการขยะ น้ำเสีย และของเสียอันตราย ซึ่งเรื่องกองทุนสิ่งแวดล้อมได้ถูกบรรจุอยู่ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 เรียบร้อยแล้ว และกระทรวงการคลัง ได้มีมาตรการทางภาษีเพื่อลดปริมาณฝุ่น PM 2.5 และมลพิษต่าง ๆ ที่ปล่อยสู่ชั้นบรรยากาศ ระยะที่ 2 โดยการจัดเก็บภาษีรถจักรยานยนต์ตามปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์แทนการจัดเก็บภาษีตามความจุของกระบอกสูบ (ซีซี) และออกประกาศกำหนดให้มีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตในอัตราพิเศษสำหรับรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้า รถยนต์กระบะ และรถยนต์กระบะ 4 ประตู เพื่อช่วยแก้ไขปัญหามลพิษจากท่อไอเสียที่ก่อให้เกิดปัญหาฝุ่นควันและมลพิษในอากาศ นอกจากนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินโครงการปรับปรุงระบบการออกใบอนุญาตทำงานประมงอิเล็กทรอนิกส์ โดยในรอบปีการประมง 2563 ออกใบอนุญาตแล้ว 10,377 ฉบับ ถูกเพิกถอน 11 ฉบับ และยกเลิก 1 ฉบับ



CO₂ - PRICE

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ความท้าทายในการจะนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ ในการรักษาสิ่งแวดล้อมนั้น คือ การพัฒนาเครื่องมือทาง เศรษฐศาสตร์ให้เป็นมากกว่ากลไกทางการบริหารจัดการ เพื่อให้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์นั้นสามารถกำหนด โมเดลการก่อให้เกิดผลกระทบในมิติต่าง ๆ เพื่อใช้ในการ วิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องได้ และจำเป็นที่จะต้องมิกฎหมายหรือ มาตรการมารองรับอย่างถูกต้องและชัดเจนเพื่อให้การ เก็บค่าชดเชยจากการผู้ก่อมลพิษและผู้ได้ประโยชน์มีผล บังคับใช้ได้อย่างเป็นทางการได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินการ ในระยะต่อไป เพื่อนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ ในการรักษาสิ่งแวดล้อม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษา และพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ให้สามารถนำมา วิเคราะห์ผลกระทบในมิติต่าง ๆ ของการพัฒนาที่จะ เกิดขึ้นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องได้ และควรพัฒนากฎหมายเพื่อ รองรับการใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ภาครัฐสามารถใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์ ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและพื้น พืช สิ่งแวดล้อมให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป





เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 34

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

ปฏิรูปองค์กร ระบบแผน ระบบงบประมาณ และเครื่องมือบริหารจัดการ

● เป้าหมาย ●

ระบบและกลไกสร้างความเป็นเอกภาพและบูรณาการ นโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และระหว่างนโยบายการพัฒนา ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น

● คำเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

มีการบูรณาการนโยบายด้านการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีระบบ งบประมาณที่สนับสนุนการขับเคลื่อนแผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนปฏิบัติการ ไปสู่การ ปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของแผนที่ตั้งไว้

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

การปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีหลากหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ทรัพยากรทางบก ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ความหลากหลาย ทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมีการปฏิรูปประเทศ ด้านระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม เป็นประเด็นปฏิรูปที่เชื่อมโยง สัมพันธ์และส่งเสริมการดำเนินการในการพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ภาครัฐยังคงแก้ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมแบบแยกส่วนตามภารกิจของแต่ละส่วนงาน ขาดการมองแบบองค์รวมเพื่อบรรลุจุดหมายร่วมกัน ในการบริหารจัดการผลประโยชน์ของประเทศทั้งเชิงรับ และเชิงรุก ซึ่งยากต่อการจัดการภายใต้ภาวะภัยคุกคาม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นับวันจะทวี ความรุนแรงและซับซ้อนยากแก่การฟื้นฟูแก้ไข ดังนั้น การปฏิรูปองค์กร ระบบแผน ระบบงบประมาณ และ เครื่องมือบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นต้องเร่งดำเนินการ เพื่อเชื่อมโยง นโยบายและแผนด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม และการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดความชัดเจนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและ ระบบการประสานเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานในการ สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จาก

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของทุกภาคส่วนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยป้องกันและลดความ ชัดแย้งระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ อย่างยั่งยืน

การดำเนินงานที่ผ่านมา กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม (ทส.) ได้ให้หน่วยงานในสังกัดทบวง สถานภาพองค์กรเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และ เพื่อเพิ่มศักยภาพองค์กรให้สามารถบรรลุเป้าหมายตาม นโยบายและแผนที่สำคัญระดับชาติ โดยการทบทวน สถานภาพองค์กร เพื่อปรับปรุงบทบาท ภารกิจ และ โครงสร้างให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลง และบรรลุ วิสัยทัศน์ขององค์กร และเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ตามภารกิจที่รับผิดชอบ ซึ่งมีการปรับโครงสร้างใน 2 ส่วน ราชการคือ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และกรม ทรัพยากรน้ำและกำลังอยู่ระหว่างการพิจารณาปรับปรุง โครงสร้างของกลุ่มภารกิจสิ่งแวดล้อม (สผ./คพ./กสส./ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค) เพื่อก่อให้เกิดการบูรณาการ การดำเนินแผนงาน โครงการด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติในพื้นที่ ให้เกิดการทำงานที่เชื่อมโยงกัน อย่างมีเอกภาพ ด้วยกรอบแนวคิดในการดำเนินงานบน พื้นฐานที่ยึดงานเป็นเป้าหมาย และปรับโครงสร้างองค์กร ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ให้บรรลุผล นอกจากนี้ ได้ดำเนินการตามเป้าหมายที่จะ



ปรับบทบาทหน้าที่และเสริมศักยภาพของผู้ว่าราชการจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการกิจด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และระบบสนับสนุนการทำงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย

เชื่อมโยงระหว่างนโยบายและแผนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากขอบเขตของการทำงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความเกี่ยวข้องกับแผนงาน โครงการในหลายระดับ อาทิ ระดับแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติประเภทต่าง ๆ การจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ การประกาศกำหนดเขตควบคุมมลพิษ เขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และประเด็นความชัดเจนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและระบบการประสานเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากมีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นเป็นจำนวนมากทั้งในระดับชาติ ระดับกระทรวง และระดับจังหวัดมากมาย โดยการสร้างความเป็นเอกภาพของนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุง/สนับสนุนการจัดสรรงบประมาณดำเนินงานอย่างเหมาะสม เป็นระบบ มุ่งเน้นการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแผนงาน โครงการ เป็นที่ตั้ง รวมทั้งต้องอาศัยการร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างสมดุล

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

การดำเนินงานในระยะต่อไป ควรบูรณาการการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่หน่วยงานระดับนโยบายส่วนกลางไปสู่หน่วยงานในระดับภูมิภาค และท้องถิ่นมากขึ้น เพื่อให้ภาคส่วนในระดับภูมิภาค/พื้นที่/ชุมชน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในระดับพื้นที่ที่จะทำให้การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งควรปรับปรุงระบบงบประมาณที่เน้นให้ความสำคัญกับการบูรณาการงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่ และจะต้องมีการปรับกระบวนการตัดสินใจขององค์กรและผู้นำองค์กรให้มีความสามารถในการที่จะเลือกใช้ระบบสนับสนุน/กำหนดการตัดสินใจทางนโยบาย ระบบและกลไกสร้างความเชื่อมโยงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินการตามนโยบายและแผนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป





เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 35

ระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อม

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

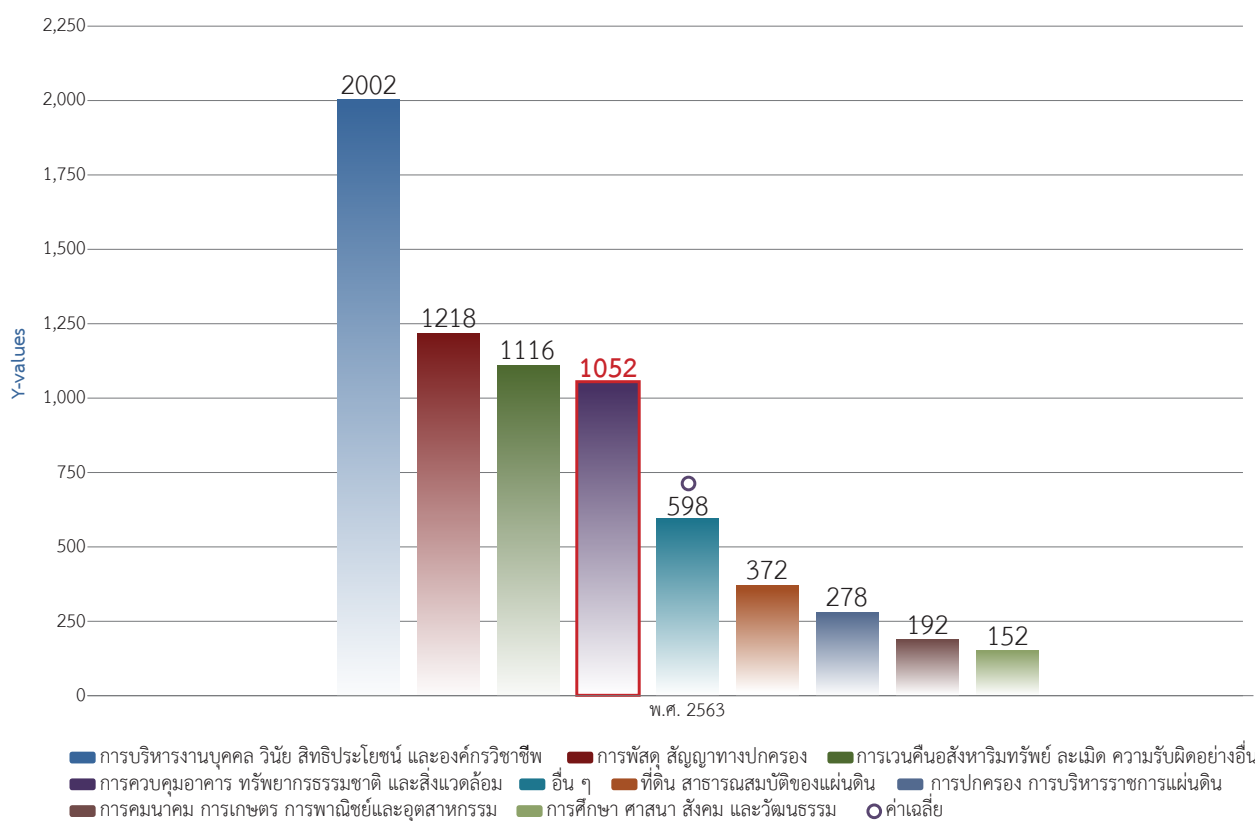
● เป้าหมาย ●

ประชาชนสามารถเข้าถึงระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกลไกระงับข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

มีวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม และมีบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในกระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมเพียงพอ

แสดงสถิติเรื่องที่ต้องต่อศาลปกครองของปี 2563



สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป ระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาให้เกิดระบบพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมและแก้ไขข้อพิพาทต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้มีระบบสืบสวนสอบสวนระบบนิติวิทยาศาสตร์ กระบวนการพิจารณาคดี ระบบบังคับคดี การเยียวยาความเสียหาย ตลอดจนการเลือกใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นทางเลือก สร้างการตระหนักถึงการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบ ด้วยบทลงโทษทางแพ่งและอาญาและการเข้าถึงการพิจารณาความได้คล่องตัวมากขึ้น



การดำเนินงานที่ผ่านมา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม คณะทำงานพัฒนาวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมฯ คณะอนุกรรมการบริหารศาลปกครองฯ และผู้เกี่ยวข้อง มีการประชุมหารือเพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานร่วมกัน ได้แก่ การจัดทำร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ. พัฒนาระบวนการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมให้มีมาตรฐานและเกิดการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ในระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การดำเนินการประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และมีความสนใจในการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ภาคประชาชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะต้องเข้าใจถึงสิทธิและกฎหมายในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ให้มีการจัดฝึกอบรมผู้พิพากษากับหน่วยงานระหว่างประเทศจัดอบรมวิธีพิจารณาคดีให้กับผู้เชี่ยวชาญ และมอบประกาศนียบัตรรับรองแก่ตุลาการผู้ผ่านการอบรมตามหลักสูตร เพื่อให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมีความเชี่ยวชาญ และตระหนักถึงมิติความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และประเด็นประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และสิทธิชุมชน เป็นต้น รวมทั้งเร่งพัฒนาระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิทางศาลในการระงับข้อพิพาท และเข้าถึงการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดทิศทางนโยบายแนวปฏิบัติ เพื่อพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป



เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 36

ปี 2562 ●

ปี 2563 ●

ปฏิรูปกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

● เป้าหมาย ●

การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและปฏิรูปประเทศด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

● ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565 ●

มีการปรับปรุงหรือพัฒนากฎหมายที่สนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างน้อย 30 ฉบับ โดยเป็นการปรับปรุงกฎหมายเดิม 20 ฉบับ จัดทำกฎหมายใหม่ 10 ฉบับ

สถานการณ์ในภาพรวมของเรื่องและประเด็นปฏิรูป การปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องที่ชัดเจน และสอดคล้องพันธกรณีที่ประเทศต่าง ๆ ต้องปฏิบัติตามภายใต้อนุสัญญาและความตกลงเรื่องสิ่งแวดล้อมฉบับต่าง ๆ ในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน เพื่อให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินการแก้ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และให้เท่าทันรองรับกับความเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และระดับความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งการพัฒนามาตรฐานกฎหมายใหม่เพื่อรองรับสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

การดำเนินงานที่ผ่านมา การปฏิรูปกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและปฏิรูปประเทศด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และรองรับการปฏิรูปประเทศให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนด โดยมีกฎหมายที่ประกาศใช้ในช่วงที่ผ่านมา จำนวน 13 ฉบับ ประกอบด้วย พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและ การได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และมีกฎหมายที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน พ.ศ. ทำให้ประเทศไทยมีกฎหมายและระเบียบที่ชัดเจน และทันต่อสถานการณ์และบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อรองรับการทำงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล



ENVIRONMENTAL LAWS

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ความท้าทายในการปฏิรูปกฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้มีความทันสมัยและเท่าที่จำเป็นและไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติตามของประชาชน และบางกฎระเบียบและข้อกำหนดจะต้องมีความเจาะจงในบางประเด็นและเปิดกว้างในบางมิติมากขึ้น เพื่อรองรับโอกาสที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากกระแสการพัฒนาใหม่ ๆ และการเร่งรัดการออกอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดผลการบังคับใช้กฎหมายในการรองรับการทำงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินการในระยะต่อไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งรัดและส่งเสริมการออกอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมการบังคับใช้ให้ได้ในรายละเอียดของกฎหมายเป็นสำคัญ และควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีการประกาศใช้แล้ว โดยจัดให้มีระบบที่สามารถสืบค้นและเข้าถึงได้ง่าย และควรมีคู่มือสำหรับการนำไปใช้หรือการปฏิบัติตามกฎหมายที่เข้าใจได้ง่าย เพื่อให้ประชาชนสามารถนำไปปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้มีการใช้กฎหมายอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ในการรองรับการทำงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

